

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KEREMALİ-ELMACIK DAĞI'NDA YAYLACILIK
FAALİYETİ VE YAYLA TURİZM POTANSİYELİNİN
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem DEMİR TONGUÇ

Enstitü Anabilim Dalı: Coğrafya

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Meryem HAYIR

HAZİRAN – 2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KEREMALİ-ELMACIK DAĞI'NDA YAYLACILIK
FAALİYETİ VE YAYLA TURİZM POTANSİYELİNİN
BELİRLENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Çiğdem DEMİR TONGUÇ

Enstitü Ana Bilim Dalı: Coğrafya

Bu tez 11/6/2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir

Yrd. Doç.Dr.Meryem HAYIR Yrd. Doç.Dr Oğuz TÜRKAY Yrd. Doç.Dr.Ali YİĞİT

Jüri Başkanı

☐ Kabul

☐ Red

☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

☐ Kabul

☐ Red

☐ Düzelt

Jüri Üyesi

☐ Kabul

☐ Red

☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

ÇİĞDEM DEMİR TONGUÇ
16.6.2009

ÖNSÖZ

“Keremali - Elmacık Dağı’nda yaylacılık faaliyeti ve yayla turizm potansiyelinin belirlenmesi” adlı bu araştırmamızda inceleme alanında yer alan yaylalar ve sahip oldukları turizm potansiyeli incelenmiştir.

Turizm:“Yabancıların geçici veya devamlı, asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünü”(AIEST) olarak tanımlanır. Ancak turizm faaliyetleri ve kavramı zaman içerisinde çeşitli değişimler göstermiştir. Turizm faaliyetine katılanlar çoğaldıkça ve sosyo-ekonomik gelişmelere bağlı olarak yeni arayışlar ve anlayışlar ortaya çıkmış bu durum turizm faaliyetlerine de yansımıştır. Nitekim artan çevre bilinci ve kentsel nüfus artışı ile sürekli kentsel alanlarda yaşamının getirdiği bıkkınlık doğa turizmine olan ilgi ve talebi artırmaktadır. Doğa turizmine yönelik bu ilgiden yaylalarında etkilenmesiyle yeni bir turizm faaliyeti olarak yayla turizminin gelişmeye başladığı görülmektedir.

Bu çerçevede Batı Karadeniz Bölümü’nde, Marmara Bölgesi sınırında yer alan dağlık bir yöre olan Keremali-Elmacık Dağı ele alınarak incelenmiştir. Bu dağlık saha doğal yapısı, Türkiye’nin büyük metropoliten alanlarına yakınlığı, ulaşım kolaylığı ve çok sayıda yayla bulunmasıyla dikkati çekmektedir. Bu nedenle yayla turizmi bakımından sahip olduğu potansiyelin incelenerek ortaya konulmasının ve tanıtılmasının bu yöreye yapılabilecek turizm yatırımlarına katkı yapabileceği düşünülmüştür. İnceleme alanının yayla turizmi potansiyelinin değerlendirilmesi ise bölge ve ülke ekonomisine önemli katkılar yapabilecektir.

Lisansüstü tez çalışmamda danışmanlığımı üstlenerek, çalışmalarım boyunca bana olan katkılarından dolayı Sayın Hocam Yrd. Doc. Dr. Meryem HAYIR’A teşekkür ederim.

Coğrafya Bölüm Başkanı Sayın Hocam Yrd. Doc. Dr. Cercis İKİEL’ e tez çalışmam sırasındaki desteklerinden dolayı. Ayrıca lisansüstü eğitimimde katkıları olan Sayın Hocam Yrd. Doc. Dr. Ali YİĞİT’E, Prof Dr. Tülay KIZILOĞLUNA teşekkür ederim.

Sakarya Valiliği’ne, Hendek orman şefliğine, Düzce orman şefliğine ve Cevat AYDIN beye katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olup, bana destek veren eşim Ulvi Nadir Tonguç 'a, babama ve neme şükranlarımı sunarım.

ÇİĞDEM DEMİR TONGUÇ
16.6.2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vi
ŞEKİL LİSTESİ	viii
HARİTA LİSTESİ	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY.....	xii
 GİRİŞ.....	 1
 BÖLÜM 1. GENEL ANLAMDA YAYLA VE YAYLACILIK	
FAALİYETLERİ.....	12
1.1. Yayla ve Yaylacılığın Tanımları.....	12
1.2.Dünya’da Yaylacılığın Gelişimi.....	13
1.3.Türkiye’de Yaylacılık.....	14
1.3.1.Türkiye’deki Yaylacılık Faaliyetleriyle İlgili Bazı Çalışmalar.....	17
 BÖLÜM 2:KEREMALİ-ELMACIK DAĞ’INDA YAYLACILIK	
FAALİYETİNİN DOĞAL VE BEŞERİ ÇEVRE FAKTÖRLERİYLE	
İLİŞKİLERİ	21
2.1.Doğal Çevre Özellikleri Ve Yaylacılık.....	21
2.1.1.Jeomorfolojik Özellikleri ve Yaylacılık.....	21
2.1.2.Tektonik yapı.....	23
2.1.3.İklim Özellikleri Ve Yaylacılık.....	24
2.1.3.1.Sıcaklık.....	27
2.1.3.2.Basınç ve Rüzgârlar.....	30
2.1.3.2.1.Basıncın Yıl İçerisindeki Değişimleri.....	30
2.1.3.2.2.Rüzgârların Aylık ve Yıllık Durumu.....	32
2.1.3.2.3. Egemen rüzgârlar ve Frekansları.....	38
2.1.3.2.4.En Hızlı Rüzgâr Yönü.....	39
2.1.3.3. Yağış.....	41
2.1.4. Keremali-Elmacık Dağı’nın Bitki Örtüsü Özellikleri Ve Yaylacılık Faaliyeti	44

2.1.5.Keremali-Elmacık Dağı'nın Hidrografik Özellikleri Ve Yaylacılık İlişkisi	49
BÖLÜM 3: KEREMALİ-ELMACIK DAĞI'NDA YAYLACILIK	51
3.1 Ulaşım ve Yaylacılık.....	54
3.2. Yaylaya Göç Hareketleri.....	55
3.3.Yayla Yerleşmelerindeki Nüfusun Demografik Özellikleri.....	56
3.4.Yayla Evleri.....	59
3.5.Keremali-Elmacık Dağı'ndan Ekonomik Amaçlı Yararlanma.....	62
3.5.1.Hayvancılık.....	62
3.5.2.Tarım.....	65
3.5.3.Ormancılık.....	67
3.6.Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Yaylalar ve Özellikleri.....	70
3.6.1.Beşoluk Yaylası.....	70
3.6.2.Kirazyatağı Yaylası.....	71
3.6.3. Dırındırın Yaylası.....	71
3.6.4. Gındıra (Kındıra) Yaylası.....	73
3.6.5.Turnalık Yaylası.....	74
3.6.6.Öküz Ovası Yaylası	75
3.6.7.ÇaşırYaylası (Büyük Balık Y.)	76
3.6.8.Göl Yaylası (Maya Pınar Y.)	76
3.6.9.Çığdem Yaylası.....	77
3.6.10.Kardüz Yaylası.....	81
3.6.11.Pürenli Yaylası.....	83
3.6.12.Torkul Yaylası.....	84
3.6.13.Unuk Yaylası.....	84
3.6.14.İlıca Yayla (Kızık Yaylası)	84
3.6.15.Sinekli Yayla.....	85
3.6.16. Dikmen Yaylası.....	85
3.6.17.Çiçekli Yayla.....	86
3.6.18.Odayeri Yaylası.....	86
3.6.19.Gölcek Düzü (Delmeler)	87
3.6.20.Yellice Yayla.....	87
3.6.21.Yanık Yaylası.....	87

3.6.22.Çaşırcık Yaylası(Balıkli Yayla)	87
3.6.23.Derebalık Yaylası.....	88
3.6.24.Hıra Yaylası:	88
3.6.25.Koca Yayla.....	89
3.6.26.Sakarca Yayla:	89
3.6.27.Sırıkyanı Yayla (Kuzuyurt Alanı).....	89
3.6.28. Çiçekli Yayla	90
3.6.29.Gölcek Düzü, Delmeler.....	90
3.6.30. Aksu Yayla.....	90
3.6.31.Kızık Tepe Yayla.....	90
3.6.32.Çakırhasan Yaylası.....	90
3.6.33.Balkaya Yaylası.....	90
3.6.34.Yanık Yayla.....	90
3.6.35. Dere Mahallesi Yaylası.....	90
3.6.36.Unluk Tepesi Yaylası.....	91
3.6.37.Şehirli Yayla.....	91
3.6.38.Kütüklü Yaylası.....	91
3.6.39.Topuk Yaylası.....	91
3.6.40.Koca Yayla.....	92
3.6.41.Kaymaklı Yayla.....	93
3.6.42.Keremali Yaylası.....	93
3.6.43.Bolu Yayla	94
3.7.Keremali-Elmacık Dağı'nda Eski Yayla Yerleşmeleri.....	94
3.7.1.Karabakkal Yaylası.....	94
3.7.2.Hızar Dere Yaylası.....	94
3.7.3.Dereevi Yaylası:	94
3.8. Keremali –Elmacık Dağı'nda Yayla Organizasyonları ve Dini Etkilikler...	95

BÖLÜM 4: YAYLACILIK FAALİYETİNDEN TURİZM AMAÇLI

YARARLANMA BİÇİMLERİ	97
4.1. Turizm Kavramı ve Tanımları.....	97
4.2. Türkiye’deki Yaylaların Mevcut Durumu.....	100
4.3.Ülkemizde Yayla Turizminin Gelişimi İçin Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışmalar.....	102
4. 4.Ekoturizm Kavramı	106
4.4.1.Keremali Dağları’ndan Ekoturizm Amaçlı Yararlanma.....	109
4. 4.1.1.Doğa Yürüyüşleri (Trekking)	110
4. 4.1.2. Kış Sporları.....	112
4. 4.1.3.Doğada Yaşamak:Kamp.....	114
4. 4.1 4. Sağlık Amacıyla Yaylalardan Yararlanma: Sağlık Turizmi... ..	116
4.4.1.4.1.Klimatizm.....	117
4.4.1.4.2. Termalizm.....	118
4. 4.1.5. Orman İçi Dinlenme Yeri: Güzeldere Şelalesi.....	120
TARTIŞMA SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	121
KAYNAKLAR.....	127
ÖZGEÇMİŞ.....	135

KISALTMALAR LİSTESİ

KAF	: Kuzey Anadolu Fay Hattı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
MTA	: Maden Tetkik Arama
Üniv	: Üniversite
TKF	: Türkiye Kayak federasyonu
ÇDP	: Çevre Düzeni Planı
TEM	: Kuzey-Güney Avrupa Otoyolu
D100	: <u>Edirne-İstanbul-Ankara</u> karayolu.
D.M.İ.G.M	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
HGK	: Harita Genel Komutanlığı
M.Ö	: Milattan Önce
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
AİEST	: Uluslar arası turizm uzmanları birliği
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
TIES	: Uluslar arası Ekoturizm Topluluğu
IBBHB	: Günlük Yeşil Yem İhtiyacı x Otlatma Günü Sayısı Yeşil Ot Verimi= 500 kg, Otlatma Günü Sayısı=120 gün, Günlük Yeşil Yem İhtiyacı 50 kg/gün alınmıştır. 1BBHB=500 kg canlı ağırlığındaki bir hayvan

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye Topraklarının Yükselti Basamakları.....	15
Tablo 2 Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarının En Yüksek, Ortalama ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (1975-2005).....	29
Tablo 3: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarında Ortalama Donlu Gün Sayıları.....	29
Tablo 4: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarının Basınç Değerleri (mb)	31
Tablo 5: Araştırma Alanında Egemen Rüzgar Yönleri ve Frekansları(Rubinstein Formülüne Göre)	39
Tablo 6: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarının Bağıl Nem, Ortalama Yağışlı Gün Sayısı ve Ortalama Yağış Tutarları (mm.).....	43
Tablo 7: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarında Mevsimlik Yağış Oranları(%)......	43
Tablo 8 : Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarında Aylık Ortalama Yağışlar(mm)	44
Tablo 9: Keremali-Elmacık Dağı'nın Yükselti Basamaklarına Göre Ağaç Türlerinin Sınıflandırılması.....	45
Tablo10: Yaylaya Çıkan Daimi Yerleşmelerin Nüfusu.....	58
Tablo11: Keremali-Elmacık Dağı'nda Yaylacılık Yapan Köylerin(2002-2003 Verilerine Göre) Sahip Oldukları Hayvan sayısı.....	64
Tablo12: Keremali-Elmacık Dağı'na Yaylacılık Amacıyla Çıkan İl, İlçe Ve Köyle	69
Tablo13: Keremali-Elmacık Dağı'nda Düzenlenen Yayla Şenlikleri, Tarih ve Organizatörleri.	96
Tablo14: Turizm Alanları.....	100
Tablo15: Çevre Düzeni Planı (ÇDP) Hazırlanan Yaylalar.....	104
Tablo16: Ulkemizde Turizm Merkezi İlan Edilen Yaylalar.....	105
Tablo 17: Doğada Yürüyüşün Faydaları.....	111

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : Araştırma Alanında Aylık Ortalama Sıcaklığın Yıl İçerisinde Gidişi.....	29
Şekil 2: Araştırma Alanında Aylık Ortalama Donlu Gün Sayıları ve Yıl İçerisinde Gidişi.....	30
Şekil 3 : Araştırma Alanında Yer Alan İstasyonların Basınç Grafiği.....	32
Şekil 4 : Araştırma Alanında Aylık Rüzgar Esme Yönleri ve Frekansları (%).....	35
Şekil 5: Araştırma Alanında Yıllık Rüzgar Esme Yönleri ve Frekansları (%).....	38
Şekil 6: Sakarya'nın En Hızlı Rüzgâr Yönü ve Hızı(m/sn) (1975 – 2005).....	40
Şekil 7: Bolu'nun: En Hızlı Rüzgâr Yönü ve Hızı(m/sn) (1975 – 2005).....	40
Şekil 8 : Düzce'nin En Hızlı Rüzgâr Yönü ve Hızı(m/sn)(1975 – 2005).....	41
Şekil 9 : Dırındırın Yaylası'ndan(1560m) Kayın Ağacı Fotoğrafı.....	46
Şekil 10: Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Doğal Bitki Örtüsü.....	48
Şekil 11: Çaşircık Yaylası'ndan Bir Görünüm(Yayla Pınarı).....	51
Şekil 12: Çiğdem Yaylası'ndan İkincil Ev Olarak Kullanılan Bir Yayla Meskeni...	60
Şekil 13: Keremali Dağı Yaylası'ndan Eski Bir Yayla Evi Planı.....	61
Şekil 14: Keremali Dağı Yaylası'ndan Yeni Bir Yayla Evi Planı.....	61
Şekil 15: Keremali –Elmacık Yaylaları'nda Hayvancılık.....	63
Şekil 16: Göl Yayla'dan Bir Kesit. Ağırlıklı Olarak Patates Ekimi Yapılan Bir Bahçe.....	65
Şekil 17: Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Bazı Yayla Yerleşmelerinin Yükselteleri...	70
Şekil 18. Beşoluk Yaylası'ndaki Yerleşim Düzeni.....	71
Şekil 19: Gındıra Yaylası'ndaki Torf Oluşum Alanı.....	74

Şekil 20: Çiğdem Yaylası'ndan Bir Bölüm.....	79
Şekil 21: Erenler Tepesi'nden Kardüz Yaylası'nın görünümü. Arka Planda Düzce Ovası Görülmektedir.....	82
Şekil 22: Dikmen Yaylası'ndan Bir Kesit.....	86
Şekil 23: Topuk Yaylası, Topuk Göleti Kenarındaki İglo Tarzı Dinlenme ve Kamp Çadırları.....	92
Şekil 24: Keremali Dağı Yaylaları.....	93
Şekil 25: Çiğdem Yaylası Şenlik Alanından Bir Kesit.....	95
Şekil 26: Ülkemizde Yayla Turizminin Gelişimi İçin Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışma Alanları.....	103
Şekil 27: Keremali Yaylaları'ndan Bir Kesit.....	108
Şekil 28: Keremali Dağı-Gölyayla Kamp Alanı.....	116
Şekil 29: Güzeldere Şelalesi.....	120

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Çalışma Alanının Lokasyon Haritası.....	1
Harita 2: Araştırma Alanının 1/ 100.000 Ölçekli Topografya Haritası.....	5
Harita 3: Keremali-Elmacık Dağı'nın Çevresindeki Daimi Yerleşmeler.....	7
Harita 4: Keremali-Elmacık Dağı Jeoloji Haritası.....	23
Harita 5: Keremali-Elmacık Dağı ve Çevresindeki Fay Hatları	23
Harita 6: Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Yayla Yerleşmeleri.....	68
Harita 7: Çaşırıcık Yaylası'ndaki Yerleşmeleri Gösteren Harita.....	88

Tezin Başlığı: Keremali – Elmacık Dağı’nda Yaylacılık Faaliyeti ve Yayla Turizm

Potansiyelinin Belirlenmesi

Tezin Yazarı: Çiğdem Demir Tonguç **Danışman:** Yrd. Doç. Dr. Meryem HAYIR

Kabul Tarihi: 11.06.2009

Sayfa Sayısı: XII (Ön kısım) + 135 (tez)

Anabilim Dalı: Coğrafya

Keremali-Elmacık Dağı Sakarya ilinin güney doğusunda, Düzce Ovası’nın Güneyinde, Bolu ili Mudurnu ilçesinin kuzeyinde yer alır. 1720m Dikmen tepe ile Sakarya’nın, 1830m. Erenler tepesi ile Düzcenin en yüksek noktaları burada yer alır.

Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yayla yerleşmeleri genelde yamaçta ve platolarda kurulmuştur. Yaylaların köy ile mesafeleri 15-30 dakika arasındadır. Yaylalarda ulaşım sorunu yaşanmamaktadır. Araştırma bölgesinin jeolojik yapısında aşınmaya karşı dirençli ve aşınmaya müsait tabakaların varlığı bölgedeki yer şekillerinin gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir.

Araştırmamızda Keremali Elmacık Dağı’ndaki yaylar ve yaylacılık faaliyetinin günümüzdeki durumu belirlenmiştir; sahamızda bulunan yayların bir kısmında geleneksel yaylacılık faaliyetinin bazı sebeplerden dolayı azalmış olduğu, bazılarında ise tamamen ortadan kalktığı ortaya konmuştur. Gelişen, modern hayvancılıkla rekabet edemeyen yaylacılar bölgedeki farklı iş kollarına yönelmişlerdir. Yaylacılık faaliyetine devam eden yaylacıların yaşadığı sorunların en önemlisi hayvansal ürünlerini kârlı değerlendirebilecekleri bir yapılanmanın olmayışdır.

Azalan yaylacılık faaliyetlerine rağmen, yaylacılar yayla evlerini tamamen terk etmemişlerdir. Yaz aylarını yaylada geçirme alışkanlığı olanlar, yayla evlerini ikincil ev haline dönüştürmüştür. Bununla beraber yayla sahalarının amaç dışı kullanımı başlamıştır ve yayla anlayışı da değişmiştir. Yayla ve yaylacı kavramlarının değişmesiyle kamu malı olan yaylaların hukuki anlamda mülk sorunu gündeme gelmiştir. Yasal olarak yaylalarımızın korunmaması, doğayı tehlikeye atmıştır. Yayla turizm potansiyelini belirlerken yakın çevre illerden bu bölgeye olan talep dikkate alınmıştır. Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yaylalara özellikle, Çiğdem, Dikmen, Kardüz, Pürenli, Torkul, Topuk yaylalarına yoğun talep olduğu tespit edilmiş, bahar ve yaz aylarında düzenlenen turlarla günü birlik doğa yürüyüşleri ve kısa süreli kampların yapıldığı görülmüştür.

Günümüzde hala Keremali-Elmacık Dağı’nda geleneksel yaylacılık faaliyeti devam etmektedir. Yaptığımız araştırmalara göre bölgede 43 yayla yerleşmesi bulunmaktadır. Bu yaylaların Sakarya, Düzce ve Bolu gibi üç farklı il sınırları içerisinde bulunması çalışma alanı için veri toplarken karşılaştığımız en önemli sıkıntı olmuştur. Bu amaçla pek çok defa her üç ilin valilikleri ve orman şeflikleri ile temasa geçilmiş ve veriler derlenmiş, saha çalışmaları yapılmıştır.

Doğaya ilginin artması nedeniyle Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yayların turizm potansiyeli tespit edilmeye çalışılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığınca yayla sahalarındaki turizm faaliyetleri değerlendirilirken esas alınan kriterler çalışmamız içinde temel teşkil etmiştir.

Keremali-Elmacık Dağı’na olan talebin değerlendirilmesinde ekoturizm anlayışıyla, doğal değerlerimizin kontrol altına alınarak ekonomiye kazandırılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda ekoturizm geleneksel yaylacılıkla uğraşan kırsal nüfus için yeni bir gelir kaynağı oluşturabilir. Ayrıca bu etkileşim kent ve kır nüfusu arasındaki sosyal farklılığın azalmasına katkı sağlayabilir.

Anahtar Kelimeler: Keremali-Elmacık Dağı, Yayla, Yaylacılık, Ekoturizm,

Title of Thesis: Plataun Activity and Determination to potential of plateau touresim at the Keremali-Elmacık mountain	
Author: Çiğdem DEMİR TONGUÇ	Supervisor: Assist. Prof. Dr. Meryem HAYIR
Date: 11.06.2009	Nu. Of. pages: XII (pre text) + 135 (main body)
Detmparent: Geography	
Keremali-Elmacık Mountain is located in Southeast of Sakarya, South of Düzce steppe and North of Mudurnu town of Bolu city. The highest points of Sakarya and Düzce are located in this region with Dikmen Hill (1720 m) and Erenler Hill (1830 m) respectively. Keremali-Elmacık Mountain plateau settlements are generally located on slope and plateaus. The plateaus and the village is about 15-30 minutes far. There is no problem about travelling to plateaus. The presences of the corrosion resistant and erosive layers have an important effect on development of topography. Our research indicates the plateaus of Keremali-Elmacık Mountain and current situation of the transhumance activity, and has shown that on some plateaus traditional transhumance activity decreased for some reasons and stopped on some others. Transhumant, that cannot compete with the modern stockbreeding activity, headed to different activities. The main problem that the transhumant, who are still carrying on transhumance activity, have encountered is the lack of an organization where they can make profit over animal products. Despite the decrease in transhumance activity, community in the region did not abandon their summer camping ground. houses. The ones having the habit of staying in plateau on summer, transformed these houses to second houses. Nevertheless, the use of plateau areas for different purposes started and the understanding of transhumance changed. With the change of transhumance and transhumant concepts, the ownership problem arose in means of law. Legally unprotected plateaus, formed danger of unprotection of nature. When the tourism potential of plateaus are determined demand from surrounding cities is taken into consideration. It has been observed that on spring and summer tours & daily nature tours are organized and short-term camps are established on the plateaus of Keremali-Elmacık Mountain, especially there is a high demand for Çiğdem, Dikmen, Kardüz, Pürenli, Torkul, Topuk plateaus Today, in general, transhumance activity is still going on Keremali-Elmacık Mountain. There are 43 plateau settlements, according to our research. The location of these plateaus within three different cities' borders as Sakarya, Düzce and Bolu is the main problem we encountered when collecting data. For this aim, many times the governerships and forestry offices of these three cities are contacted, data collected and field studies are carried out. Because of the increase in interest in nature, the tourism potential of Keremali-Elmacık Mountain is tried to be determined. The main criteria used for evaluation of the tourism activities in plateau areas by Ministry of Culture and Tourism formed a base for our study. When evaluating the demand for Keremali-Elmacık Mountain with the understanding of ecotourism, it is important to include it to economy by keeping our natural values under control. With ecotuorism, a new income can be formed for the rural communities dealing with traditional transhumance. Moreover, with this interaction the social gap between the city and rural communities may become smaller.	
Keywords: Keremali-Elmacık Mountains, Transhumance, Ecotuorism.	

GİRİŞ

Harita1: Çalışma Alanının Lokasyon Haritası

Kaynak: Google Eart, (15. 07. 2008)

Araştırmanın Amacı, Önemi ve Yöntemi

Antik dönem tarihçileri ve coğrafyacıları Anadolu için, Fransızcada “Küçük Asya” anlamına gelen Asia Minör adını kullanmışlardır. Bunun nedeni Anadolu’nun, Asya Kıtası gibi, farklı jeolojik evrimlere ve kayaç yapılarına sahip dağlar ve yer şekilleri, büyük akarsular, farklı iklimler, türlü bitki toplulukları ve yaban yaşamlarına ve kültürel çeşitliliğe sahip olmasıdır. Ülkemizin bu kaynaklarının turizmle ekonomiye kazandırılması henüz yeterince mümkün olmamıştır.

Türkiye'ye 2007 yılında gelen yabancı turist sayısı 22,2 milyondur. 2007 yılı turizm geliri 2006'ya göre %9,7 artışla 18,5 milyar dolar olarak kaydedilmiştir. 2006'daki

düşüşten sonra sağlam bir toparlanma yaşayarak, 2007’de %18 bir büyüme göstermiştir (www.turizmdebusabah.com,3.3.2008).

Değişen tatil anlayışına paralel olarak kumsalda dinlenme düşüncesinin yerine, farklı taleplerin de ortaya çıkması turizmde çeşitliliği artırmıştır. Bedenen ve ruhen insanı rahatlatan bol oksijenli, aktiviteleri olan, yaygın turizm uygulamalarından farklı etkinlikler içeren tatil anlayışına yönelen bir turist kesimi giderek artmaktadır. Doğa ve kültürün bir arada olmasının istendiği bu anlayıştan ülkemizin etkilenmemesi düşünülemez. Turizm etkinliklerinin profesyonel dar bir kadro tarafından kapalı ve kontrollü bir sistem içerisinde yürütülmesi, doğallığa yapaylık kazandırmaktadır. Turist doğamızla beraber halkımızı, müziğimizi, folklorumuzu, geleneklerimizi tanıyamadan dönmektedir (Ozaner, 2002).

Sanayi devrimiyle başlayan boş zaman yaratma, dinlenme olgusunun tatil yapma kavramına dönüşmesinden sonra oluşan turist profili eğitim, hobiler, moda, küresel ısınma, doğallık, organik tarım gibi güncel kavramlarda turistin aradığı niteliklerin değişmesinde etkili olmuştur. Turizmdeki değişen talep Turizm Bakanlığını potansiyel turizm kaynaklarını desteklemeye yöneltmiştir. Bu amaçla ülkemizin kalkınma planlarında bu konuya yer verilmiştir. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında dikkat çekilen ve geliştirilmesi istenen kitle turizmi olmuştur. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ilk defa turizmde ürün çeşitliliğinin sağlanması gereğine işaret edilmiş, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda ise Alternatif Turizmin geliştirilmesi konusu üzerinde durulmuştur. Daha sonra ise Yedinci ve Sekizinci Kalkınma Planları’nda turizmin çevreye duyarlı formlarına özellikle atıfta bulunulmuştur (Uçkun ve Türkay, 2003:1-3).

1990 yılında Turizm Bakanlığı tarafından başlatılan “Yayla Turizmi Projesi” kapsamındaki araştırma, bu alandaki planlama ve altyapı uygulamalarını oluşturmaktadır. Bu amaçla toplam yirmi altı yayla, yirmisi Doğu Karadeniz Bölgesinde olmak üzere turizm merkezi ilan edilmiştir.

Doğayı ve kültürel çeşitliliği tanıtmayı amaçlayan programların ülkemizde oluşturulmaya başlanması yakın çevremizdeki potansiyel kaynakların değerlendirilmesi düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bu amaçla Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yaylacılık faaliyeti incelenmiştir. Yaylacılık faaliyetinin geçmişteki ve günümüzdeki durumunu

ortaya koymak, var olan ekonomik kaynakların tanıtılması *çalışmadaki birinci amacımızdır*. Ekonomik kaynakların geliştirilerek ekoturizm vasıtasıyla bölge ekonomisine kaynak teşkil edebilecek duruma gelmesine katkı sağlamak *ikinci amacımızdır*. Bu çalışma yaylacılık faaliyetleri ve yayla turizm potansiyelinin belirlenmesi konusundaki bir etüt çalışmasıdır. Coğrafi ilkelere bağlı kalınarak yaptığımız araştırmamızda yayla sahalarındaki sosyal, ekonomik ve kültürel etkilere de yer verilmiştir.

Keremali-Elmacık Dağı üzerindeki yaylacılık faaliyetlerinin bölgedeki boyutlarını, değişen yönlerini, potansiyel yayla turizm alanlarını belirlemek araştırmamızın diğer amaçları arasındadır. Değişen yaylacılığın, yayla turizmine kaymasının nedenleri ve zamanla artacak bu sosyal ve ekonomik faaliyetin doğal çevreye, geri dönüşümü zor olabilecek etkilerine karşılık kontrolün sağlanması gerektiğine dikkati çekmek başka bir amacımızdır.

Materyal ve Metot

Bu çalışma gerçekleştirilirken öncelikle araştırma alanı ve konusuyla ilgili literatür ve topografya haritaları temin edilerek ön çalışmalar yapılmıştır. Çalışmamızda kullandığımız verilerden haritalar Harita Genel Komutanlığından temin edilmiştir. H.G.K. nın 1/25000 ve 1/100000 ölçekli Türkiye topografya haritasından yararlanarak çalışma sahamızın topografya haritası oluşturulmuştur.

Araştırma alanının iklimini belirlemede Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden 1975-2005 yıllarını kapsayan Sakarya, Düzce ve Bolu istasyonlarına ait ham veriler alınarak tablolar grafikler oluşturularak, çalışma sahasının iklimi hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

Nüfusla ilgili, verilerin elde edilmesinde TUIK (DİE) verilerinden faydalanılmıştır. Orman genel müdürlüklerinden alınan amenajman planları ve yaylalarla ilgili bilgiler neticesinde köylere ait yaylaların mülki durumları tespit edilmiştir. Valilikler, spor ve gençlik müdürlükleri, izci kurulu, tur operatörleri, Gedoks Dağcılık Kulübü, Sakarya, Düzce C.B.S. ve Tarım İl Müdürlüklerinden temin edilen veriler çalışmamızın diğer bazı dokümanter verilerini oluşturur.

Yaylalar hakkında bilgi edinebilmek, bilinen ve fark edilmemiş turizm kaynaklarını yerinde görerek tespit edebilmek amacıyla izlediğimiz başlıca yol saha etütleridir.

Araştırma sahamıza ilk çıkışımız 2007 Haziran ayıdır. Etütlerimiz yayla şenliklerini takiben devam etmiştir.

Coğrafyanın temel prensipleri olan bağlantı, sebep-sonuç ve dağılış ilkeleri de göz önünde bulundurularak, araştırma alanımızdaki yaylalar, yaylacılık faaliyetleri tanıtılmış ve yayla turizm potansiyeli belirlenmeye çalışılmıştır.

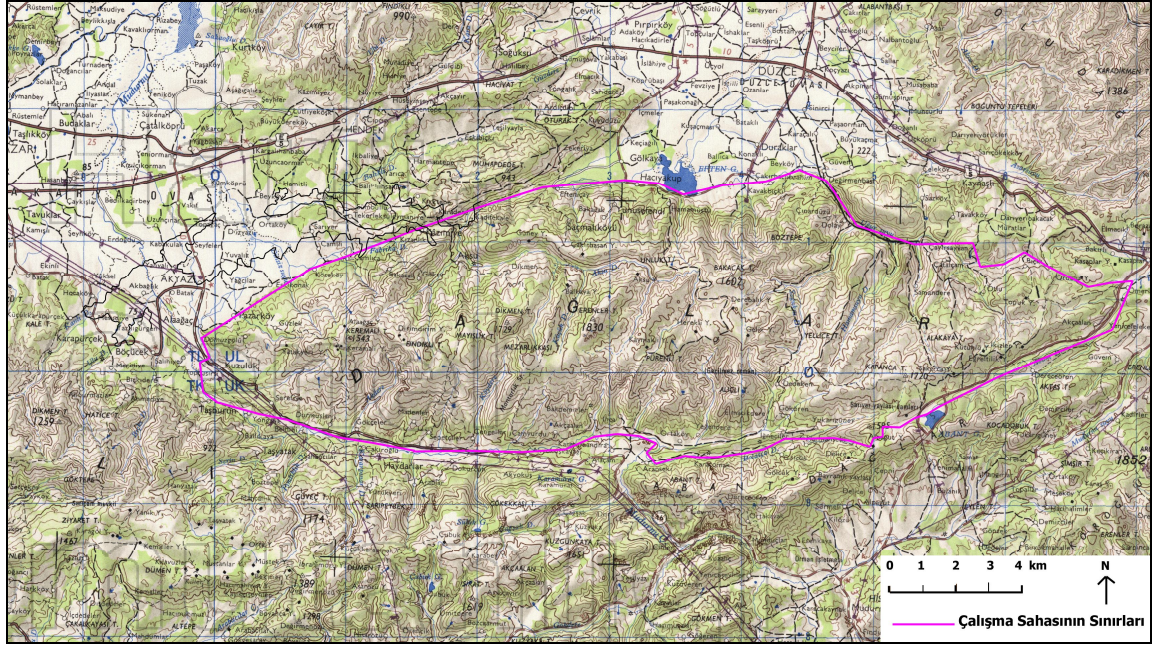
Araştırma Alanının Yeri, Sınırları ve Özellikleri

Araştırma alanımız 40°46'19"- 40°35'71"K Enlemleri, 30°37'92"-31°18'25"D Meridyenleri arasında yer alan Keremali-Elmacık Dağı'dır. Bu dağın kuzeyinde Düzce Melen Havzası yer alır. Kuzeydoğusunda Bolu Dağları, güney doğusunda Abant Dağları yer almaktadır. Araştırma alanımızın Güneyinde Mudurnu suyu havzası, Kuzeybatısında ise Adapazarı Ovası vardır.

Araştırma alanının sınırlarını oluştururken belirgin yeryüzü şekillerinden faydalandık. Sahanın güney ve güney batı sınırı Mudurnu vadisinden geçer. Batı sınırını Bıçkıcı Dere oluşturur. Sahamızın batı ve kuzeybatısı Adapazarı Ovasıyla sınırdır. Aksu Çayı Vadisi'de kuzey sınırımızın devamını oluşturur. Düzce ovası sahamızın kuzey sınırındadır. Kuzeydoğu sınırımızı Uğurlu Dere oluşturur. Güneydoğu sınırını Abant gölünden kaynağını alan Abant Dere belirler.

Araştırma sahamızın Sakarya İli sınırları içerisinde kalan kısmı Keremali Dağı olarak adlandırılırken Düzce ve Bolu sınırlarında kalan kesimi Elmacık Dağı olarak bilinmektedir. Bu iki dağ arasında Aksu Dere'nin kolları olan Küçük Dere ve Kara Dere, Kerem Ali Tepe'si ile Elmacık Tepe arasındaki doğal sınırdır. Tez çalışmasına başlarken Kerem Ali Dağı olarak belirlediğimiz bu sahanın yerel kullanımdaki farklılıkları nedeniyle Keremali-Elmacık Dağı olarak ifade edilmesinin ve tezin adının da bu şekilde değiştirilmesinin daha doğru olacağı kanaatine vardık.

Harita 2: Araştırma Alanının 1/ 100.000 Ölçekli Topografya Haritası

Kaynak: H.G.K.

Araştırma Alanımızda Yer Alan Yerleşmeler

Sakarya ilinin Hendek ve Akyazı ilçeleri, Bolu'nun Mudurnu ilçesi, Düzce merkez ilçe, Gölyaka ve Kaynaşlı ilçelerine bağlı yaylalar, araştırma alanımızdaki yer alan yayla yerleşmeleridir.

Araştırma sahamızda yer alan yerleşmelerden Sakarya ili Marmara bölgesinin kuzey doğu bölümündedir. 29°59'10"-30°54'16"D boylamı 40°16'40"-41°07'32"K enlemleri arasında yer alır. 13 ilçe, 41 belediye ve 470 köy olmak üzere toplam 510 yerleşim biriminden oluşur. 2007 nüfus sayımına göre nüfusu ilin toplam nüfusu 835.222dir. Nüfusun 594.114' ü şehirlerde, 241.108'i ise köylerde yaşamaktadır.

Ülkemizin en önemli iki merkezi İstanbul ve Ankara'yı birbirine bağlayan önemli kara yolu ağı olan D100 ve TEM Sakarya'dan geçer. Sakarya Ankara'ya 306km, İstanbul'a148km, Bursa'ya 158km, Bolu'ya 114km uzaklıktadır. Sakarya ilinin Keremali–Elmacık Dağı'ndaki yaylaları Hendek ve Akyazı ilçelerine aittir. Burada incelediğimiz yaylaların bağlı bulunduğu ilçeleri kısaca ele alalım.

Hendek; Sakarya ilinin kuzey doğusunda yer alan Hendek ilçesinin isminin nereden geldiğine dair birçok rivayet vardır. Halk arasında en çok bilinen ise, eski çağlarda tek hanlı bir kasaba olduğu, kervanlar arasında “Hanetek” olarak adlandırıldığıdır. Zamanla bu ismin Hendek'e dönüştüğü söylenmektedir. İki ova arasında ki yerleşmenin bu ismi almasındaki en önemli neden kurulmuş olduğu arazının coğrafi yapısıdır. Hendek, Adapazarı Ova'sı ve Düzce Ova'sı arasında ulaşımın en kolay sağlanabildiği yerdir. Burası geçmişte tek bir hanın kervanlara hizmet verdiği bir yapı arz etmiştir. Zamanla bu hanın varlığı bölgenin de Hendek olarak adlandırılmasına yol açmıştır

sonraları ova anlamına gelen yazı sözcüğü eklenmiş ve o günden sonra Akyazı olarak anılmaya başlamıştır.

Akyazı ilçesi Sakarya İli'nin iklim özelliklerine sahiptir. Bölge Marmara ve Karadeniz ikliminin özelliklerini taşır. Akyazı İlçesi'nin ekonomik kaynakları arasında, yıllık ortalama 800 mm. yağış miktarıyla mısır tarımı ilk sırada yer alır. Üretilen tarım ürünleri arasında buğday, pancar, patates ve çeşitli sebzeler gelmektedir. Ayrıca fındık da ekonomik gelir kaynaklarındadır. Son yıllarda seracılık bölge insanlarının geçim kaynakları arasında yer almıştır. Dağ köylerinde yaban çileği üretimi ve kültür mantarı üreticiliği de yapılmaktadır.

Bölge hayvancılığında tavukçuluk, tatlı su balıkçılığı orman köylerinde yaşayanların arıcılık ve ipekböcekçiliği geçim kaynaklarındandır. Diğer geçim kaynakları arasında sanayi ve ticaret de önemli yer tutmaktadır. Orman ürünlerinin de ilçe dışına pazarlanması ekonomiye önemli katkı sağlar. Araştırma sahamızdaki Keremali dağı Akyazı 'nın güneydoğusunda yer alır. Buradaki Çiğdem Yayla'sı ve Keremali Yayla'sı Akyazı ilçesinin kullandığı yaylalardır.

Düzce ilindeki yerleşmeler: Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü'nde yer alır. İl topraklarının kapladığı alan 2.593km² dir. Kocaeli ve Sakarya İl'eri ile aynı enlem üzerinde yer alan Düzce, 30°. 52'49" - 31.° 52' 35"doğu boylamı 40°.36'37"- 41°. 05'13" kuzey enlemleri arasında yer alır.

1870 yılından 1999 yılına kadar Düzce ilçe merkezi olarak kalmıştır. 09.12.999 tarih ve 23091 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla il statüsüne kavuşmuştur. D-100 karayolu ve otoyol buradan geçer.

Gölyaka ilçesi: Batı Karadeniz Bölgesi'nin, batısında yer alır. Düzce ilinin en batı ucundadır. İlçenin batısında Hendek, doğusunda Düzce, kuzeyinde Gümüşova ve güneyinde Mudurnu ilçeleri yer alır. Araştırma alanımız olan Keremali-Elmacık Dağı ilçenin güney kesimindedir. Pürenli, Kardüz, Yanık, Kızık Yayla'ları bu dağ üzerinde yer alır. İlçe merkezi Düzce Ovası'yla sınır oluşturan Efteniye Gölü'nün batısında yer alır. İl merkezine uzaklığı 20 km. dir. Rakımı 100 m civarındadır.

Gölyaka ilçesinin kuzeyinde bulunan dağların fazla yüksek olmayışı nedeniyle Karadeniz ve Balkanlardan gelen hava akımlarının etkisi altında kalarak ilçede Karadeniz ikliminin görülmesine sebep olur. Bu nedenle bol yağışlı bir iklime sahiptir. Yıllık yağış ortalaması 850 mm, ve ortalama sıcaklık 14°C civarındadır. Bitki örtüsü, oldukça zengindir(12.12.2008 Gölyaka Kaymakamlığı Resmi web sitesi).

Kaynaşlı ilçesi: İstanbul - Ankara yolu üzerinde, Bolu Dağı'nın Düzce Ovası'yla birleştiği boğazda kurulmuştur. İlçenin doğu ve güneyinde Bolu ili, Batısında Düzce il merkezi ve kuzeyinde Yığılca ilçesi yer alır. Yüzölçümü 17.374km² dir. Kaynaşlı 'nın il merkezine uzaklığı 15 km.dir.

Kaynaşlı ilçesinin ekonomisi büyük ölçüde sanayiye dayanır. Nakliyecilik ve fındık üretimi de gelir kaynaklarındandır.

Topuk Yayla'sı, Odayeri Yayla'sı, Torkul Yayla'sı, Kocayayla, Şehirli Yayla, Sinekli Yayla sahamızın Düzce sınırlarındaki Yayla'lardır.

Mudurnu: Araştırma alanımızın Bolu sınırında yer alan yaylalar Mudurnu İlçesi'ne aittir Bu ilçe Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz bölümünde yer alır. Deniz seviyesinden yüksekliği 840 m dir. Yüz ölçümü 1.349 km²dir. İlçe merkezi Bolu'dan 50km uzaklıktadır. Kuzeyinde Düzce ili, Kuzeybatısında Hendek ilçesi, Kuzeydoğusunda Bolu ili, Doğusunda Seben ilçesi, Güneyinde Nallıhan ilçesi, batısında Göynük ve Akyazı ilçeleri bulunmaktadır.

Mudurnu ilçesinde iklim denizel iklim tipinden karasal iklim tipine geçiş özelliği taşır. İlçe ortalama 550 mm yağış alır. Mudurnu ilçesinin tabi bitki örtüsü ormandır. İğne yapraklı ve geniş yapraklı ağaçların bulunduğu ormanlarda sarıçam, karaçam, köknar, meşe, kayın, gürgen, orman kavağı, kızılâğaç, çınar, ıhlamur, kestane ağaçları vardır. (Mudurnu kaymakamlığı web sitesi). 2007 nüfus sayımına göre nüfusu 21.450 kişidir.

İlçenin başlıca geçim kaynakları tarım, hayvancılık ve ormancılıktır. Buğday, arpa, yulaf, fiğ, yonca ve mısır ekilir. Şekerpancarı, patates ve sebze tarımı da yapılır. Arazinin dağlık ve engebeli oluşu sebebiyle tarım azalmıştır. Kümes hayvancılığı yaygındır. Ayrıca ilçede 25000 adet büyükbaş hayvan, 10000 adet de küçükbaş hayvan vardır (Mudurnu kaymakamlığı resmi web sitesi).

İlçede çeşitli sanayi kuruluşları bulunur. Kereste fabrikaları, yem fabrikaları, sunta fabrikası bunlardan bazılarıdır.

Literatür Özeti

“Keremali-Elmacık Dağları’nda Yaylacılık Faaliyeti ve Yayla Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi” başlıklı araştırma konusunu incelemeye geçmeden önce araştırma alanımızla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Yaptığımız bu çalışmaya göre araştırma konumuz ve sınırlarının tamamını içeren ayrıntılı çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat araştırma alanımıza ait bitki örtüsü, jeoloji, jeomorfoloji bilgilerini içeren ve araştırma alanımızın bir kısmında yer alan yaylalardan genel olarak bahsedilen kaynaklardan ve örnek çalışmalardan faydalanılmıştır. Yararlandığımız kaynakların bir kısmı şunlardır:

ABDÜSSELAMOĞLU, M. Ş. (1956), “*Keremali, Elmacık Dağı Bölgesinin Jeolojik Etüdü*” başlıklı çalışma M.T. A. ait rapordur. Araştırma alanımızla ilgili ayrıntılı jeolojik etüt çalışmasıdır.

AKSOY, N. (2006) “*Elmacık dağı (Düzce) vejetasyonu*” adlı çalışmada 2002-2005 yılları arasındaki, Elmacık Dağı (Düzce)’nin flora ve vejetasyon yapısı ortaya konulmuştur. Çalışmada iki endemik bitkinin keşfinden bahsedilir. Bu çalışmadan araştırma alanımızdaki bitki örtüsünün zenginliğini belirlemek amacıyla yararlanılmıştır.

ALAGÖZ, C.A.(1993), “*Türkiye’de Yaylacılık Araştırmaları’nda*” (1941) deki. “*Yayla Tabiri Hakkında Raporları*” içerir. Bu çalışmada ülkemizin farklı bölgelerindeki o döneme ait yaylacılık geleneği hakkında bilgiler verilir. Yaylacılığın sebeplerini, sorunlarını tespit etmek amacıyla yararlanılmıştır.

ATALAY, İbrahim (1994), “*Türkiye Vejetasyon Coğrafyası*” Türkiye'nin vejetasyonunun ekolojik özelliklerini, bitki örtüsünün dağılışını belirlemek amacıyla yapılan çalışmadan araştırma bölgemizdeki bitki topluluklarını belirlemek amacıyla yararlanılmıştır.

BAŞIBÜYÜK, A.YAZICI, H. ERTÜRK, M. (2001), “Eğriçimen Yaylasında (Koyulhisar-Sivas) Rekreatif Yaylacılık”, yayla incelemesi olan bu çalışma araştırma sahamızdaki etüt çalışmalarımızda örnek teşkil etmiştir.

BİLGİN, Turgut(1984). “*Adapazarı ovası ve sapanca oluşunun Alüviyal Morfolojisi ve Kvarternerde ki Jeomorfolojik Tekâmülü*”. Çalışmasından araştırma bölgemizin morfolojik yapısı hakkında bilgi alınmıştır.

DOĞANER, Suna(2001), “*Türkiye Turizm Coğrafyası*”, ülkemizin turizm kaynaklarını anlatan çalışmadan Araştırma bölgemizdeki potansiyel turizm kaynakların araştırırken bu kaynaktan faydalanılmıştır.

DOĞANAY, Hayati(1997), “*Türkiye Beşeri Coğrafya*” Ülkemizin beşeri kaynaklarının tanıtımı yapılan çalışmada yayla yaylacılık kavramlarını tanımlarken yararlanılmıştır.

EMİROĞLU, M. (1977), *Bolu’da Yaylalar ve Yaylacılık*, 1977 Bolu’da yayla ve yaylacılık konusunun anlatıldığı çalışmada yayla, yaylacılık ve araştırma bölgemize yakın olan yerlerdeki geleneksel yaylacılık hakkında bilgi edinilmiştir.

ERTÜRK, Mustafa (1995), “*İskilip’te Yaylacılığın Sosyal ve Ekonomik Hayata Etkileri*” yayla inceleme çalışmasıdır. Çalışmalarımızda örnek teşkil etmiştir.

EROL, Oğuz, “*Genel klimatoloji*” iklim üzerine yapılan çalışmadır. Çalışma sahamızdaki meteorolojik verileri değerlendirmede kaynak olarak kullanılmıştır

ERİNÇ, Sırrı(1996), “*Klimatoloji ve Metotları*” klim ve iklim verilerinin kullanımı üzerine yapılan çalışma araştırma bölgemizdeki iklim ile ilgili verilerin değerlendirilmesinde ve metodoloji bakımından yararlanılmıştır.

İNANDIK, Hamit; “*Adapazarı Çevresinin İklimi ve Bitki Örtüsü.*” Konulu çalışmadan araştırma alnımızın iklimi ve bitki örtüsü konusunda yararlanılmıştır.

ÖZKAN YÜRİK, Esin(2003), “*Turizmin Geleceği: Ekoturizm*”Ekoturizmin tanımı ve amaçları konusunda yapılan bir çalışmadır.

SOMUNCU, M. (1997), “*Doğu Karadeniz Bölümünde Yayla-dağ Turizminin Bugün ki Yapısı, Sorunları ve Geleceği*” Doğu Karadeniz Bölgesindeki yayla ve dağ turizmi hakkında yapılan çalışmada bölgenin turizm geleceği hakkında öneriler yer almaktadır.

ÜLKER, İsmet(1988), “*Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması*” çalışmasından yüksek yaylaların klimatolojik farklılıkları sebebiyle sağlığa faydalarından yararlanılmıştır. Ayrıca araştırma alanımızın turizm potansiyellerini belirlerken var olan kaplıcalardan sağlık turizmi amacıyla faydalanabilmek amacıyla bilgi edinilmiştir.

YALÇIN, Sedat(1985), “*Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya-Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı.*” adlı çalışmada bu alanda yayılış gösteren bitki formasyonlarını gruplara ayırarak incelemiştir.

BÖLÜM1: GENEL ANLAMDA YAYLA VE YAYLACILIK FAALİYETLERİ

1.1.Yayla Ve Yaylacılığın Tanımları

Türkçede yayla değinince hayvanların otlatıldığı yüksek yerler, dağlar akla gelir. *Yaylak* ise yazın oturulan yer anlamındadır. Eski Anadolu medeniyetlerinde "yayla evi", yazla evi, yaz evi, gibi adlara rastlanır. Eski Orhun yazıtlarında da yaylag, yayladım yaylayan gibi kavramlar yayla yaşamını, yaylaya gitmek, yaylamak gibi toplumsal etkinlikleri anlatır (Emiroğlu,1977,17).

Yayla: yerleşme coğrafyası terimi olarak çoğu kez geçici bir yerleşme yerini anlatır. "Yaylalar yaz mevsiminde en sıcak aylarda çıkılan ve geçici olarak yerleşik hale getirilen mahallerdir. Yaylalar geçici bir yerleşme yeri olmaları yanında, insanların bir süre ekonomik faaliyette bulundukları mahallerdir. Yaylalar, göçebelerin, yarı göçebelerin, yaylacı ve yarı yaylacıların geçim alanları olmalarından başka, kasaba ve kent halkının da çeşitli yönlerden ilgilendikleri alanlardır"(Emiroğlu,1977,17).

“Yayla sözcüğü hem fiziki hem beşeri coğrafya terimidir” (Doğanay, H 1995: 273). “Fiziki coğrafya terimi olarak yayla plato dur. Akarsularla derin bir şekilde yarılmış, yüksek veya yüksekçe düzlüklerdir” (İzbırak,1992:339). Beşeri coğrafya terimi olarak ise; yazlık oturma alanı veya meralar anlamına gelir.

Dilimizdeki yayla sözcüğü, yazın çıkılıp yerleşilen yüksek ve serin yerdir. Yaylacılık geçici yerleşme şekli, yaz mevsimi boyunca ahır hayvanlarını beslemek ve bazılarında tarım yapmak amacıyla yararlanılan ekonomik faaliyettir.

Yayla: “Yılın belirli zamanlarında hayvan otlatmak ve ziraat yapmak amacıyla, geçimin sağlanması için çıkılan yerdir. Yaylalar dinlenmek amacıyla da tercih edilir. Köyün hasat sahasının dışında, çok defa köyün müşterek malıdır. Köyden ayrı, çoğu zaman fazla uzak olmayan yaylalar sosyo-ekonomik bağlarla tamamen köye bağlı bir mahalle veya köyün esas geçim sahasına ekli ikinci bir bölümdür”(Tunçdilek,1969,169).

Alagöz‘yayla terimini eski Türkçede yaz mevsimi anlamına gelen yay kökü ile hayvanları açıkta ve dağınık olarak otlatmak anlamını da ifade eden yaymak mastarından çıktığını belirtir (Alagöz,1941:150-152,1993.1-4).

Yayla yerleşmesi beşeri anlamda geçici yerleşme yerini, geçici oturulan meskeni anlatır. Ayrıca meskenin çevresindeki ekonomik faaliyet alanı da yayla olarak tanımlanır(Doğanay 1996.400).Görüldüğü gibi bu kadar geniş anlam taşıyan yayla, en basit köy altı yerleşme şeklinden, kasaba ve şehirlere kadar hemen her yerleşme ünitesiyle ekonomik bir bağlılık göstermektedir. Bu bağ, yaylaların geçim alanı olarak taşıdığı değer ve önemden kaynaklanmaktadır. Gerçekten yayla, kır nüfusunun geçim sahası içinde yer alan ve bu nüfusun geçimine çeşitli ölçülerde hizmet eden bir kaynaktır.(Sözer1972.35).

Yaz aylarında çeşitli amaçlarla yaylaya çıkanlara, yaylacı adı verilmektedir. Yaylacılık dar anlamıyla temel geçimleri hayvancılığa dayanan insanların, hayvanlarıyla birlikte belli iki alan arasında ve belli zamanlardaki yer değiştirmeleri olarak tanımlanmıştır(Öngör 1980:921). Yaylacılık faaliyetinin tümünü kapsayan geniş bir tanımlamada ise geçimini daha çok topraktan sağlayan insan gruplarının, hayvan sürülerine bol ve taze ot bulmak, hayvansal ürünler üretmek amacıyla sıcak mevsimde sabit mekânlarını terk ederek kıyı düzlükleri, ovalar, vadiler, dağ etekleri hatta plato yüzeylerinden yaylaya gidişini ifade eder. Bu göç hareketi dikey olduğu gibi, yatay olarak da oluşabilir. Ülkemizde 3-5 ay kadar devam eden yaylacılık faaliyetlerinin en önemli özelliği hayvan sürüleriyle beraber, insanların göçe katılmasıdır. Bu göç, bazen bütün bir köy halkını içine alabildiği gibi, sınırlı sayıdaki aileyi de kapsayabilir (Sözer 1972,37).

1.2. Dünyada Yaylacılığın Gelişimi

İlk çağlarda bazı insanlar, yardımcıları ve köpekleriyle birlikte sürüleri gütmek amacıyla, yayla otlaklarıyla ova otlakları arasında gidip gelmekteydiler. Bu iniş çıkışlar

doğal ve kaçınılmaz bir zorunluluk, çeşitli yükseklikteki otlakları bir sıraya göre kullanmaktan kaynaklanmaktadır (Kızılırmak, 2006).

Yaylacılığın temeli M.Ö 1700’de kuzey Avrupa’nın ağaçsız steplerinde, yayla çadırlarıyla bozuk, melez ve çam ormanlarında kısmen de yaylaların yaprakla örtülü mıntıkalarında atılmıştır. O dönemlerdeki yaylacılık faaliyetleri bugünkü yaylacılığın tam tersi bir durumdaydı. Başlangıçta yaşıntının temeli yaylacılık ve otlakçılıktı. Alçak alanlarda kışlamak ise arzulanmayan bir zorunluluktu (Altmış 1994,18-19). Ancak vadilerde yaşam koşullarının düzelmesi ve tarımın gelişmesiyle insanlar yüksek yerlerden aşağıdaki bölgelere inerken, dağlık yörelerdeki kendilerine ait ortak mülkiyet halindeki yaylalarını terk etmemiş ve bugünkü yaylacılığın ve dağ ekonomisinin temelini atmışlardır. Yaylacılık hakkında tarihi devreye ait bilgiyi, Yunanlı ve Romalı yazarlar vermektedir. Bu bilgilere göre Batı Roma İmparatorluğunun yıkılmasıyla, Romalı üst tabaka kaybolmuştur. Kuzey ve batıda Cermen halkları Alp havzasına göç ederek ve oradaki mevcut ekonomiyi ıslah ederek, ülkede kendi politik ve ekonomik kurallarını hâkim kılmışlardır. Bu kurallar, bu gün dahi Orta Avrupa halkının ekonomisinin karakterinde kendisini göstermektedir (Altmış1994:18-19). 17.yüzyılın sonları ve 18.yüzyılın başlarında bazı bilginler yaylacılığın ülkeleri için ekonomik etkileri ve önemi üzerinde durmuşlardır. 19.yüzyılda ise, Avusturya, Bavyera, Fransa ve İtalya gibi ülkeler yaylacılığın gelişmesi üzerinde durma ihtiyacını hissetmişlerdir. Bu gelişmeler sonucu 19.yüzyılın sonunda ve 20.yüzyılın başlarında yaylacılık konusunda bilimsel çalışmalar görölmeye başlanmıştır (Kızılırmak, İ. 2006).

1.3.Türkiye’de Yaylacılık

Türklerde yaylaların önemli bir yeri vardır. Çin kroniklerinde “atları ve yüksek tekerlekli arabalarıyla suları ve otlakları takip ederek yaşayan millet” olarak da tanımlanan Türkler; Anadolu coğrafyasında yerleşik hayata geçtikten sonra geleneksel yaşam tarzlarını yeni ölçüleriyle yaşamaya başlamıştır ([http://kültür ve turizm gov.tr](http://kültür_ve_turizm_gov.tr)).

Ülkemizde yaylacılık ve kışlak hayatıyla ilgili ilk yazılı kayıtlar Selçuklular zamanına rastlamaktadır. Yerleşik hayata geçen Türkler’in bir yarı göçebe hayatı geçirdiklerini, bu sırada Türkler arasında yaylacılık geleneğinin doğduğu söylenebilir.

Ülkemizdeki yaylacılığın hukuki yönden gelişimi ise şu şekildedir. Yaylacılık 1858 tarihli arazi kanunnamesine kadar devletin hiçbir müdahalesi olmadan gerçekleşmiştir.

Bu tarihten önce Osmanlı imparatorluğu her eyalet için farklı olarak hazırlanan kararnamelerde otlak, yaylak, kışlak ve hayvan sayım verilerine ait hükümler vardır. Bu durum yayla yaşantısını düzenlemekten öte sadece devletin toplayacağı vergilerin miktarlarıyla ilgilidir. 2858 tarihli arazi kanunnamesinde yer alan *meralar hakkındaki düzenlemeler* ile 98.maddede meraların sınırlandırılması ve bunların hiçbir suretle genişletilme ve daraltma yoluna gidilmemesi kayıt altına alınmıştır. 100. maddede ise bir köyün merasında ancak o köye ait hayvanların otlayabileceği, hariçten hayvan giremeyeceği belirtilmiştir. Gerek Osmanlı döneminde gerekse, Cumhuriyet döneminde mera, yaylak ve kışlaklar hakkında çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Ülkemizdeki yayla ve yaylacılık geleneği gelir sağlamak, kışa hazırlık yapmak, sağlık, şenlik, gelenek, görenek, inanç, boş zaman geçirmeye dayalı birçok amaçlı işlevleri olan faaliyetlerdir.

“Yaylacılık faaliyetinin Akdeniz ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de geniş bir uygulama alanına ve uzun bir geçmişe sahip olduğu görülür” (Emiroğlu1977:97). ”Her yerleşim yerinin bir veya birkaç yayla amacıyla kullanılan ünitesi bulunabilmektedir. Yaylalar sayısal olarak çok fazla bir düzeye ulaşabilirken, aynı zamanda da Türkiye’nin her bölgesinde yoğundur. Yaylaların sayıca fazla olmasının temelinde, Türkiye’nin yüksek bir ülke olması en önemli etkidir” [Kızılırmak, İ.(2006)].Türkiye kuzeyde ve güneyde iki eski platform arasında, güney doğu Avrupa’dan Asya’ya uzanan genç dağlar kuşağı üzerindedir (Erinç1973.13-14). Türkiye’ye ait fiziki bir haritaya bakıldığında zaman dikkati çeken özelliklerden bir tanesi, çok yüksek yüzey şekilleri yani reliefi farklı bir ülke olduğu görülmektedir (Erinç ve Öngör 1976,13 ve İzbirak 1984,17). Yüzey şekilleri açısından Türkiye topraklarının ortalama yüksekliği 1130m (Kızılırmak, İ,2006) dır.

Tablo1:Türkiye Topraklarının Yükselti Basamakları

Bütün topraklara göre	Oran (%)
0 metre ile 500m arasındaki alanlar	17,5
501m ile 1000m arasındaki alanlar	27,0
1001m ile 1500m arasındaki alanlar	30,0

1501m ile 2000m arasındaki alanlar	15,5
2001m den daha yüksek alanlar	10,0

Kaynak: Atalay, (1997,26)

Türkiye’de 1000 metreden daha yüksek alanlar bütün toprakların yarıdan fazlasını (%55,5) meydana getirmektedir. 2000 metreden yüksek alanların kapladığı alan ise, Türkiye topraklarının %10’unudur. Bununla beraber, 2000 m’yi aşan yüksekliğe sahip alanlar, artık ekim alanı olmaktan hemen hemen çıkmaktadır. Bu seviye aynı zamanda, Türkiye’deki sürekli yerleşme alanının üst sınırı olarak da alınabilmekte, daha yükseklerde, ancak yaz aylarında sürüleriyle yaylacılığa çıkan insan guruplarına rastlanmaktadır Atalay, (1997,26).

Yaylaların kapladıkları alan, bunların dağılışı ülke genelinin yarısından fazlasını geçer. Bu derecede geniş alan üzerindeki milyonlarca insanın faaliyetleri de oldukça önemlidir. Türkiye’nin bütün köy ve kasabalarının, hatta şehirlerinin birer yaylaya sahip olup olmadıkları incelendiğinde, yaklaşık olarak %80’inin bir veya birden fazla yaylaya sahip olduğu bir gerçektir (Atalay,1997,26).

Geniş bir dağılışı gösteren ve sayısı çok olan yaylalar, Türkiye’nin her tarafında aynı yapı ve karakterde değildir. Yayla, en kurak bölümlerden Konya Ovası gibi, en nemli orman içlerine Doğu Karadeniz Bölgesi, hatta orman üstü dağ kasabalarına Toroslar ve Karadeniz Dağları ve Doğu Anadolu’daki yüksek platolara kadar her yerde bulunur. Böylece ne reliefi, ne iklim, ne toprak ne de bitki örtüsü yaylanın oluşumunda doğrudan etkide bulunmaz. Buna bağlı olarak şartlar ne olursa olsun, köyün geçim sahasına eklenebilecek ve köy halkının geçiminin bir bölümünü sağlayabilecek her yer; ister köyün bitişiğinden başlasın Karapınar yöresinde olduğu gibi ister kilometrelerce uzağında kalsın Toros ve Doğu Anadolu Yaylaları yayla olma niteliğini gösterir. Bu şartlar içinde Türkiye’de yaylalar çok değişik şekiller gösterebilen bir geçim sahası ve

iskân noktası olmak gibi özellikler taşımaktadır. Gene bu şartlar altında, çok defa göze çarpmayan, fakat gerçekte kır nüfusunun ağırlığının büyükçe bir bölümünü taşıyan bir yer olmak gibi bir fonksiyona da sahip bulunmaktadır (Tunçdilek 1964,16-17).

Türkiye’de yaylacılık faaliyetlerini 3 farklı alanda değerlendirebilmek mümkündür. Bunlar.

- 1 Göçebe hayvancılıkla geçimlerini sürdüren köy topluluklarının yaylacılık faaliyetleri,
- 2 Eski günlerin hatırlanması açısından yılın belirli bir zamanında yaylaya çıkma, yayla şenlikleri biçiminde sürdürülen faaliyetler,
- 3 Çevre sorunlarıyla boğuşan, kentlerden belli bir sürede olsa uzaklaşmak, temiz bir doğayla kucaklaşmak için sportif amaçlar ve buna bağlı olarak geliştirilen yayla turizmi faaliyetleri (Subaşı, Mayıs 2004).

Araştırma alanımız olan Keremali-Elmacık Dağın’da yapılan yaylacılık faaliyetlerinde geçimini büyük oranda hayvancılıkla sağlayan yaylacılar, geleneksel yaylacılık faaliyetlerini devam ettirirler. Geleneksel yaylacılık faaliyetiyle uğraşmayan fakat yayla zamanı yaylaya çıkanlar bu gelenekten kopamayan yayla ortamına, havasına özlem duyanlardır. Yayla şenlikleri de birlik ve beraberliği pekiştiren geleneksel halk oyunlarının, yemek kültürünün yaşatıldığı etkinliklerdir. Yaylayı ziyaret eden bir kısım yaylacılar yayla kültürüyle büyüyen fakat o yöreden bir nedenle kopmuş kentte yaşayan kentin ortamından zaman zaman uzaklaşmak isteyen bu nedenle yaylaya çıkanlardır. Yaylaya çıkış zamanlarını ve süresini genelde şenlik zamanlarına göre ayarlarlar.

1.3.1.Türkiye’de ki Yaylacılık Faaliyetleriyle İlgili Bazı Çalışmalar

Türkiye’deki yaylacılık faaliyetleriyle ilgili olarak cumhuriyet döneminde pek çok bilim adamının yapmış olduğu çalışmalar bulunmaktadır. Bu dönemdeki bazı yaylalar ve yaylacılık hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir. Alagöz’ün 1941 Tarihli çalışmasında ülkemizdeki yaylacılık konusundaki çalışmalara yer verilmiştir. Alagöz’e göre bu konudaki ilk çalışma Bay Muvahhit Zeki’nin 1927 yılında Artvin ili hakkında yazdığı eserdir. Bu çalışmada; Karçal dağlarının senenin sekiz ayında karla örtüldüğünü bildiriyor ve şu ifadeye yer veriliyor. “ Bu dağların tarafeyninde gayet soğuk ve tatlı sular ve birçok yaylalar mevcuttur ki Şavşat ın İmerhev (Balıklı) nahiyesi halkından bir

kısmı ile Artvin'in Berta (Orta köy), Borçka Macahel (Camili), (Maradit/Murathlı) nahiyeleri ahali ve tahdidi hudut neticesinde kariyyeleri Acaristan dâhilinde kalan bir kısım halk işte bu yaylalardan istifade etmektedir." Bu yaylalardan Bilbilan Yaylası'nın 20.000 dönüm, Yığılı Yaylası'nın 8.000dönüm, Uzunçayır Yaylası'nın 3000 dönüm olduğunu belirtmiştir(Alagöz, 1941,11).

Alagöz'ün bahsettiği diğer bir çalışma ise 1930 yılında Uppsala Üniversitesi coğrafya profesörü Frödin tarafından Trabzon ve civarındaki yaylalar konusunda yapılan çalışmadır. Bahsi geçen çalışmada Harşit suyu doğusu ve Ardeşen'nin kuzeyi incelemiştir. Araştırmalara göre Harşit suyu vadisinin kuzey yamaçlarına dağılmış olan Şiva, Koryana, Karaçukur ve daha kuzeyde bulunan Kösdere köyleri yazın kuzeye Zigana dağına çıkıyor ve sıcak mevsimi burada geçiriyorlar. Bu harşısız taştan yahut ahşaptan ve yalınkat evli yaylalar yaz köyleri 1780m ile 2100m arasında

ve kuru orman alanında olduklarını, yaylaya çıkma amaçlarının hayvancılık ve tarım olduğunu belirtmektedir (Alagöz, 1941 s : 11).

1937-1938 yıllarında Alagöz hoca ve Prof Louvis beraber ve ayrı ayrı Ankara ile Karadeniz kıyıları arasındaki yaylaları incelerler. 1930-1940 yıllarında bu bölgedeki yaylacılık faaliyetinin mayısın ilk haftası başladığını, yaylacılık hareketinde temel amacın; hayvanlara kışlık yiyecek, yaprak elde etmek ve ekinin büyüme ve olgunlaşma mevsiminde mahsulü hayvanların zararlarından korumak olduğunu belirtirler. Ülkemizdeki geleneksel yaylacılık faaliyetinin temel amaçlarını ve yaylacılık süresi hakkında bilgi verirler. Orta Anadolu yaylacılığı hakkında Wenzel'in 1933 yazındaki incelemelerine rastlanır.1933 yazındaki incelemelerine göre Zıvarık 'ın kuzeydoğusunda Yapalı, Taşpınar köyleri ve Yenice oba İnevi (Cihanbeyli) kuzeyinin yazın tamamen boş olduğunu belirtir. Step köylerinde halkın yalnız bir kısmının yaylaya gittiğini, ailenin diğer üyelerinin kış köyünde kalıp tarla ve bahçeleriyle uğraştıkları anlatılır. 1936 yılında Dijon üniversitesi profesörlerinden Chaput ve Alagöz Eskişehir'in Türkmen dağı ve Afyon ilinde bulunan Emirdağ kazasını ziyaret ettiklerinde Emirdağ'ın önemli bir yaylacılık alanı olduğunu tespit ederler. Bu bölümde yaylacılık faaliyetinin amacı hayvancılıktır(Alagöz,1941: 13-18)

1928 yılında Aladağların en ünlü ve en büyük yaylası “üç kapı” Alagöz hoca tarafından inceleme amaçlı ziyaret edilir ve şu tespitlerde bulunulur; Alagöz üç kapı yaylasında her yıl birkaç yüz çadır görmek mümkün olduğunu fakat o yıl kuraklık sebebiyle sadece gelen üç dört obanın varlığından söz eder. Bununla birlikte aşiret arasında şöyle kesin bir kanaat vardır; yaylanın önceki kalabalık hale dönmesine artık imkân olmadığı anlatılır. Bunun nedeni de Cumhuriyetin ilanından sonra çıkartılan 18 Mart 1924 tarih ve 442 numaralı köy kanununun 97. Maddesine göre yayla arazilerinde düzenlemeler yapılmış bu araziler yaylaya yakın köylerin sınırları içinde kalmıştır. Bu durum alışlagelmiş yaylacılık faaliyetinin; obaların; konargöçerlerin zor duruma düşmelerine neden olmuştur. Bugün itibari ile Anadolu’da tamamen göçebe yaşam sürdüren insanların sayısı yok denecek kadar azdır. Yayla arazilerinin köylere tahsis edilmesi göçebelerin sayısının azalmasına sebep olmuştur. (Alagöz, 1941: 36).

Ulaşılabilir literatür kaynaklarından ülkemizdeki yaylacılık faaliyetinin geniş coğrafyalarda ve aynı tip mekânlarda genelde mayıs-eylül ayları arasında yapılan zaruri bir yaşam tarzı olduğunu anlayabiliyoruz.

Ülkemizde 1960 lı yılların başından itibaren kırsal kesimden şehirlere doğru yaşanan göçlere bağlı olarak zamanla kırsal bölgelerdeki yaylalar önemini kaybetmiş ya da tamamen ortadan kalkmıştır(Başbüyük ve diğerleri, 2001). Yaylalarda ki hayvancılık ve ziraat yerini önemli ölçüde sayfiye yaylacılığa bırakmıştır. Büyük illere göç edenlerin yılın en sıcak aylarında serin bir yerde oturmayı alışkanlık edinmelerinden dolayı yeni uğraşı ve yaşamlarına rağmen yaylaya çıkmaktan vazgeçmemişlerdir (Kızılırmak, 2006). Bu sebeplerden dolayı yaylacılık faaliyeti azalarak ve değişerek de olsa devam etmiştir. Yaylacılıkla ilgili olarak yapılan ilk çalışmalarda geleneksel yaylacılık faaliyeti üzerinde durulurken, son dönem çalışmalarında ise yayla sahalarındaki değişim ve dönüşümler üzerinde durulmuştur. Yaylaların gelişen turizm aktiviteleri için alternatif sahalar olması ele alınmıştır.

Bu süreçte ilk değişim Türkiye’de kırsal nüfusun azalıp, kentsel nüfusun artmasıyla başladı. İnsanların yaylaları hayvancılık için kullanmak yerine, yılın belirli bir bölümünde dinlenmek amacıyla kullanmaları, yazın sıcağından ve bunaltıcı şehir hayatından, kış boyu kapalı mekânlarda kalma baskısından kurtulmak temiz, havasıyla bütünleşmek amacıyla gelinen yayla evleri artık derme çatma olmaktan çıkmış daha

modern ikincil ev; yazlık ev durumuna gelmiştir. Başlangıçta eski yayla evlerini kullanan insanlar zaman içerisinde ekonomik durumlarında ki gelişmeye bağlı olarak, yayla meskenlerini de değiştirdiler. Yayla meskenlerindeki değişimi iki başlık altında toplamak mümkündür. *Bunlardan birincisi* meskenin yapımında kullanılan yapı malzemesindeki değişimdir. Meskenlerin yapı malzemeleri artık yakın çevrelerinden karşılanmamaktadır ve çevre ile uyumlu değildir. Beton ve tuğla ile yapılan meskenlerin çevre ile olan dokusal zıtlıkları yetkilileri pek çok yerde harekete geçirmiş ve kısıtlamaların getirilmesine neden olmuştur. Buna göre yayla meskenlerinin inşasında taş, ahşap, kerpiç gibi doğal yapı malzemeleri kullanılacaktır. Yayla meskenleriyle ilgili *ikinci önemli değişim* ise yaylacılığın temel amacı olan hayvancılıktan vazgeçilmesiyle mesken düzenlemesindeki değişimdir. Yeni tip yayla meskenlerinde artık hayvanların sütlerinin biriktirildiği ve değerlendirildiği "süthane" adı verilen bölümlere ve evlerin alt katlarında büyük baş hayvanların gece barındırıldığı "ahıra" rastlanmamaktadır. Yeni tip meskenlerde birden çok oda, müstakil mutfak, banyo ve tuvalet bulunmaktadır. Tatil amacıyla yayladan faydalanan kişiler kentte sahip olduğu bütün imkânları yaylada da istemekte ve ev planlarını ona göre düzenlemektedirler. Elektriğin pek çok yaylada artık kullanılabilir olması, teknolojiye de yararlanılmasına olanak sağlamıştır. Yaylaların belirli köylerin ortak kullanımında olması ve yaylaların kullanım amacı değişmiş olmakla birlikte yaylalardaki mülkiyet durumu değişmemiştir. Bir kimsenin herhangi bir yaylaya gidip ben burada yerleşmek istiyorum deme şansı yoktur. Bunun olabilmesi için o yayladan birisi ile akrabalık bağının olması gerekir. Çok yaygın olmamakla birlikte bazı yaylalarda inşa edilen otel, motel ve pansiyonlar yine o yaylanın sakinleri tarafından direkt ya da ortaklıklar şeklinde işletilmektedir. Rize'nin Ayder Yaylası, Trabzon'un Sultan Murat Yaylası, Giresun'un Kümbet Yaylalarında olduğu gibi dışarıdan gelen yabancı turistlere hizmet veren işletmeler yaylalarda yaygınlaşmaktadır (Hayır M, Demir Tonguç Ç, 2008).

BÖLÜM 2: KEREMALİ-ELMACIK DAĞINDA YAYLACILIK FAALİYETİNİN DOĞAL VE BEŞERİ ÇEVRE FAKTÖRLERİYLE İLİŞKİLERİ

2.1. Doğal Çevre Özellikleri ve Yaylacılık

2.1.1. Jeomorfolojik Özellikleri ve Yaylacılık

Yayla kavramının ortaya çıkmasında jeomorfolojik özelliklerin etkisi vardır. Yaylacılık faaliyetlerinin bir kısmı yükseltiye bağlı olarak azalan hava sıcaklıkları nedeniyle yılın büyük kısmında kullanılamayan yüksek verimli sahaların karların eridiği ve sıcaklıkların arttığı dönemlerde ekonomik yönden değerlendirilmesi amacıyla ortaya çıkmış dönemlik bir ekonomik faaliyettir. Yüksek plato ve dağ eteklerindeki meralar bu sayede ekonomiye kazandırılmıştır.

Araştırma alanımız basık bir elipse benzer. Batıda Mudurnu suyundan sonra NE-SW Yönde uzanır. 1543m yüksekliğindeki Keremali Tepesi bu kesimdeki dağların bu adla anılmasına neden olmuştur. Bu dağlık kısım Adapazarı ovasının güneyindeki alüvyonların altına doğru dalan yamaç boyunca sıralanmıştır. Akarsular ile güneyde genç vadilerle yarılmış fakat daha ziyade doğu kısmında parçalanmıştır (Bilgin 1984:25). Bu şekilde parçalanmış dağların hâkim zirveleri batıdan doğuya doğru Dirimdirim tepesi (1560 m), Dikmen Tepe (1760 m) ve Erenler Tepe (1830 m)dir.

Araştırma alanı içinde yer alan, Adapazarı ve Hendek-Düzce civarları kretase arazisidir. Çalışma alanımızda alttan itibaren kristalen seri (Devoniyen öncesi), Birinci zaman (Devoniyen, Permokarbonifer), ikinci zaman (üst jura, alt kretase, üst kretase) üçüncü zaman formasyonları bulunmaktadır. Devoniyen döneminden: fosilli killi şist ve kalkerler bulunur. Bazı kısımlarda mermer ve kuvarsit vardır. Devoniyen ile ilgili kristalin serinin münasebeti bariz değildir. Üst kretasede: marnlı greli filiş fasiyesinde olmakla beraber bazı kısımlarda kalkerler vardır. Nummulitik: Paleosen ve eosene ait tabakalar bazı bölgelerde filiş fasiyesinde gre ve konglomeralarla temsil edilmiştir. Neojendeki killi ve kumlu taşlarla temsil edilmiş olup karasal fasiyestir. Üst pliyosene aittir. Dördüncü zamanda nehir taraçaları, birikinti konileri ve nehir alüvyonlarından ibarettir. Magmatik faaliyet kristalen seriyi kateden peridotit ve serpantinlerle her ikisini ve devoniyeni kateden granitlere pegmatitlere tesadüf edilmiştir (Abdülselamoğlu, 1956: 9-43).

I-Araştırma alanımızın batısında Keremali dağı (Keremali tepe)kuzeyden; alttan itibaren filişler, mermer, yarı mermer, killi şistler, andezit ve killi şistli kalkerli bir yapı bulunur Kermalidağı-Dedeler arası; mermer, yarı mermer, mikaşist killi şistli bir yapı vardır (Abdülselamoğlu, 1956)

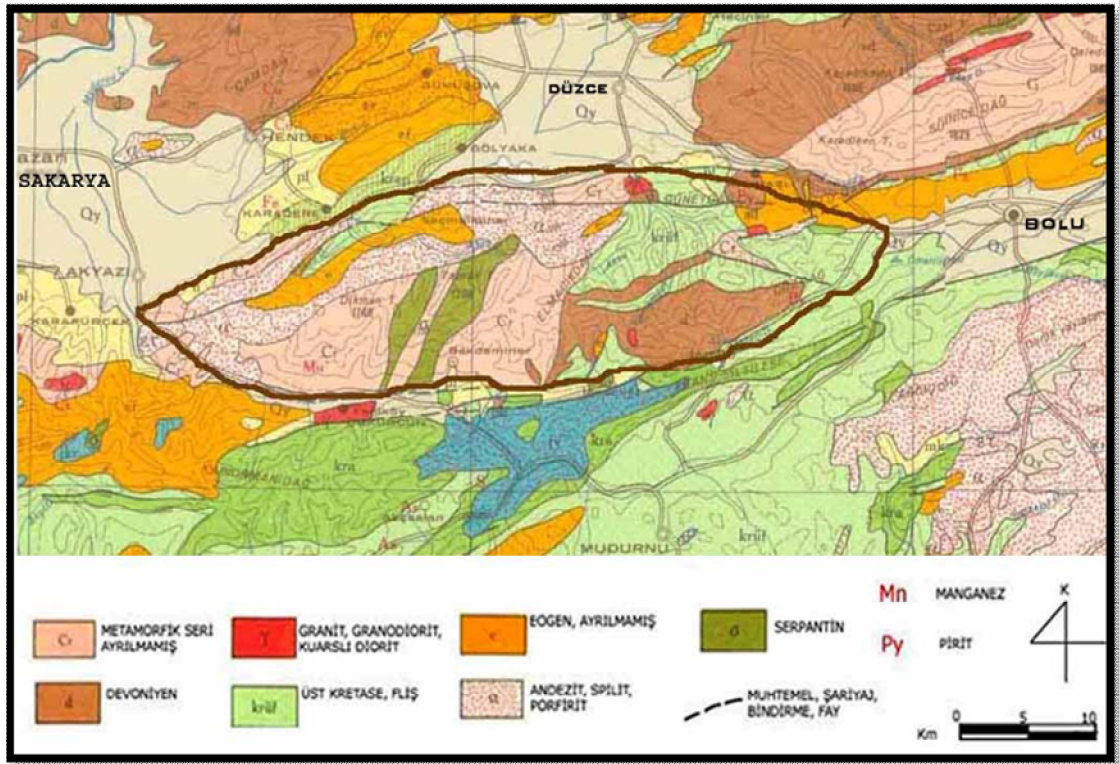
II-Dikmen tepe-Mudurnu suyu arası: Dikmen tepe sırtı kuzeyi filişli, mermer, yarı mermer adeseli mikaşist, killi şist, andezit bir yapı vardır. Dikmen tepe sırtı ile güneyde Mudurnu suyu arası serpantinler ve diorit, gnays, anfibolit şistler vardır, ayrıca kil, kum Mudurnu suyu kısmında görülür (Abdülselamoğlu, 1956).

III-Araştırma alanının doğu kısmı kuzeyde Uğur Suyu ile güneyde İğneciler arasında ise kuzeyden itibaren mermer, yarı mermer, mikaşist killi şist, güneyi altta diyorit, gnays, anfibolit şist üzerinde andezit bir yapı bulunur. Güneyinde killi şistli, kalker bulunur. Güneyinde kalker ve filişler yer alırken iğneciler mevkiinde serpantinler vardır (Abdülselamoğlu, 1956).

IV-Araştırma alanımızın doğusunda kuzeyde Çakırsayan –Abant gölü arasında kuzeyden itibaren: Çakırsayan alttan, mermer, yarı mermer, mikaşist, killi şist ve filiş oluşturur. Güneyi killi şist, kalker, üzeri filiş. Abant gölü ve kuzeyi porselenimsi kalker, filiş ve serpantinler vardır(Abdülselamoğlu, 1956).

Araştırma alanımızın jeolojik evrimi aşınmaya dirençli ve aşınmaya çok müsait tabakaların varlığını göstermektedir. Bu da bölgenin topografyasının şekillenmesinde etkili olmuştur.

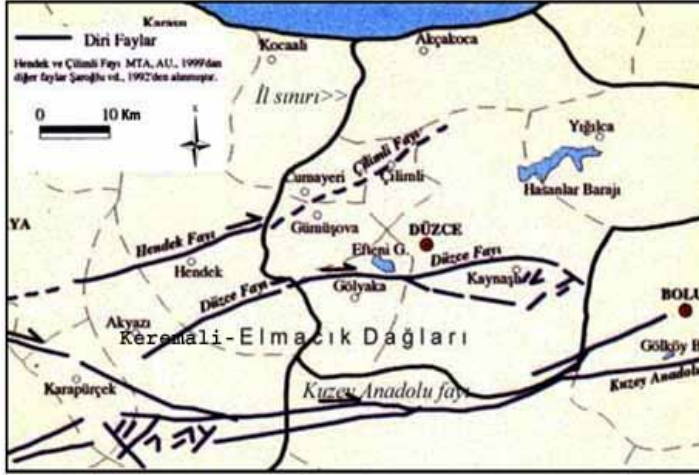
Harita 4: Keremali-Elmacık Dağı Jeoloji Haritası

Kaynak: MTA Jeoloji Haritasından Sadeleştirilerek Hazırlanmıştır.

2.1.2. Tektonik Yapı:

Harita 5: Keremali-Elmacık Dağı ve Çevresindeki Fay Hatları

Kaynak: Düzce Çevresinin Diri Fayları, (Özmen, 2000). Düzce Çevre İl Durum Raporu.

Keremali Dağı'nda yer alan mevcut faylar Düzce ovasının güney kenarında Mudurnu suyu vadisinde E-W yönlü olup 45° açı altında birleşen tali faylardır. Araştırma alanımızın güney sınırında; Dedeler yerleşmesinde 1 tali fay, Mudurnu çayında 3 tali fay bulunur. Araştırma alanımızın güneydoğusunda, kuzeyinde ve güneyinde, tali faylar vardır.

Ayrıca Keremali Tepesinin batısında 2 adet fay vardır (Abdülselamoğlu, 1956). Araştırma alanımızın kuzeyinden Düzce Fayı, Güneyinden Kuzey Anadolu Fayı (K.A.F.) geçer.

2.1.3. İklim Özellikleri ve Yaylacılık

İklim, bir bölgedeki hava durumlarının uzun yıllar sonundaki toplu sonucu olarak doğar ve hava olaylarının genel karakterini oluşturur. Coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan yaşamını çok yakından kontrol eden bir etmen (Erol, 1988) olarak iklimin çevre unsurları üzerinde önemli bir yeri vardır. Bu nedenle yapılacak iklim çalışmaları bir bölge veya yörenin potansiyel imkânlarının belirlenmesine yardımcı olabileceği gibi birçok karmaşık ekonomik, sosyal ve doğal sorunun anlaşılmasına ve çözüm yollarının bulunmasına da imkân verecektir (Koçman,1993 ve İkiel,1997:6).

Bu görüşlerden hareketle önemli bir sosyo-ekonomik faaliyet olan yaylacılığa, iklim koşullarının önemli etkileri bulunmaktadır. Bu nedenle inceleme alanının iklim koşulları açıklanmaya çalışılmıştır. Ancak Keremali-Elmacık Dağı'nda yer alan yaylalarda uzun

sürekli rasat verilerine sahip meteoroloji istasyonu bulunmadığından, Düzce, Sakarya, Bolu meteoroloji istasyonlarının verilerinden yararlanılmıştır.

Bir yerin iklim özelliklerini oluşturan sıcaklık, atmosfer basıncı, rüzgâr nem ve yağış gibi iklim unsurlarının yıl içerisindeki değişmelerini jeoetik dinamik faktörler yönetir. Jeoetik-dinamik faktörler iklim olaylarının karşılıklı ilişkilerini düzenleyen planeter faktörler; Hava kütleleri ve cepheler- güneş ışınlarının geliş açısı, güneşlenme süresi ve enerji bilançosu ve bunların bağılı olduğu esasları yerel değişikliklere uğratan coğrafi faktörlerden konum; denizden uzaklık, yer şekilleri, yükselti etkisi gibi etkenler amplitüd ve karasallık derecesini etkiler. Bu her iki faktörün planetör faktörler ve coğrafi faktörlerin karşılıklı işleyişi iklim olaylarının sebeplerini ve özelliklerini ortaya çıkarır (Kaymaz, 2005:27).

İklim elemanlarını etkileyen planetör faktörlerden hava kütleleri ve cephelerin araştırma alanımıza etkilerini açıklarken önce Türkiye üzerinde etkili olan hava kütlelerini açıklamak uygun olacaktır. Ülkemiz herhangi bir hava kütlelerinin oluştuğu sahada değildir. Kaynağını Avrasya ve Kuzey denizi üzerinden alan soğuk polar veya kutbi (P) hava kütlesi ile kaynağını güneyden alan tropikal bölgelerden gelen (T) hava kütlelerinin etkisi altındadır. Bu etki mevsimlere göre değişir. Yaz döneminde tropikal kökenli, kış döneminde ise tropikal ve polar hava kütlesi etkisindedir (Atalay,1997:118).

Yaz döneminde Akdeniz bölgesindeki hava kütleleri yüksek basınç özelliği gösterir. Buradan Sahra'nın güneyindeki Musonlar Asyası'na kadar uzanan alçak basınç sahasına doğru hava hareketi oluşur. Ülkemize etki eden mT (maritim ve denizel tropikal) hava kütlesi, nemli ve serindir; estiği günlerde yaz sıcaklığını hafifletir. Fakat kaynağını güney ve güneydoğudan alan cT(karasal tropikal) hava kütlesiyle karşılaşınca aşırı sıcaklar etkili olur. Kış döneminde ülkemizde etkili olan hava kütleleri bulunduğu Akdeniz Bölgesine kuzeyden güneye doğru ilerleyen polar veya kutbi hava kütlesi ile güneyden gelen tropikal hava kütlelerinin etkisi altındadır. Hava kütlelerinin karşılaşması cephelere sebep olur ve yağışlar meydana gelir. Bu dönemde kaynağını Kuzeybatı Avrupa'dan alan polar cephe etki eder. Bu durum ülkemizde yağışlara sebep olur. Kış döneminde etki eden diğere bir hava kütlesi kuzeydoğu kaynaklı soğuk ve kuru polar hava kütlesidir. Bu durum hava şartlarının bir gün veya birkaç gün boyunca

değişmesine sebep olur. Kış mevsiminde polar ve tropikal hava kütlelerinin karşılaşması ile cepheler oluşur kıyı bölgelerde bol yağışa sebep olur. Kuzeybatı Anadolu’da çoğunlukla Balkanlardan gelen cepheler yağışa sebep olmaktadır. (Atalay, 1997:118-119).

İklim'e etki eden, başka bir faktör coğrafi faktörlerden olan denizellik ve yükselti ülkemizdeki sıcaklık farkının dağılışı oranını etkiler. Doğu Anadolu’nun denizden uzak ve yüksek olan orta kesiminden Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz kıyılarına doğru bu oranda azalma görülür. Sıcaklık farkının en az olduğu kesim kıyı kesimlerdir. (Sezer, 1990: 146).

Çalışma alanımızın kuzey kıyılarından güney kıyılarına, Batıdan doğuya doğru denizel etkilerin azalması ve yükseltinin artmasına bağlı olarak sıcaklık farkı artar. Karadeniz bölgesinin Batı Karadeniz bölümü kıyısında 15.8C°’iken araştırma bölgemizde denizel etkilerden uzaklaşmaya bağlı olarak 19.3C°’dir (Sezer, 1990: 118). Karasallık derecesi, genel olarak batıdan doğuya doğru artmaktadır. Ülkemizin kuzeyinde denizel etki genel olarak daha kuvvetlidir. Üç tarafı denizle çevrili ülkemiz kuzeyinin ılıman, güneyinin sıcak subtropikal kuşakta yer almasıyla karasallık güneyden kuzeye gidildikçe azalır.

Ülkemizde karasallık denizden uzaklaştıkça ve yükseltiye bağlı olarak değişikliğe uğrayarak genel olarak denizden her 100 km uzaklaştıkça ortalama %4 oranında karasallık artar. Yükseltinin artması da karasallığa etki ederek %1,1 kadar karasallığı artırır (Sezer, 1990: 144). Araştırma sahamızdaki karasallığın artmasında yine denizden uzaklık ve yükselti farkı etkili olur. Sezer formülüne göre batı Karadeniz bölümünün kıyı kesiminde karasallık oranı 17.24C°’iken çalışma alanımızda 22.83C°’dir.

Araştırma alanımızdaki iklim özelliklerini genel hatlarıyla açıklayabilmek ve yaylacılığa etkisini belirleyebilmek için iklim elemanları yakın meteoroloji verilerinden yararlanarak incelenmiştir. Batı Karadeniz bölümünde yer alan inceleme alanımızda görülen iklim tipleri Köppen, Thornthwaite sistemine göre Türkiye’de görülen iklim tipleri sınıflandırılmasında, şu şekildedir.

Köppen tasnifine göre, Türkiye’de esas itibariyle Akdeniz, Karadeniz ve Doğu Anadolu olmak üzere üç makro klima iklim tipi görülmektedir.

Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan araştırma sahamızda bu sınıflandırmaya göre, geniş alanda kışı soğuk, yazı az sıcak olan her mevsimi nemli mutedil bir iklim tipi görülür (Erinç, 1996).

Türkiye’de görülen iklim tiplerinin Thornthwaite sistemine göre sınıflandırılmasında araştırma alanımızın batısı ve kuzeyinde ülkemizde etki alanı geniş olan, Akdeniz ikliminin sıcaklık ve yaz kuraklığının şiddetine göre değişen tali tipi olan Marmara iklimi görülür. Thornthwaite sistemine göre, araştırma alanımızın güneyi, güney doğu ve doğu kesimleri, Karadeniz ikliminin tali tipi olan Batı Karadeniz iklim tipi etkisindedir (Erinç,1996).

Araştırma alanımızdaki iklim tipi ve vejetasyonu Sezer indisine, göre araştırma sahamızın güneyi *yarı nemli iklim ve kurakçıl orman /maki* vejetasyonu alanı içerisindedir. Araştırma alanının kuzey kıyıları *ise nemli iklim ve çok nemli orman vejetasyon* alanını oluşturmaktadır (Sezer,1988:180-182).

2.1.3.1.Sıcaklık:

Araştırma bölgemize en yakın uzun süreli rasat verilerine sahip meteoroloji istasyonları Düzce, Sakarya, Bolu dur. Araştırma alanımızın da yer aldığı bu illerin verilerine göre, yıllık ortalama sıcaklık değerleri ve yükselteleri Sakarya’da 14,2°C (31m), Düzce, 12,9°C(146m), Bolu12.2°C (742m)dir (D.M.İ. G.M, 2006). Yükselti değerlerine ve denizin etkisine bağlı olarak Adapazarı yıllık sıcaklık ortalamasının çevredeki istasyonlarınkine göre daha yüksek olduğu görülür. Daha düşük sıcaklıkların kaydedildiği Bolu ve Düzce İlleri Sakarya İli’ne nazaran yükselteleri daha fazladır, denizel etkilere daha kapalıdır. Deniz etkisine açık olan Adapazarı ovasında iklim daha da sıcaktır. Fakat Adapazarı ovasından araştırma alnımıza doğru gidildikçe, deniz etkisinden uzaklaşılır. Sert bir iklime doğru geçiş yaşanır. Kuzeydoğu Marmara Bölgesi’nin bulunduğu saha, Çamdağı. Karadağ ve Keremali Dağları ile çevrilen plato ve ovalar, sıcaklık değerlerinin değiştiği farkı bölgelere bir geçiş basamağıdır (İnandık, sayı, 13-14).

Yükselti ve denizel etkilerin sıcaklık üzerindeki etkileri Keremali-Elmacık Dağı’nda sıcaklık değerlerinin yükseltiye bağlı olarak düşmesinin neden olur. Ayrıca denizel etkiler dağın kuzey ve güney yamaçları arasında da sıcaklık farklarına sebep olmaktadır.

Araştırma bölgemizdeki yüksek ve düşük sıcaklık değerlerinin yaylacılığa etkisi büyük önem taşır. Ortalama en yüksek sıcaklık değerlerinin görüldüğü aylar Mayıs, Eylül aylarıdır (şekil1). En düşük sıcaklık değerleri ise Kasım-Mart ayları arasında yaşanır. Araştırma alanımızdaki sıcaklık değerlerinin oluşmasında, sadece yükselti faktörünün etkisi düşünüldüğünde, yayla yerleşmelerinin, 1730m ile 1200m yükseltileri arasında olduğu göz önüne alınırsa, araştırma bölgemize en yakın rasat verilerine sahip Sakarya, Düzce ve Bolu illerinin ortalama yükseltisi 336m dir. En yüksek yayla yerleşmesiyle aradaki yükselti farkı 1394m olur. 100m de sıcaklığın 0,5°C azaldığı düşünüldüğünde, üç istasyon verilerine göre üç ilin en sıcak ayın ortalamaları 25C° olur. En yüksek yayla yerleşmesiyle aradaki sıcaklık farkı yaklaşık 7 C° dir. En yakın meteoroloji istasyonlarında sıcaklığın temmuz ayı ortalaması 27,2 iken araştırma alanımızdaki yaylalarda 20°C dir. Böylece yaylalar ile komşu depresyonlar (Adapazarı, Düzce ve Bolu) arasında önemli sıcaklık farkı bulunur.

Donlu günler: Düşük sıcaklığın günün herhangi bir anında 0°C(sıfır) altına düştüğü gün, donlu gün olarak kabul edilir(Koçman1993). "Donlu günler, yaylacılık faaliyetlerinin başlangıç ve bitiş tarihlerinin belirlenmesinde etkili olmaktadır. Yükselti yer şekilleri havanın nemi, bulutluk durumu, rüzgârlar, yeri oluşturan maddeler, yerin örtüleri kısaca mikro klimatolojik etkiler altında don olayının dağılışı, şiddeti ve süresi önemli ölçüde fark eder"(Ertürk, 1995). Elimizdeki yakın meteorolojik verilerinden yararlanarak araştırma bölgemizdeki donlu günler sayısını ortaya koymak oldukça güç olsa da donlu günlerin yaylacılık faaliyeti üzerindeki etkilerini açıklamaya çalışacağız.

Araştırma bölgemize en yakın meteoroloji istasyonları olan Sakarya, Düzce, Bolu illerinde, sıcaklığın 0°C ile -20°C arasında olan 1975-2005 yılları arasındaki yıllık toplam donlu gün sayısı 113,8 gündür. Don olayları Düzce ve Bolu illerinde Ekim ayında görülmeye başlar. Sakarya ilinde ise Kasım ayı ile don olayları yaşanmaya başlar. Mayıs ile Eylül sonları arasındaki 151 gün Düzce, Bolu illerinde don tehlikesinin yaşanmadığı dönemdir. Sakarya ili için don olayının başladığı dönem Kasım ayıdır. (Tablo6). Araştırma alanımızdaki yaylalara göçün yaşandığı mayıs ayı ile dönüşün yaşandığı Ekim, Kasım ayları yaylacılık faaliyetinin yapıldığı tarihlerdir.

Tablo2 : Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarının En Yüksek, Ortalama ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (1975-2005)

İstasyon	Sıcaklık	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Sakarya	Ort. Max.	9,5	10,4	13,4	18,6	23,1	27,4	29,0	28,8	26,1	21,1	15,8	11,3	19,5
	Ortalama	6,0	6,2	8,4	12,8	17,1	21,3	23,2	22,9	19,5	15,3	11,0	7,9	14,3
	Ort. Min	3,0	2,8	4,4	8,1	12,0	15,6	17,9	17,9	14,3	11,0	7,2	4,9	9,9
Düzce	Ort. Max.				18,6	22,8	26,6	28,5	28,4	25,4	20,3	14,8	9,8	18,8
	Ortalama	3,9	4,8	7,5	12,2	16,4	20,2	22,4	22,0	18,4	14,1	9,2	5,6	13,1
	Ort. Min	0,5	0,8	3,0	7,1	10,9	14,2	16,6	16,6	13,0	9,5	4,8	2,2	8,3
Bolu	Ort. Max.	5,5	7,1	11,2	16,7	21,2	24,5	27,2	27,4	24,2	19,0	12,6	7,2	17,0
	Ortalama	1,0	1,9	4,9	9,8	13,9	17,3	19,7	19,6	16,0	11,7	6,5	2,8	10,4
	Ort. Min	-2,9	-2,5	-0,3	4,1	7,7	10,5	13,0	13,0	9,7	6,3	1,9	-0,9	5,0

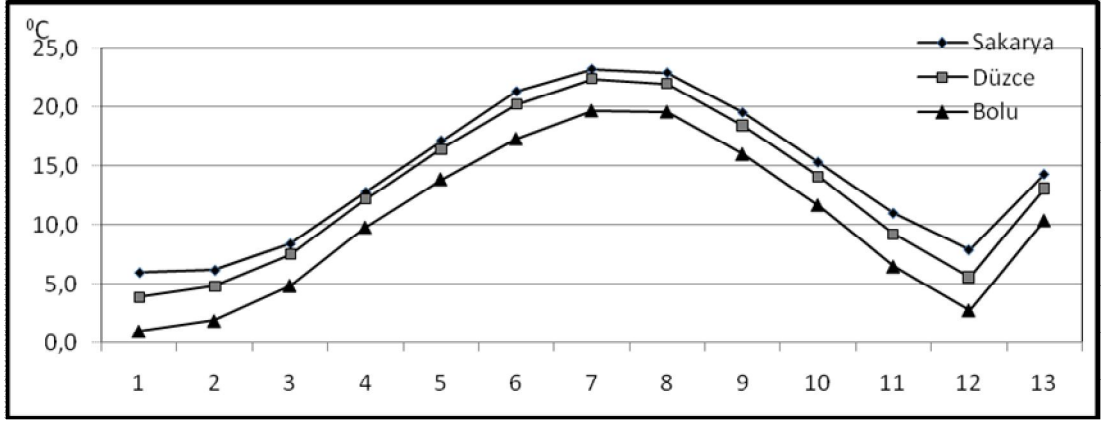
Kaynak: D.M.İ. G.M.

Tablo 3: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarında Ortalama Donlu Gün Sayıları

istasyon	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Sakarya	6,4	7,3	3,3	0,2							0,7	3,3	21,2
Düzce	13,7	11,1	6,3	0,7						0,2	3,8	9,5	45,3
Bolu	22,1	19,7	15,9	3,6	0,3					1,1	10	17,5	90,2

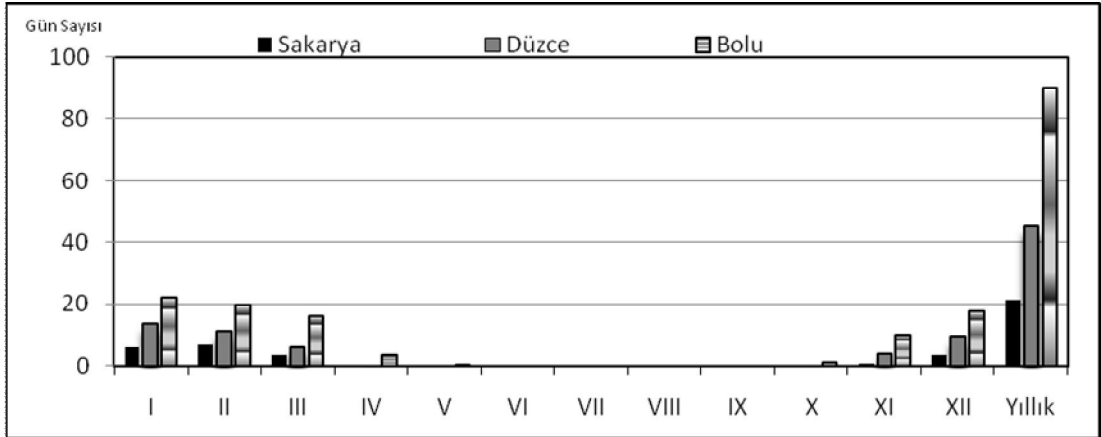
Kaynak: D.M.İ. G.M.

Şekil 1: Araştırma Alanında Aylık Ortalama Sıcaklığın Yıl İçerisinde Gidişi

Kaynak: D.M.İ. G.M.

Şekil 2: Araştırma Alanında Aylık Ortalama Donlu Gün Sayıları ve Yıl İçerisinde Gidişi

Kaynak: D.M.İ. G.M.

2.1.3.2.Basınç ve Rüzgârlar:

2.1.3.2.1Basıncın Yıl İçerisindeki Değişimleri

Araştırma alanının basınç durumu incelenirken; Sakarya, Düzce, Bolu İlleri'nin meteoroloji istasyonlarının rasat verilerinden faydalanılarak, tablo ve şekiller hazırlanmıştır. Buna göre Sakarya'nın yıllık ortalama basınç değeri 1013,0 mb, Düzce, 999,0 mb ve araştırma alanımızda yer alan diğer il Bolu'nun yıllık ortalama basınç

değeri 930.1mb dır. İller arasındaki basınç değerlerinin farklı olması istasyonların bulunduğu konumdan ve farklı yükselti değerlerine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Yükselti değerleri sırayla Sakarya 31 m, Düzce, 146 m, Bolu'da 742 mdir. Yükseltisi en az olan Sakarya istasyonunun basınç değeri en fazladır. Yükselti değeri en fazla olan Bolu istasyonunun basınç değerlerinde azalma olduğu görülür.

Yükseltinin artmasıyla ters orantılı olan basınç değerleri 742m yükseltideki istasyonda en düşük ortalama basınç (901.3 mb) değerlerine sahiptir. Bolu istasyonunda basınç değerleri sonbahar ve kış aylarında yüksek değerlere ulaşılır. En yüksek ortalama basınç değeri 947.0mb dır. 900mb Ocak ayında ölçülen en düşük basınç değeridir

Düzce'de basınç değerleri Ekim, Kasım, Ocak, Şubat Mart aylarında en yüksek değerlere ulaşırken maksimum değer Ocak ve Mart aylarında 1020mb dır. Düzce'de minimum basınç değeri 972.0mb dır ve Ocak ayında ölçülür.

Mevsimlik sıcaklık farkı ve hava kütlelerinin etkisiyle yıl içerisinde basınç değerlerinde değişimler görülür. Araştırma bölgemiz kış mevsimi boyunca polar cephe ve Akdeniz cephe sistemlerinin etkisinde kalır. Bu nedenle basınç değerlerinde yükselmeler ve düşmeler görülür. Yıllık ortalama genlik değerleri 23 mb, 46 mb 50 mb.dır .

Ekim-Mart aylarında sıcaklığın azalmasıyla, Sibirya yüksek basıncı orta ve Doğu Avrupa'ya yayılır. Azor antisiklonu güneye çekilir. Yüksek basınç merkezi haline gelen Doğu Avrupa araştırma alanımızda yüksek basınç koşullarının görülmesine sebep olur. Ayrıca İç Anadoluda'ki yüksek basıncın da araştırma alanımızda etkili olması. Ekim-Kasım ayları Bolu, Düzce ve Sakarya'da yüksek basınç koşullarının baskın olmasına sebep olur. Nisan ayında havanın ısınmasıyla Batı Avrupa'daki yüksek basınç etkisi zayıflar, Basra körfezindeki termik basıncın etkili olur. Araştırma alanımızda ki basınç değerlerinin kararlı olduğu görülür (tablo4).

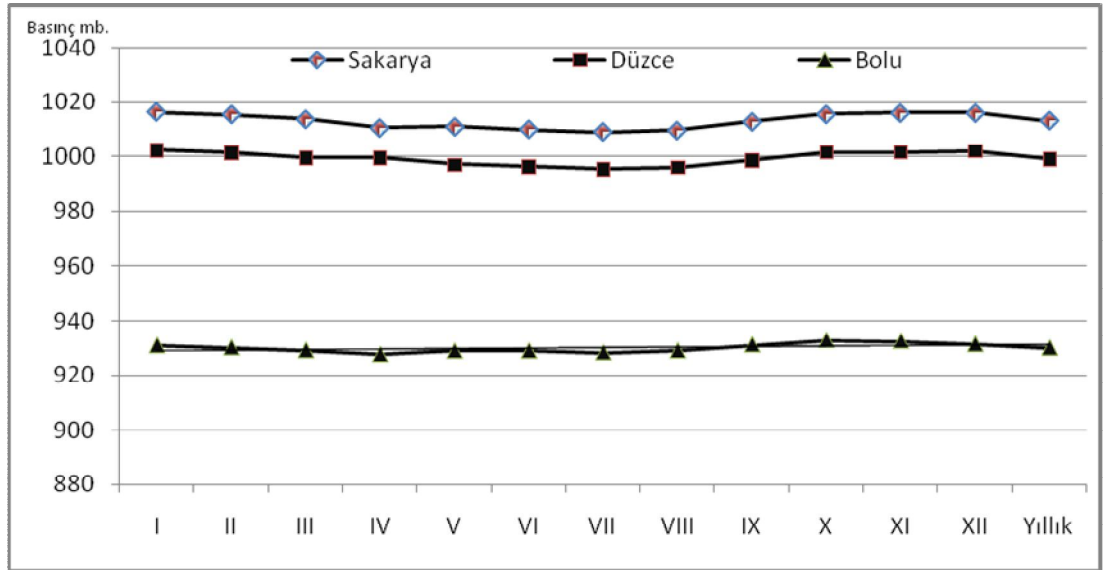
Tablo 4 : Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarının Basınç Değerleri (mb)

istasyon		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Sakarya	Ort.	1016	1016	1014	1011	1011	1010	1009	1010	1013	1016	1016	1016	1013
	Max.	1036	1035	1035	1029	1021	1020	1019	1020	1026	1028	1032	1032	1036
	Min.	986	991	955	993	998	996	997	999	999	1001	996	990	955,1
	Genlik	50	44	80	36	23	24	21	21	27	27	36	42	23

Düzce	Ort.	1002	1001	1000	1000	997	996	995	996	999	1002	1002	1002	999
	Max.	1022	1019	1021	1013	1007	1007	1005	1004	1011	1013	1018	1017	1022
	Min.	972	977	976	981	985	983	984	986	984	988	981	981	972
	Genlik	50	43	46	32	23	24	21	19	27	25	37	36	50
Bolu	Ort.	931	930	929	928	929	929	928	929	931	933	933	932	930,1
	Max.	947	946	948	943	939	938	936	937	940	943	945	945	947
	Min.	901	911	907	914	917	919	917	920	919	922	914	910	901,3
	Genlik	46	35	41	29	22	19	19	18	22	21	31	35	46

Kaynak: D.M.İ. G.M.

Şekil 3: Araştırma Alanında Yer Alan İstasyonların Basınç Grafiği

Kaynak: D.M.İ. G.M.

2.1.3.2.2. Rüzgârların Aylık ve Yıllık Durumu

Araştırma alanında rüzgâr özelliklerinin incelenmesinde Sakarya, Düzce ve Bolu meteoroloji istasyonlarının aylık rüzgâr rasat verilerinden faydalanılmıştır. Elde edilen rasat verilerinden aylık ve yıllık rüzgâr frekansları (%) olarak hesaplanarak

rüzgârgülleri hazırlanmıştır. Rüzgârların yıllık ortalama esiş frekansları açısından Sakarya 'da *kuzey batı* sektörlü rüzgârların üstünlüğü olduğu görülür. Düzce'de *kuzeydoğu* sektörlü, Bolu'da *güney batı* sektörlü rüzgarların üstün olduğu görülür.

Kış mevsimine ait aylık rüzgâr esiş yönleriyle ilgili grafikler incelendiğinde Bolu'da aylık rüzgâr esiş yönleri ve frekanslarıyla ilgili tabloda Güney, batı yönlü rüzgârların yanı sıra doğudan esen rüzgârlarda hâkimdir. Ocak ayında SE(%10.86) Kış mevsimine ait E(% 9.44) ve N(% 9) erişirken en düşük orana SW(% 7.26), S(%7.95)sahiptir.

Sakarya'da Güney ve güneybatı yönlerinden esen rüzgarların hâkimiyeti görülür. En yüksek oranlar ocak ayında SW(% 13.93), S(%12.44) yönlerinden eserken en düşük oranlara N(%5.25) yönünden esen rüzgar sahiptir. Araştırma alanımızın yakınındaki istasyonların sonuçlarına göre kış mevsiminde kuzey, doğu, güney, güney batı özellikle güneydoğu sektörlü esen rüzgârların hâkimiyeti görülür. Bu durum kış mevsiminde etkili olan genel atmosfer sirkülasyonu ve topografya şartlarıyla ilgilidir.

Düzce'de ise SE(% 12.20),S(%10.64) güney, doğu, güney doğu yönlerinden esen rüzgârların hakimiyeti görülür. Ocak ayında en yüksek orana SE(%12.20), S(%10.64)oranlarına erişirken en düşük orana ise N(%5.34) yönlü rüzgar sahiptir.

Araştırma alanımızda kış mevsiminde etkili olan en soğuk karakterli hava kütlesi Kontinental polar hava kütlesidir. Bu hava kütlesinin araştırma alnında kış mevsiminde etkili olmasıyla kuzey sektörlü rüzgârlar bölgede hâkimiyet kazanmıştır. Araştırma alnımızda güneyde ve özellikle güneydoğu sektörlü rüzgârların oluşumunda ise polar kaynaklı Akdeniz hava kütlesinin etkinliği söz konusudur.

İlkbahar mevsimine ait aylık rüzgar esiş yönleri ve frekanslarıyla ilgili tablo incelendiğinde Sakarya'da kuzey, güney ve batı yönlerinden esen rüzgarların hakimiyeti görülür. Mayıs ayında N(%10.15),NW(510.002) ile en yüksek frekansa erişilir. En düşük frekans ise E (%6.19) dur.

Bolu da ilkbahar mevsiminde kuzey, batı ve kuzeybatı yönlü rüzgarların hakimiyeti görülür. En yüksek frekans Nisan ve mayıs aylarında NW (%10.08) dir .En düşük frekans E (%6.80) dır.

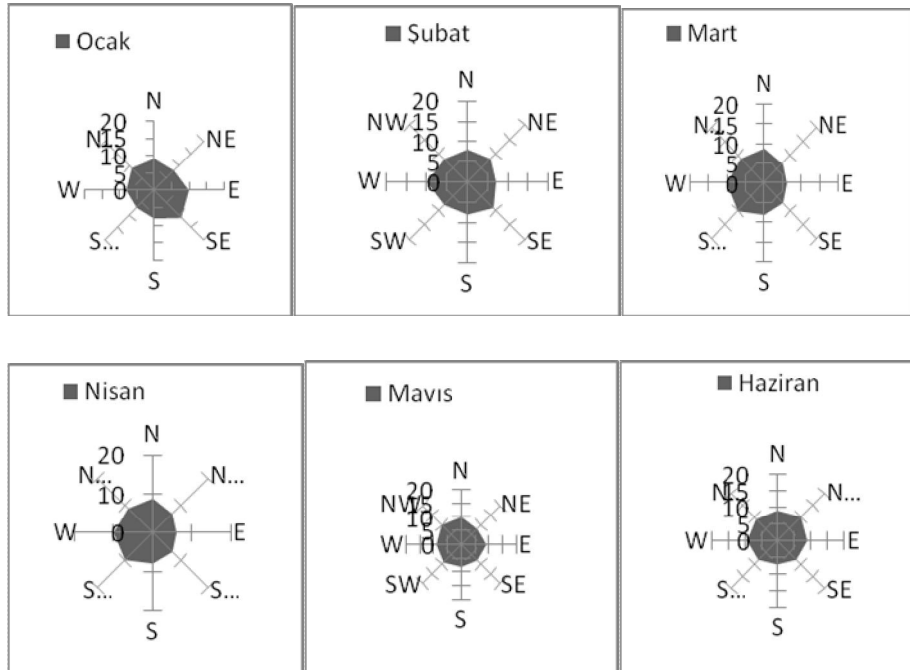
Düzce'de ilkbahar mevsiminde kuzey, kuzeybatı ve batı yönlerinde rüzgârların hâkimiyeti görülür. Mart ayında en yüksek değerlere W(%11.30) Nisan ayında NW(%11.03) oranlarına ulaşılırken, en düşük değerler S(%5.83) dür.

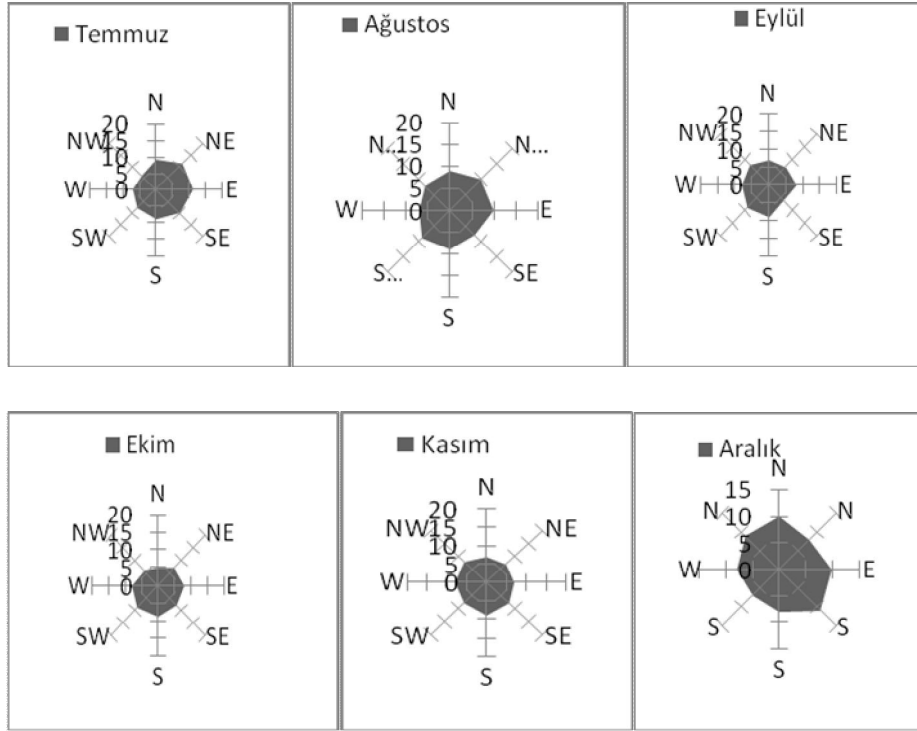
Araştırma alanımızda kıştan yaza geçilirken kuzey, kuzeybatı ve batı yönlü rüzgârların etkinliği görülür. Kış mevsimi boyunca etkisini sürdüren depresyonların yerini Akdeniz ve çevresindeki karaların ısınmaya başlamasıyla polar cephe etkisi yukarı çekilir. Akdenizin frontojenez (cephe oluşumu) olma özelliğinin zayıflamasıyla depresyonların etkisi azalır. Hava kararsız bir hal alarak geçiş mevsimi karakterize olur. Zaman zaman yağışlı veya açık sakin hava koşulları etkili olur. Yaz mevsimine ait aylık rüzgar esiş yönleri ve frekaslarıyla ilgili tablo ve şekiller incelendiğinde Sakarya'da kuzey, kuzeybatı, kuzeydoğu yönlerinden esen rüzgarların hakimiyeti görülür. Temmuz ayında en yüksek frekansa NW(%11.07), N(%10.86) oranları sahipken en düşük frekansa S (%3.27)sahiptir. Bolu'da kuzeydoğu, Doğu, yönlerinden esen rüzgârların hâkimiyeti görülür. Temmuz ayında NE (%11.36), E (%11.13) yönde ve frekanslı rüzgârlar en yüksek frekansa sahipken. En düşük frekansa NW (%6.48) sahiptir. Düzce'de yaz mevsimi boyunca kuzey, kuzeydoğu, kuzeybatı yönlerinden esen rüzgarların hakim olduğu görülür. Temmuz ayında (%12.80), NE (%12.65) ile en yüksek frekanslara sahipken en düşük frekans W (% 5.34) dır.

Yaz mevsiminde araştırma bölgemizde basınç koşullarının değişmesine bağlı olarak, kuzey, kuzeydoğu, doğu, kuzeybatı yönlü rüzgârların hâkimiyeti etkindir.

Sonbahar mevsiminde Düzce'de doğu, güney, güneydoğu yönlü rüzgârlar hâkimdir. Kasım ayında SE (%11.40), S (%11.07) yönünden esen rüzgârlar en yüksek frekansa sahiptir. En düşük frekansa N (%5.24) dir. Sakarya'da sonbahar mevsiminde güney, güneydoğu, güneybatı yönlü rüzgârlar hâkimdir. En yüksek frekans kasım ayında S (%12.65) iken en düşük değer eylül ayında S (%4.27)dir. Bolu'da sonbahar mevsiminde güneybatı, güney, batı yönden esen rüzgarlar hakim durumdadır. Eylül ayında en yüksek frekansa SW (9.08) ulaşır. En düşük frekansa ise ekim ayında N (%4.76) dır. Sonbahar ayında güney, güneydoğu, güneybatı yönlü rüzgârlar hâkimdir. Hava kütleleri ve cephelerin etkinliğine bağlı olarak serin, yağışlı, bazen ılık, yağışsız kararsız hava koşulları etkili olur.

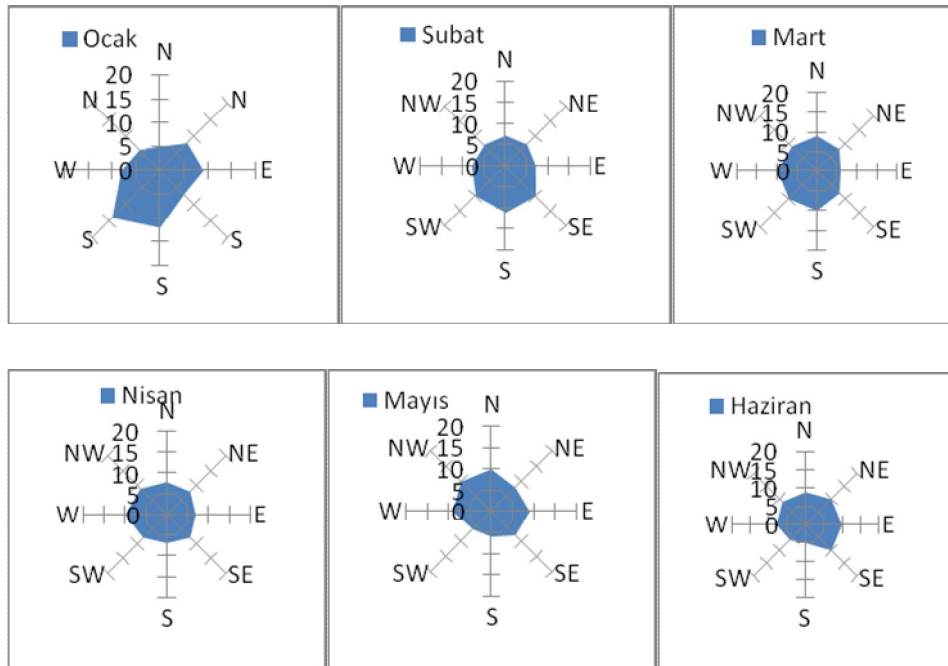
Şekil 4: Bolu istasyonunda Aylık Rüzgar Esme Yönleri ve Frekansları (%)

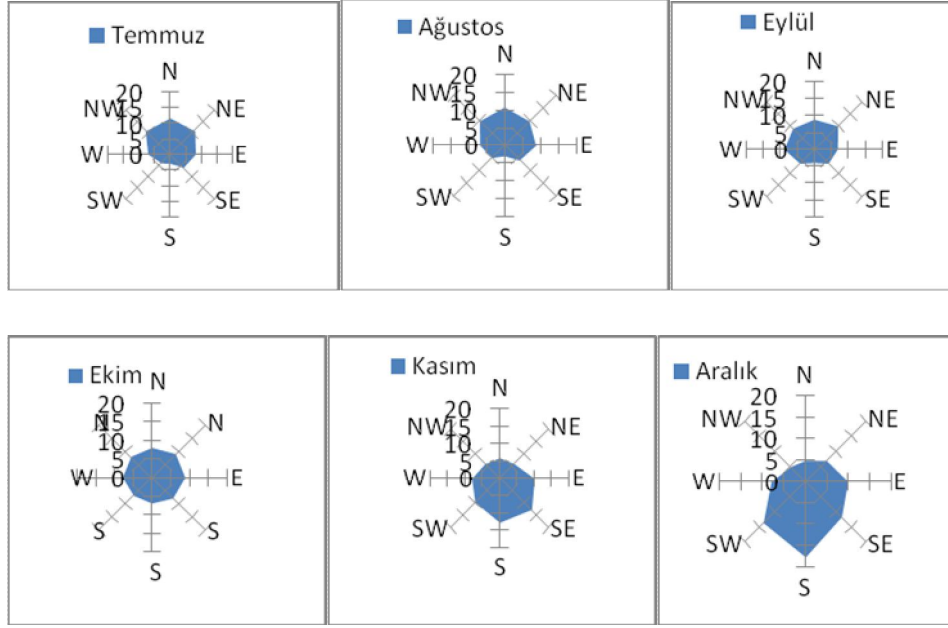

Şekil 4: Devamı

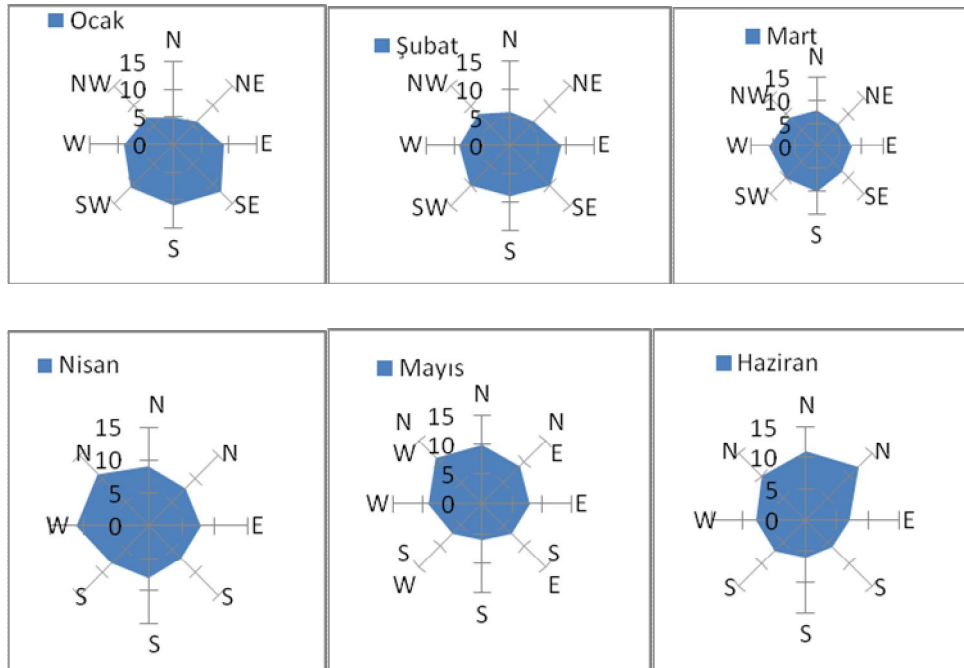
Sakarya istasyonunda Aylık Rüzgar Esme Yönleri ve Frekansları (%)

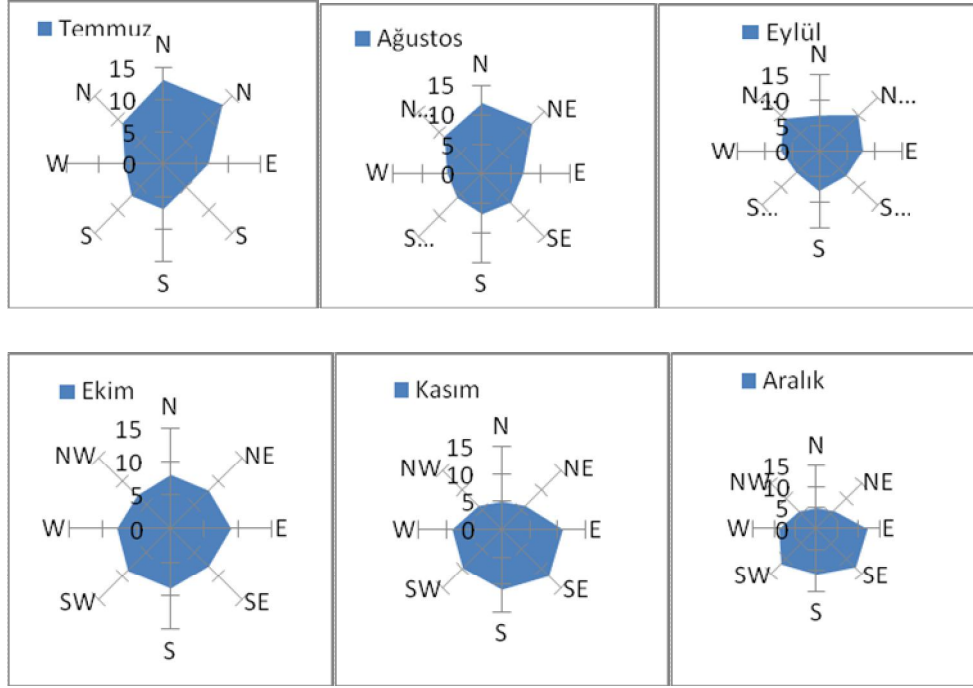

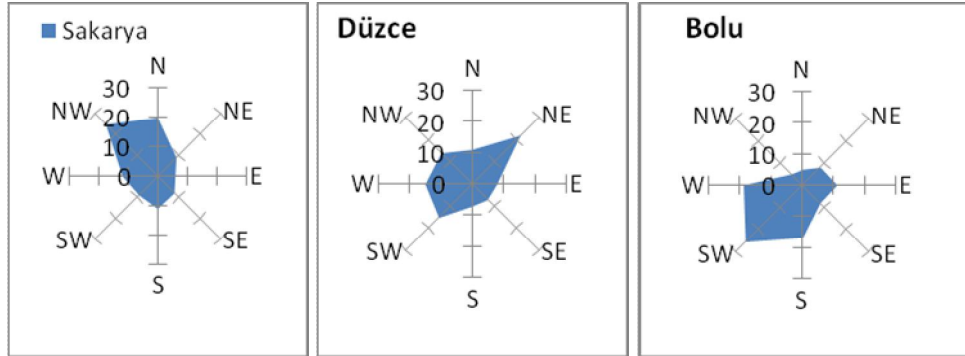
Şekil 4: ün Devamı

Düzce istasyonunda Aylık Rüzgar Esme Yönleri ve Frekansları (%)

Şekil 5 : Araştırma Alanında Yıllık Rüzgar Esme Yönleri ve Frekansları (%)

2.1.3.2.3. Egemen Rüzgârlar ve Frekansları

İnceleme alanındaki egemen rüzgarlar ve frekanslarını daha net ortaya koyabilmek için ‘Rubinstein Formülü’ kullanılarak mevsimleri karakterize eden Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim ayları ve yıllık egemen rüzgar yönleri ile frekansları bulunmuştur.

egemen rüzgarlar ortalama yıllık rüzgar frekansına göre yıl içinde Sakarya’da w60 N yönden %56,DüzcedeS40 W yönden ve %32 frekansla, Bolu’da NE 60° E yönden %24 frekansla esmektedir.

Egemen rüzgar yönleri ve frekansları yıl içerisinde değişen genel basınç koşullarına bağlı olarak değişir. Bu durum frekanslar üzerinde daha belirgindir. Sakarya’da ve Bolu istasyonlarında kış mevsiminde ikinci bir hâkim yön belirmiştir. Sakarya’da N81 E%17 ile SE 73 %26; Bolu’da NE 79° E%20, W68° N%18dir.Düzce’de Temmuz ayında iki hâkim yön belirmiştir.E86° S %13 ve NW60° W%26 dır.

İlkbahar mevsiminde istasyonlarda SW yönlü rüzgârların farklı frekanslarla etkili olduğu görülür. Sonbahar mevsiminde ise Sakarya, Düzce’de SW yönlü rüzgârlar farklı frekanslarda etkilidir. Bolu’da ise sonbahar mevsiminde rüzgâr yönü N68Efrekansı %16dır.

Tablo 5: Araştırma Alanında Egemen Rüzgar Yönleri ve Frekansları(Rubinstein Formülüne Göre)

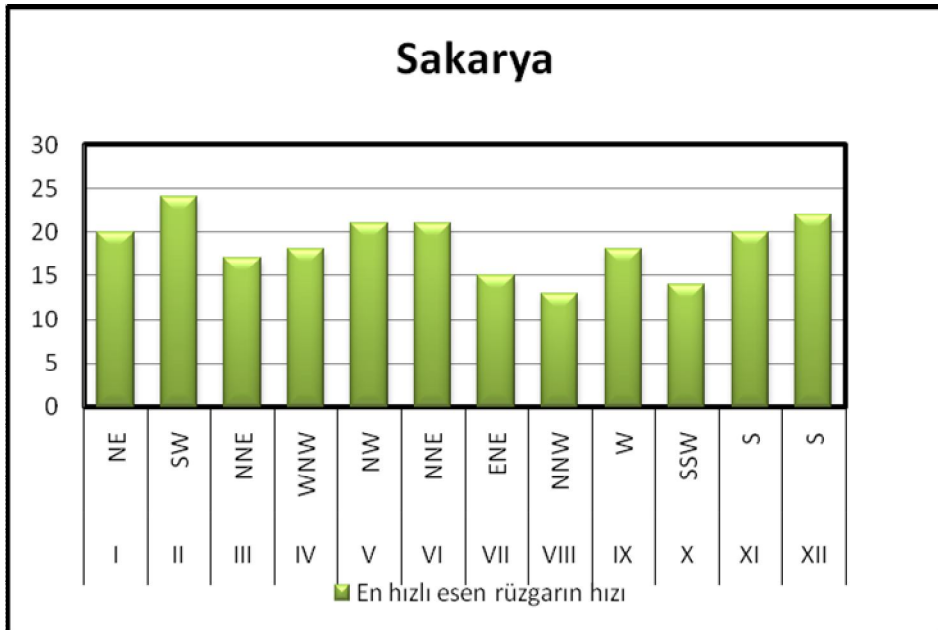
1975-2005	OCAK	NİSAN	TEMMUZ	EKİM	YILLIK
Sakarya	N 81° E %17	SW 60° W %19	W 88° N %23	SW 68° W %17	W 60° N %56
	SE 73° S %26				
Düzce	E 68° S %23	SW 72° W %22	E 86° S %13	N 68° E %19	S 40° W %32
			NW 60° W %26		
Bolu	NE 79° E %20	SW 75° W %20	N 75° E %22	N 68° E %16	NE 60° E %24
	W 68° N %18				

2.1.3.2.4 En Hızlı Rüzgâr Yönü

İnceleme alanımızda 1975-2005 yıllarına ait 30 yıllık rasat süresi içerisinde kaydedilmiş en yüksek rüzgâr hızları, Sakarya’da 24 (SW) m/sn ‘dir(Şekil:14).

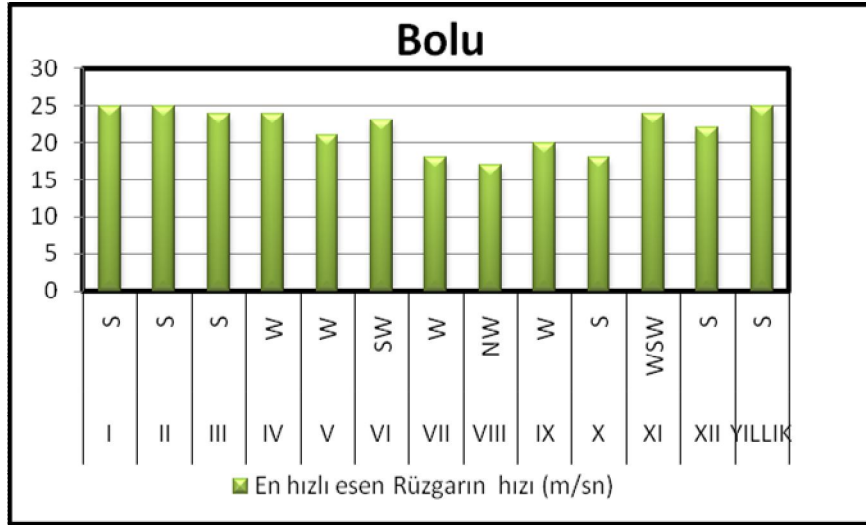
Bolu’da en yüksek rüzgâr hızlarında mevsimler arasında çok büyük farklılıklar yaşanmaz en etkin rüzgâr (S) 25 m/sn ‘dir(Şekil:15), Düzce’de (SSE) 20 m/sn’ dir. Her üç istasyondaki atmosferik faaliyetlerin farklı yaşanması en hızlı esen rüzgâr şiddetinde farklılıklara sebep olsa da araştırma alanımızdaki en hızlı rüzgar S yönden etkilidir.

Şekil 6: Sakarya’nın En Hızlı Rüzgâr Yönü ve Hızı(m/sn) (1975 – 2005

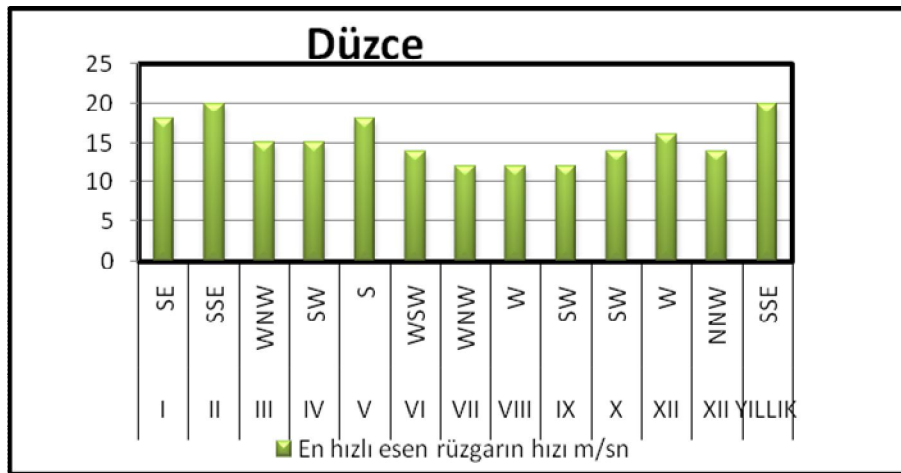
Kaynak: D.M.İ.G.M.

Şekil 7 : Bolu'nun: En Hızlı Rüzgâr Yönü ve Hızı(m/sn)(1975 – 2005)

Kaynak: D.M.İ.G.M.

Şekil 8: Düzce'nin En Hızlı Rüzgâr Yönü ve Hızı(m/sn)(1975 – 2005)

Kaynak: D.M.İ.G.M.

2.1.3.3 Yağış:

Hava kütleleri ve cephe sistemlerinin yıl içerisindeki değişimleri, yükselti ve orografik özellikler yağış miktarının aylara dağılımında, bölgeden bölgeye farklılık göstermesine sebep olur (Temuçin,1990). Araştırma alanımızın yakınında yer alan Sakarya, Düzce, Bolu istasyonlarının 1975-2005 yılları arasında ki 30 yıllık dönemi kapsayan rasat verilerindeki yağış tutarlarının yıl içerisindeki dağılımına baktığımızda aylara göre dağılımında Sakarya ve Düzce'de büyük farklar olmadığı görülür. Bolu ilinin yağış tutarında coğrafi konumundan kaynaklanan sebeplerden dolayı yağış tutarındaki azalma belirgindir. Yağış miktarlarına göre, yıllık ortalama yağış tutarı: Sakarya 852, Düzce 837, Bolu 547mm dir. Araştırma sahamızda görülen en fazla yağış kış ve bahar mevsiminde görülürken, yaz mevsimi yağışların en az düzeyde olduğu bir dönemdir. Düzce Bolu ve Sakarya istasyonlarına göre yağış miktarı en yüksek değerlerini Aralık ayında alır. Aralık ayında alınan aylık ortalama yağış tutarlarının yıllık ortalama yağış tutarına oranı %12'nin üzerindedir (Sakarya %12.15, Düzce %12.33, Bolu%11.23). Sakarya, Düzce ve Bolu istasyonlarında yağış Eylül ayında en düşük değerini alır. Bu aydaki aylık ortalama yağışın yıllık ortalamaya oranı; %5, %5.27, %4.2dir (Tablo9).

TEMUÇİN, Ecmel Türkiye'deki yağış rejimini ile ilgili olarak bölgeler arasındaki yağış rejimindeki farklılığı belirlerken, mevsimlik yağış oranları yerine, her ayın yağış miktarını yıllık ortalama yağışa oranından yararlanmıştır. Bu yöntemle saptadığı on yağış rejimi tipine göre araştırma alanımızın batısı Marmara yağış rejiminde, Doğusu ise Karasal yağış rejimi I de yer almaktadır. Marmara yağış rejimi. Bilecik ve Bolu civarından Karadeniz kıyısındaki Akçakoca'ya uzanan bir hattın batısında kalan Adapazarı, Kocaeli, Çatalca, İstanbul yöresi ile Trakya'da görülmektedir. Yaz mevsiminde Azor yüksek basıncından, Basra alçak basıncına yönelen hava akımı, Karadeniz üzerinden geçerken nem kazandığından Karadeniz kıyısındaki istasyonlar bu mevsimde yağış alır (Temuçin,1990:175-176). Marmara Yağış Rejiminde en yüksek yağış miktarları Aralık, Ocak ve Kasım aylarında görülmektedir. Bu yağış rejiminde yağışlar Eylül başından Nisan ayı sonuna kadar devam etmektedir. Araştırma alanımızın doğu kısmında TEMUÇİN, Ecmel' e göre karasal rejim I tipi görülür. En yüksek yağış miktarı sırasıyla Nisan, Mayıs, Haziran, aylarındadır. Bu aylardan sonra azalan yağış miktarı Ekim Kasım aylarında artar. Kış dönemi en düşük sıcaklıkların kaydedildiği dönemdir.

Araştırma alanımızın kuzeyinde bu sınıflandırmaya göre Karadeniz yağış rejimi tipi görülür. En belirgin özellik aylık yağış değerlerinin birbirine yakın olmasıdır. En yağışlı aylar Aralık, Kasım ve Ocaktır. Yağış minimumu yaz mevsiminde değil ilkbahar mevsimine rastlar.

Koçman'ın (1993) yaptığı Türkiye’de yağış rejimi, tipleri ve bölgeleri sınıflandırmasına göre; Araştırma bölgemizde “*Marmara geçiş tipi*” ikliminde en yağışlı mevsim kış, Maksimum yağış Aralık ayındadır. Sakarya’da Marmara geçiş iklimindeki gibi yağışların yüksek olduğu ay ilkbahar değil sonbahar ve kış aylarıdır. Karadeniz yağış rejiminde en yağışlı ay Kasım veya Aralık ayıdır. Maksimum yağışlı ayın yağış miktarı yıllık ortalamanın en çok %10-12 kadarını oluşturur. Araştırma alanımızda ise %12 nin üzerindedir. Fakat Nisan, Mayıs ayları en az yağış olan ay değildir. Sakarya, Düzce ve Bolu istasyonlarında yağış Eylül ayında en düşük değerini alır. Bu aydaki aylık ortalama yağışın yıllık ortalamaya oranı; %5, %5.27, %4.2dir. Mayıs ayı ise Sakarya ve Düzce istasyonlarında yağış miktarı azalsa bile en az yağışlı ay değildir. Bolu istasyonunda Mayıs ayı değerleri ise yüksektir. Araştırma alanımızın güney ve doğusunda etkili olan “*İç Anadolu Karasal geçiş tipi*”Araştırma alanımızın Bolu istikametinde görülür. Ekim ayından itibaren artan yağışlar Nisan ayına kadar aylar arasında önemli farklar göstermeden devam eder. Mayıs ayında nispi bir maksimum gösterir. Hazirandan sonra azalan yağışlar Ağustos ayında minimum olur. Koçman'ın (1993).

Araştırma alanımızdaki yağış rejimini belirlerken alanın Batı Karadeniz’de bulunmasına rağmen tek tip yağış rejimi görülmez hava kütlelerinin, cephelerin ve özellikle coğrafi faktörlerin etkisiyle alan içerisinde yağış rejimleri farklılık gösterir ve karma bir yağış tipi karşımıza çıkar.

Tablo 6: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarının Bağıl Nem, Ortalama Yağışlı Gün Sayısı ve Ortalama Yağış Tutarları (mm.)

İstasyon		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Yıllık
Sakarya	Bağıl nem	73	72	71	70	71	69	71	74	73	76	74	73	72
	Y. Gün Sayısı	18,8	16,3	15	14,1	11	11,2	8,8	8,6	8,5	15,1	16,3	19,4	163,1
	Ort. Yağış	94	73,2	68,2	63,8	49,1	69,7	57,5	51,3	42,7	90,4	88,4	104	851,8
	Bağıl nem	80	75	73	71	71	69	71	73	74	78	78	80	74
	Y. Gün Sayısı	18,4	16,6	15,9	14,8	13,1	11,8	8,6	9,2	9,3	14,5	16,5	19,5	168,2

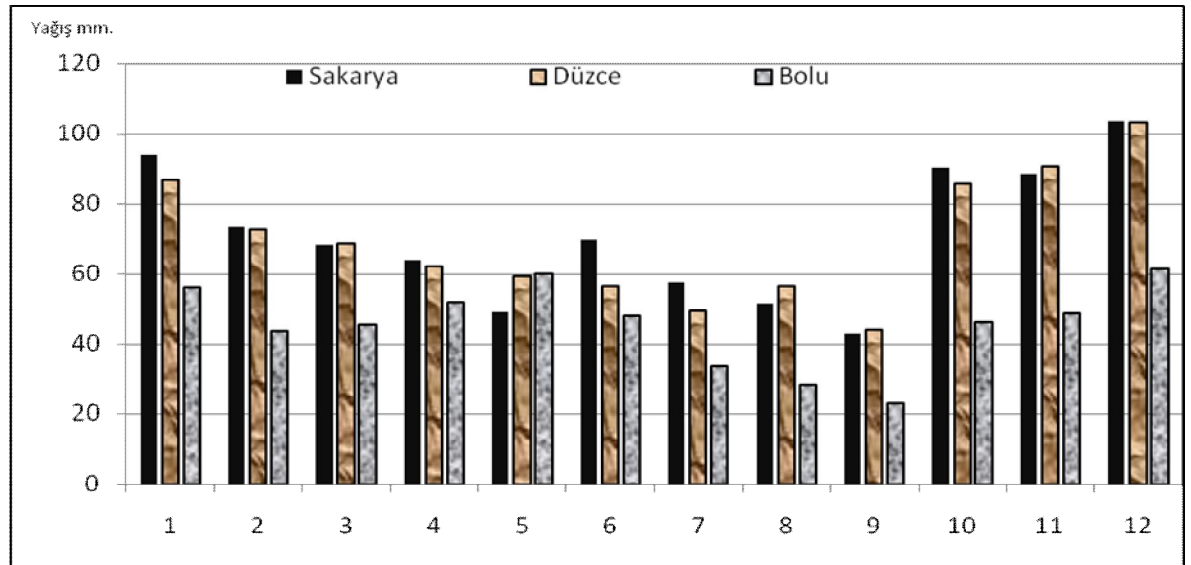
Düzce	Ort. Yağış	87	72,6	68,8	62,3	59,4	56,6	49,5	56,5	44,1	85,8	90,7	103	836,4
	Bağıl nem	77	74	71	68	70	70	69	70	70	74	75	78	72
	Y. Gün Sayısı	16,6	15,4	15,3	15,4	15,2	13,1	8,2	7,2	7,8	11,7	14	17,8	157,8
Bolu	Ort. Yağış	56,2	43,5	45,5	51,7	60,2	48	33,7	28,4	23	46,2	48,8	61,4	546,6

Kaynak: D.M.İ. G.M.

Tablo7 : Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarında Mevsimlik Yağış Oranları(%)

istasyonlar		KİŞ			İLKBAHAR			YAZ			SONBAHAR			Yıllık
Sakarya	mm.	104	94	73,2	68,2	63,8	49,1	69,7	57,5	51,3	42,7	90,4	88,4	851,8
	%	12,2	11	8,6	8	7,5	5,76	8,2	6,8	6	5	10,6	10,4	851,8
	%	31,8			21,3			26			26			100
	%													
Düzce	mm.	103	87	72,6	68,8	62,3	59,4	56,6	49,5	56,5	44,1	85,8	90,7	836,4
	%	12,3	10,4	8,7	8,2	7,4	7,1	6,8	5,9	6,8	5,27	10,3	111	836,4
	%	31,4			22,7			27,4			19,5			100
	%													
Bolu	mm.	61,4	56,2	43,5	45,5	51,7	60,2	48	33,7	28,4	23	46,2	48,8	546,6
	%	11,2	10,3	8	8,3	9,5	11	8,8	6,2	5,2	4,2	8,5	8,9	546,6
	%	29,5			28,8			20,2			21,6			100
	%													

Tablo 8: Araştırma Alanında Yer Alan Meteoroloji İstasyonlarında Aylık Ortalama Yağışlar (mm)

Kaynak: D.M.İ. G.M.

2.1.4. Keremali-Elmacık Dağı'nın Bitki Örtüsü Özellikleri ve Yaylacılık Faaliyeti

Ülkemizin coğrafi konumu, değişken jeolojik ve iklim yapısıyla birleşince, çok çeşitli floristik yapının oluşmasına neden olmuştur. DAVIS, P.H.'nin sınıflandırmasına göre Türkiye üç büyük floristik bölgeye ayrılmıştır. Bunlar Euro-Siberian (Avrupa-Sibiryası), Mediterranean (Akdeniz) ve Irano-Turanian (İran-Turan) bölgeleridir. (Aksoy, N. 2007, S. 10).

Elmacık Dağı (Düzce), DAVIS, P.H.(1965) bitkisel kare (grid) sistemine göre kuzeybatı Karadeniz bölgesinde yayılış gösteren Euro-Siberian (Avrupa-Sibiryası) flora alanı ile Mediteranean(Akdeniz) Flora alanı etkisinde bulunmaktadır. Irano-Turan Flora (İran-Turan) alanının etkisi azdır. Elmacık Dağı'nın güneyi Batı Karadeniz Bölgesi'ne, İç Anadolu Bölgesi'nden gelen ve Sakarya nehrinin bir kolu olarak sokulan Mudurnu Çayı ile Irano- Turanian'ın İç Anadolu Flora Alanı etkisi lokal olarak bu alana taşınmaktadır. Elmacık Dağı'nın kuzeyi; Efteni Gölü'nden doğan Melen Çayı'nın, Karadeniz'in sıcak ve nemli etkisini iç derin vadilerle iç taraflara doğru taşımasından dolayı lokal Akdeniz ikliminden kaynaklanan Mediterranean'ın Batı Ege Flora Alanı etkisine sahiptir(Aksoy, N. 2007, S.)

Bütünüyle nemli ormanlarla örtülü olan Keremali-Elmacık Dağı'nda yüksekliğin artmasıyla değişen iklim şartları ve coğrafi konum dolayısıyla bitki örtüsünün kademeler halinde sıralandığı dikkati çeker. Araştırma bölgesindeki yükselti basamaklarına göre ağaç türlerinin sınıflandırılması şu şekildedir.

Tablo 9: Keremali-Elmacık Dağı'nın Yükselti Basamaklarına Göre Ağaç Türlerinin Sınıflandırılması.

Yükselti Kademeleri	Bitki Türleri
50–500 m	Meşe(Qercus), kızılğaç(Alnus), kavak(Populus), dişbudak Fraxinus), karaçam(Pinus Nigra).
500–1000 m	Kayın (Fagus), gürgen (Carpinus betulus), kestane (Cestanea), ıhlamur (Tilia), kızılğaç (Alnus)
1000 m	Gökmar (Abies), kayın (fagus), sarıçam (Pinus Silvestris) şeklinde olur.

Kaynak: İnandık, (1958:134)

Keremali-Elmacık Dağları'nın bütün batı ve kuzey ve güney yamaçlarında, kayın ormanları yayılmaktadır. Güney yamaçlarda zirve ile 800-1000metreler arasındaki sahada yer alan kayın ormanları arasına alçak seviyelerde gürgen, meşe, ıhlamur, akçaağaç yer alır. Orman altı ve orman gülleri, eğretili ve psödomaki elemanları ile temsil edilen sık bitki örtüsü vardır. 200-250m irtifaya kadar yayılış gösteren psödomaki elemanları, yükseldikçe teker teker ortadan kalkar. Yerlerini Rhododendron ponticum' a bırakırlar.

Şekil 9: Dırındırım Yaylası'ndan(1560m) Kayın Ağacı Fotoğrafı

“Yükseklerde kayınların boyları ve yoğunlukları artar. Yağışın artmasına ve sıcaklığın düşmesine bağlı olarak kayın hâkimiyetindeki nemli ormanlar içine göknar (Abies

bornmülleriana), sarıçam (*Pinus silvestris*) katılır. Göknarlar özellikle kuzeye bakan sırt ve yamaçlarda fazlaca bulunmasına karşılık sarıçamlar güney yamaçlarda, meşeler ise alçak sırtlarda yer alır. Vadiler ve akarsu boylarında kayınlar arsına kızılağaç (*Alnus glutinosa*), gürgen (*Carpinus*), titre kava (*Populus tremula*), ıhlamur (*Tilia*) ve az miktarda dişbudak'ın (*Fraxinus*) yer aldığı bitki örtüsüyle kaplıdır. 1400-1500metrelere kadar hâkim bitki örtüsünü oluşturan kayın ormanları yerini iğne yapraklı ormanlara bırakırlar. Sahada göknarlar yer alır. Gök narlar zirvelere kadar bütün kuzey yamaçlarda yayılış gösterdikleri gibi güney yamaçlarda da bir süre devam eder. Aralarında bazı yerlerde kayın, sarıçam, karaçam yer alır.Ormanların alt katında sırimbağı (*Daphne pontica*), çobanpüskülü (*Ilex aquifolium*) ve eğreltiler vardır”(Yalçın, 1985: 60-61).

Araştırma sahamızdaki yükselti ve eğimin artmasıyla ve rüzgârında etkisiyle Dikmen tepe 1729m, Erenler tepe1830m de olduğu gibi aşınan toprak tabakası incelmış ve tepelerde bitki örtüsü gelişmemiştir. Bazı kısımlarda geyik diken i (*Crataegus*)ve adi ardıçlar (*juniperus Communis*) tutunabilmiştir.

Dikmen Tepe ve Erenler Tepe'nin kuzey yamaçlarında 1000-1100 metreler ile güney yamaçlarda 1400 metreler arasında yayılış gösteren göknar ormanları arasınada yer yer kayın, özellikle güney yamaçlarda sarıçamlar ve karaçamlar yer alır. Erenler Tepe'nin güney ve doğu yamaçlarında ise sarıçamlar yer yer 1400metreler kadar yayılarak göknar ormanları arasında yer alır.

Keremali Elmacık Dağları'nın bütün kuzey yamaçlarını kesif bir şekilde kaplayan kayın ormanları Aksu Dere'nin kolları arasında büyük tahribe uğramış ve araya geniş boşluklar girmiştir. Aksu Dere'nin kuzeyinde uzanan tepelerin kuzey yamaçlarında ve zirvelerinde yayılan kayın ormanları arasına asıl yayılışlarını güney yamaçlarda sürdüren meşe adacıkları girmektedir. Aksu Deresi'yle-Uğursuyu arasında kesintisiz bir yayılışa sahip olan kayın ormanları arasına yükseklerde göknar orman parçaları, daha aşağı seviyelerde ise meşe orman parçaları girmektedir. Uğursuyu -Akarsuyu arasında büyük ölçüde tahrip edilen kayın ormanları ancak sırt ve yamaçlarda tutunabilmişlerdir. Köydere, Bakacak Tepe ve Elmalı Dere arasında kesintisiz uzanan kayın ormanları, Elmalı Dere çevresinde araya karaçamlar ve meşe ormanı parçalarının girmesiyle devamlılığını kaybeder. Kayın ormanları Mudurnu Suyunun yukarı çığırında incelerek, Gök nar ormanları arsında Kapanca Tepeye kadar devam eder. Güney yamaçta kayının

yer almasının sebebi Sakarya nehrinin kolu olan Mudurnu Çayı boyunca nemli deniz havasının buralarda da etkili olmasındandır (YALÇIN, Sayı 1, sf 60-61).

Herhangi bir alanda bitki örtüsünün tutunması, gelişmesi ve varlığını devam ettirmesi o alanın iklim, toprak, ana materyal, topografya ve canlı faktörler gibi ortamı oluşturan ekolojik şartlara bağlıdır. Doğal ortamdaki ekolojik faktörlerden birinin veya bir kaçının değişmesi, başta bitki topluluklarının değişmesine sebep olur (Atalay,1994).

Araştırma alanımızın coğrafi konumu, jeomorfolojik yapısı ve yükselti özelliklerinin her yerde aynı olmaması iklim özelliklerinin dolayısıyla yağış miktarının her yerde aynı anda aynı miktarda etkili olmamasına neden olur. Bu nedenden dolayı araştırma alanımızdaki bitki örtüsü çeşitliliği Keremali-Elmacık Dağı'nda farklılıklar gösterir.

Elmacık Dağı bölümü yaklaşık yüzde 10'luk endemizm oranı ile önemli bitki alanları (ÖBA) ölçütüne sahiptir Dünyada sadece Elmacık Dağları'nın Aksu Vadisi'nde Düzce'de yetişen yeni iki bitki türü Aksoy tarafından 2006 yılında

keşfedildi. Bitkiler “*Cephalaria Duzceënsis*” *Düzce Pelemin Otu* ve Düzce Peygamber (*Centaurea yaltirikii*) çiçeğidir. Düzce Elmacık Dağları bölgesine özgü bu iki endemik bitki türünün varlığı, sahip olduğu endemizm oranı ile önemli bitki alanları kriterine sahip olup, milli park olabilecek nitelikte zengin biyolojik çeşitlilik merkezine sahip Batı Karadeniz'in en önemli flora bölgelerinden birisidir (Aksoy, 2007).

Bölgesel bitki geçiş noktalarına sahip Elmacık Dağları'ndaki Aksu Suyu Vadisi, Uğur Suyu Vadisi, Çiçekli, Odayeri, Balıklı, Pürenli, Kardüz Yayla'ları, Güzeldere ve Samandere Şelalesi, Elmacık Dağları'nın kuzeyinde bulunan Efteni Gölü, zengin flora ve vejetasyon ekosistemlerini, nadir ve önemli bitki topluluklarını barındırır (Aksoy, 2007).

Şekil 10. Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Doğal Bitki Örtüsü

Araştırma sahamızdaki ağaçların yaşı 300 ile 1000 yıl arasında olanların sayısı azdır. Bunun sebebi ormancıların görüşüne göre; 150 yıl kadar öncesinde bölgede görülen zararlı böcek saldırılarının yaşanmış olabileceğidir. Bu nedenle çok yaşlı ağaçların sayısının az olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bölgedeki iklim şartları nedeniyle yangın ihtimalinin az olmasına rağmen çıkmış olabilecek büyük bir yangınla da bu tahribatın olabileceği tahmin edilmektedir.

Halkın ormana yaptığı etkilerde ormanlara zarar verebilmektedir. Ormancıların belirledikleri yaşlı ağaçların dışında ekonomik yönden ihtiyacı olan aileler yakacak ve kereste ihtiyaçlarını karşılamak için Keremali-Elmacık Dağı ormanlarından faydalanırlar. Fındık üretimi halkın en önemli geçim kaynaklarından olduğu için özellikle orman kenarlarında orman açılarak bu alanlar fındık arazisine dönüştürülebilmektedir.

Zengin flora ve vejetasyon zenginliği insanların doğayla baş başa kalma arzuları için tercih edeceği önemli etkindir. Fotoğrafçılık tutkunları için zengin flora ve vejetasyon zenginliği aranan özelliklerdir.

2.1.5-Keremali–Elmacık Dağı’nın Hidrografik Özellikleri ve Yaylacılık İlişkisi

Araştırma alanımızdaki akarsuların en önemlileri Mudurnu suyu, Aksu ve Uğursuyu’dur. Doğudan batıya doğru akan Mudurnu suyu güney karakolu mevkinde güneyden gelen çavuş deresini(göl deresi)aldıktan sonra kuzey batıya döner ve Tosunlar

köyünden itibaren de Kay köye kadar kuzey doğuya akar. Çay köyde Bulat çayı ve Elmacık Dere'yi aldıktan sonra batı istikametinde yoluna devam ederek Gökçeler köyü civarında sahamızı terk eder.

Elmacık Tepeden çıkıp batıya doğru akan Aksu Deresi Kocadüz Tepeyi batıdan ve kuzeyden kuşatarak doğu istikametinde yönelir ve Melen (Efteniye gölüne) kavuşur. Uğur suyu ortalama olarak güneydoğu kuzeybatı istikametinde akarken Beyköyden itibaren batıya yönelir. Ve Melen Gölüne ulaşır. Araştırma alanımızdaki akarsulardan Batıda Dinsiz Çayı ve araştırma alanımızdan geçen kolları; Bıçkı Dere, Altın Dere, Balıklı Dere, Göksu Deresi; Aksu Dere, Küçük Dere, Kara Dere kollarıdır. Düzcce iline bağlı Gölyaka ilçesinde; Aksu Deresi ve kolları; Balıklı Dere ve Ilıca Dere, Soğuksu Deresi, Gelik Dere, Dombay Deresi gibi birçok çay ve dereler vardır. Araştırma alanımızın batı ve güneyinden geçen Mudurnu Suyu araştırma alanımızın batı ve güney sınırını teşkil eder. Araştırma alanının kuzey doğusundan geçen Uğur Suyu, Şimşir Suyu ve doğusundan geçen Küllük Dere çalışma alanımızın doğusundan geçen derelerdir. Dinsiz Çayı ve kollarını birbirinden ayıran Sivriçalı Tepe, Durhasan Tepe, Turnalık Tepe, Hardalı Tepe, Aksu Deresi kollarını ayıran, Mezarlık Taşı, Tuzlakaşı Tepe, Çamcakaş Tepe Keltepe dir.

Uğursuyu ve kollarını birbirinden ayıran Pürenli Tepe, Karadikmen Tepe, Çayırılı Tepe, Pilav Tepe çalışma alanımızdan geçen Dinsiz Çayı, Aksu Deresi Uğur Suyu'nun kollarını birbirinden ayıran su bölüm çizgilerini oluşturur. Araştırma alanımızın kuzey batısından itibaren akan Dinsiz Çayı'nın kolları; Bıçkı Deresi, Altın Dere, Fındıklı Dere, Balıklı Dere, Göksu Deresi'dir. Dere, Göksu Köyü; cami mahallesinde iki kola ayrılır: Bunlar Çiğdem Dere Aksu Dere'dir.

Çiğdem Deresi, Aksu Dere, Küçük Dere Keremali Dağı'nın Sakarya il orman sınırları içinde yer alan: Keremali, Turnalık, Gındıra, Kirazyatağı, Değirmenağzı, Dikmen, Çiğdem Yaylaları'nı besleyen sularını boşaltan derelerdir. Araştırma alanının Gölyaka Kaynaşlı kısımlarında ki yaylalardan kaynağını alan dereler ise Aksu Dere, Balıklı Dere, Harmansuyu Dere, Saman Dere, Küllü Dere'dir.

Sahamızdaki akarsuların rejimleri düzenlidir. Makro klima iklim tipi görülen bölge Akdeniz ikliminden Karadeniz iklimine geçiş gösterir. Marmara bölgesi ve Karadeniz

bölgesi sınırlarında bulunan araştırma alanımızda ki iklim etkeni akarsu rejimleri ve bölgenin yağış düzeninde etkili olmuştur.

Araştırma alanımızdan geçen akarsu ve kolları akarsu drenaj ağı özelliklerinden dantritik özellik gösterir. Araştırma alanımızın jeolojik yapısındaki bazı kısımların mermer, kuvarsit oluşu aşınmaya müsait olmayan yapıların olduğunu gösterirken bazı kısımlarında kalker olması ayrıca killi kumlu yapıların teşkil etmesi nehir taraçalarının varlığı, alüvyonların ve konilerin yer alması da aşınmaya elverişli kısımların var olduğunu akarsuların araziye şekillendirdiğini ispatlar niteliktedir.

Yağış miktarının yanında yağışın mevsimlere aylara dağılışı ve yağışın şeklide akarsuların rejimlerinde etkilidir. Sonbahar, İlkbahar ve Kış ayları yağışın bol olduğu dönemlerdir. Kar yağışı kasım Ocak, Şubat ve Mart aylarında görülür.

En yüksek sıcaklıkların görüldüğü Mayıs-Eylül dönemi içerisinde özellikle Temmuz ve Ağustos ayları buharlaşmanın da etkisiyle akarsu debilerinin azaldığı aylardır. Fakat bu aylarda da akarsular tamamen kurumaz.

Araştırma alanındaki mevcut hidrolojik yapıya göre yer altı içme suları yaylacılık faaliyetinin yoğun olduğu yaz aylarında ihtiyacı karşılayabilmektedir.

Keremali -Elmacık Dağı üzerindeki yerleşim yerlerinde gerek köy yerleşmeleri gerekse yayla yerleşmelerinde su sıkıntısı yaşanmamaktadır. Yazın yaylalardaki bazı pınarların suyu azalsa da yaylada birçok yerde çıkan pınarlardan su temin edilmektedir. İçme suyu, kullanma suyu ve hayvanların içme suları da bu kaynaklardan karşılanır.

Araştırma sahası yeraltı su kaynakları bakımından oldukça zengindir. Keremali Dağı üzerinde çok sayıda su fabrikaları vardır. Aytaç, Kardelen, Pınar, Hayat, Saka bu su fabrikalarından bazılarıdır. Araştırma alanımızın etrafında yer alan tali fay kaynakları neticesinde kaplıcaların varlığından da söz edebiliriz. Kuzuluk ve Efteniye Kaplıca'ları araştırma alanımızdaki en tanınmış kaplıcalardandır.

Şekil 11:Çaşırcık Yaylası'ndan Bir Görünüm (Yayla Pınarı)

BÖLÜM 3: KEREMALİ-ELMACIK DAĞI'NDA YAYLACILIK

Keremali-Elmacık dağına ait ilk literatür çalışması M.T. A ya ait bir çalışmadır. Bu çalışma M.Ş. Abdüselamoğlu'na ait 1956 yılındaki *Keremali –Elmacık Dağı Bölgesinin Jeolojik Etüt Çalışması*dır. Bu kaynağa göre aynı bölgede Tchihatcheft(1869), Dr. E. Naumann(1893), J.F.Pompeckj(1897), Prof. Dr. R.Leonhard(1915), Dr.V. Stchepinsk(1941) ve Mor. M. Blumenthal (1948) yıllarında da yabancı hocalar tarafından bahsi geçen bölgede çalışmalar yapılmıştır (Abdüselamoğlu, M. Ş. 1956).

Çalışmalarda konumuzla ilgili olarak: bölgenin en yüksek tepeleri araştırmacılar tarafından tespit edilmiş ve bu tepelerin Keremali-Elmacık Dağı'nın merkezi kısmında doğu-batı istikametinde sıralandığı bildirilmiştir. Dirimdirim Tepe'si 1560m, Dikmen Tepe 1760m, Bayrak Tepe 1780m olduğu çalışmalarda belirtilmiştir. Erenler Tepe1830m Keremali-Elmacık Dağı'nın en yüksek tepesidir. Sakarya il sınırlarında yer alan Dikmen Tepe 1760m ile Sakarya'nın Keremali Dağı üzerindeki en yüksek tepesidir. Bitki örtüsünün gelişmemiş olmasından dolayı, günümüzde de yaylacılıkta bu tepelerden fazla faydalanılamamaktadır. Daha doğudaki alçak rakımda olan tepelerin, yayvan olmasından dolayı köylülerin buralarda barakalar ve çadırlar kurduklarından bu oluşumların yayla olarak adlandırılacağından ve Yellice Yayla, Sakarca Yayla gibi yaylaların varlığından bahsedilmektedir (Abdüselamoğlu, 1956).

Keremali –Elmacık Dağı üzerinde yer alan yayla yerleşmeleri orta yükseklikteki yamaçda ve platolarda kurulmuş, köyün ortak malı olan yerleşmelerdir.

Buradaki yaylacılık geleneğinin geçmişi çok uzun yıllara dayanır. Yöredeki etüt çalışmalarımızda yaylacılarla yaptığımız görüşmelere göre 200 yıllık geçmişi olan yaylaların varlığından söz edilir. Yörede yer alan köylerin bulunduğu arazinin eğimli bir alanda olması, yeteri kadar otlakların bulunmaması nedeniyle hayvancılık ve tarımla uğraşan halkın daha geniş alanlarda hayvanları otlatmak ve hayvanlara yeteri kadar ot temin edebilmek için yüksek rakımdaki, düz alanlarda yaylacılık geleneğini sürdürmekte. Böylelikle var olan tarım alanlarını hayvanlardan koruyarak, tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadırlar.

Keremali-Elmacık Dağı üzerinde çok sayıda yayla yerleşmesi vardır. Sayılarında azalma olmasına rağmen 43 tane yayla yerleşmesi bulunmaktadır. Bunların bir kısmında geleneksel yaylacılık devam eder bazılarında ise ekonomik bir beklenti yoktur rekreasyon amaçlıdır. Keremali-Elmacık Dağı üzerindeki yaylacılık geleneğinin azalmasının nedenleri; miras yoluyla arazinin parçalanması hayvancılık için yeterli alanların azalması ve gelir düzeyinin düşmesine bağlı olarak göç hareketlerinin yaşanması, farklı iş imkânları bulan neslin hayvancılık ve tarımla uğraşmak istememeleridir. Ayrıca daha önceleri bir yayla yerleşmesi iken beslenen keçinin ormana verdiği zarar sebebiyle artık devlet tarafından koruma alanı olarak belirlenen boş alanlar da vardır.

Yaylacılık faaliyetinin geleneksel olarak devam ettiği yaylalarda, mayıs ve ekim ayları arasında yaylaya çıkılır. Büyük veya küçükbaş hayvanlar her sabah düzenli aralıklarla otlatmaya götürülür, öğle sığağında dinlendirilir tekrar otlatılır. Hayvan otlatma düzeni bu şekilde devam eder. Elde edilen sütün çevre ilçelerden her sabah yaylaya gelen sütçülere cüzi fiyatlara satılarak değerlendirilme imkânı vardır. Ayrıca bazı ilçelerde de süt tesislerinde sütler değerlendirmektedir.

Yaylalarda hayvansal ürünlerin yoğurt, tereyağı, peynir şeklinde değerlendirilmesi maddi açıdan çoğunlukla geri plandadır. Sütlerin cüzi fiyatlara alınmasının yaylacıya getirisi azdır. Buralarda yapılan hayvancılık kasaplık hayvan yetiştiriciliği için yapılır.

Yaylalara yaptığımız ziyaretlerde ki gözlemlerimizde kullanılan yayla yerleşmelerinin bir kısmında ekonomik amaçlı yaylacılık yapılmadığını yayla evlerinin ikincil ev olarak

değerlendirildiğini gözlemledik. Geleneksel yaylacılıkla uğraşmayan yaylacılar artık buna gücü yetmeyen yaşlı insanlar veya hayvancılıkla uğraşmak istemeyen yeni nesildir. Yaylada yaşama alışkanlığı nedeniyle insanlar yaylalarını bırakamamışlar evlerini dinlenme amaçlı kullanmaya başlamışlar. Bu özellik yaylaların çoğunluğunda var. Çiğdem Yaylası buna tipik bir örnek. Bu tür özelliği olan yaylalardaki genel görünüm tatil köyünü andırmakta, Yılın sadece birkaç ayı için kullanılacak evler için oldukça lüks kontlardır.

Dinlenme amaçlı kullanılan yaylalara gelenler arasında her yaş grubundan ve her meslek alanından insanlar var. Bazıları çalıştıkları İstanbul, Sakarya, Düzce, İzmit, Bolu, Bursa gibi yakın olan şehirlerden birkaç günlüğüne dinlenmek amacıyla gelmektedirler. Emekli olup yaz tatillerini geçirmek üzere gelen ailelerde var. Haziran temmuz ayında sadece yayla şenliği için 2-3 günlüğüne gelenlerin sayısı azımsanamayacak kadar çoktur. Ayrıca yazın yapılan yayla şenlikleri dolayısıyla da nüfus artmakta artan yayla nüfusu için umumi kullanılan yapılarda çoğalmış: camiler, çeşmeler, lavabolar yapılmış. Camisi bulunan yaylalarda çocuklar yaz tatili boyunca camide düzenlenen kurslara katılarak vakitlerini değerlendirmekteler.

Geleneksel yaylacılık özünde hayvancılığa dayanır. Yaylacılığın devam etmesi için meralarda çok daha modern koşullarda yapılan hayvancılığa yaylacıların rekabet edebilecek güçlerinin olması gerekir. Yaylalardaki tabiatın için de doğal ortamda yetiştirilen hayvanların ve ürünlerinin artışı çoktur. Hayvansal ürünlerin yaylalardan alıcıya ulaşması direk sağlanabildiğinde, yaylacılar arasında kooperatifleşme de yaygınlaştığında yaylacılık daha cazip hale gelecektir.

3.1.Ulaşım ve Yaylacılık

Keremali -Elmacık Dağı üzerinde ki yayla yerleşmelerinin devamlı yerleşim yerleri arasında ki mesafe 5-20 km arasında değişir. Hiç bir yayla yerleşmesi devamlı yerleşim yerine uzak denecek mesafede değildir.

Yayla ulaşımında kullanılan yolun eskiye oranla iyileşmiş olması her türlü motorlu araçla ulaşımın sağlanıyor olması yayla yerleşmesi ile köy yerleşmesinin arasındaki mesafenin daha da kısaltmasına imkân sağlamıştır. Öyle ki yaylacılarla yaptığımız görüşmelerde köy ile yayla yerleşmesi arasında ne kadar zaman aralığıyla gidiş geliş yaptıklarını sorduğumuzda haftada bir, birkaç günde bir gidiş -geliş yapanın yanı sıra günü birlik gidiş geliş yapanların varlığına da rastladık.

Yayla yerleşmesiyle köy yerleşmesinin bu kadar yakın olmasına rağmen geçicide olsa başka bir yerleşim yeri seçilmesinin nedeni hayvancılıktır. Yükseltisinin yerleşim yerlerinden fazla olması sebebiyle ot bulma imkânı ve alanın daha yayvan olması sebepleri köylüleri yaylalara yönelten sebeplerdir. Köydeki tarım arazilerinden hayvanları uzaklaştırmak diğer sebeptir. Keremali-Elmacık Dağı'ndaki yaylalara ulaşımında bir sıkıntı yaşanmamaktadır. Ulaşım şartlarının iyileşmiş olması yayladaki genel ihtiyaçlar için mağduriyeti azaltmıştır.

Keremali-Elmacık Dağ'ı üzerindeki köy yerleşmeleri arasındaki mesafelerde yakındır. Bu yakınlık beraberinde bazı hukuki sınır sorunlarını gündeme getirmektedir.

Sakarya Akyazı ve Hendek ilçelerinin köylerinin ortak kullandığı her iki ilçeye de aynı mesafede yakın olan Çiğdem Yayla'sı kuzeyde ki Hendek İlçesi'ne bağlı Aksu Köyü, Göksu Köyü ile güneydeki Akyazı ilçesine bağlı Madenler, Dedeler Köyü'nün arasında, ortasındadır. Farklı köylerin ortak kullanım alanında olmasıyla yaylada farklı ilçeden gelenlerin bir arada olması, fikir ayrılığına ve huzursuzluğa sebep olabilmektedir. Araştırma alanımızda yaşanan il sınırı ve orman sınırı farkı köyler arasındaki mülki sınır sorununa sebep olmaktadır. Osmanlı Devleti zamanında 1858 tarihli arazi kanunnamesinin 100. Maddesine göre bir köyün merasında ancak o köye ait hayvanların yavrularıyla beraber otlayabileceği hariçten hayvanların giremeyeceği ile ilgili kanun maddesiyle düzenlemeler yapılmıştır. Mera alanlarının sınırlandırılması beraberinde yaylalardaki kullanma hakkını da sınırlamaktadır. Bu tür iki köy arasındaki hudut düzenlemesi sorunu söz konusu olduğunda sorun; köy muhtarları, köy heyetlerince ve il özel idaresinin alacağı ortak kararlara göre belirlenir ve çözüme kavuşturulur. Çiğdem Yaylasında bu durum uzun yıllardır çözülememiş ve devam eden bir sorundur.

Yayla çevresindeki ormanlık alanlarda Orman müdürlüklerinin ormanlardaki yangın durumunda müdahale edebilmesi amacıyla açtıkları eski patika yollar hala kullanılmaktadır. Bazen yayladan yürüyerek köye inmek isteyen yaylacılar bu kestirme yolları kullanır. Ortalama 30-45dk gibi bir sürede köy yerleşmesine ulaşırlar. Bu yollar dar fakat orman araçlarıyla geçilebilecek şekildedir. Bahar aylarından itibaren yakın şehirlerden düzenlenen turlarda içinde bu yollar kullanılabilmektedir. Temel amaç trekking olduğu için motorlu araçlar Keremali, Dikmen, Erenler Dağları'nın eteklerinde bırakılır, patika veya stabilize bu yollardan bilirkişiler eşliğinde geçilir.

3.2.Yaylaya Göç Hareketleri

Keremali-Elmacık Dağı'ndaki yaylada kalma dönemini iklim belirler. Bu nedenle yaylacılık yılın sadece birkaç ayına tekabül eder. Mevsimlik göç hareketlerinin yaşandığı yaylalara ilk çıkış ilkbahar mevsimindedir. Köylere dönüş ise sonbahar mevsimindedir.

Nisan –Mayıs aylarında kar örtüsünün kalkmasıyla köyde tarım faaliyeti başlar bu nedenle yaylaya tüm aile çıkıp köy evleri kapatılmaz. Yayladaki yaptığımız görüşmelere göre yaylacılar yaylaya hep beraber çıkmamaktadır. Her aile köydeki işlerini ayarlar ve yaylaya hareket eder. Bunun sebebi ailelerin köyde tarım ile uğraşmasıdır. Fındık, dağ çileği yetiştiriciliği, ihtiyaca yönelik mısır, arpa buğday üretimi yapılır. Arıcılık, balık üretme çiftliği olanlar da vardır. Bu işleri yapabilecek olanlar köyde kalır bazen yaylaya çıkan kişilerde yayladaki hayvanlarını komşulara bırakıp köye fındık, çilek toplama zamanı dönerler. Köydeki ekonomik faaliyetler aile bireylerinin yaylalara göç hareketini etkilemektedir.

15 Mayıs tarihi yaylacıların yaylaya ilk çıkmaya başladıkları tarihtir. Bu tarih yaylada sıcaklığın 0 C° nin altına düştüğü gecelerdeki yaşam şartlarını olumsuz etkileyen don olayının artık görülmediği tarihtir. Mayıs - Haziran ayı içerisinde yaylaya göç devam eder. Bu tarihten itibaren büyük veya küçükbaş hayvan sahipleri çobana gereksinim duymadan hayvanlarını yaylaya kendileri çıkarırlar. İlkbahar ayında kar erimeleriyle yeşeren otlaklar hayvanlar için taze ot imkânı sağlar. Kışın köyde ahırlarda kapalı kalan hayvanların otlaklarda otlatılması ayrıca daha ekonomiktir. Köydeki mahsulün hayvanlardan koruması için hayvanlar köyden uzaklaştırılmış olur.

Mesafenin kısa oluşu, yolların iyileşmiş olması motorlu araç imkânının olması nedeniyle yaylacılar yaylaya götürecekleri eşyaların hepsini bir seferde götürmek zorunda değildir. Zaruri ihtiyaçlarını ilk seferde taşırlar. Yaylaya çıkardıkları zaruri eşyaların başında yatak yorgan ve yiyecek gelir. Köy ile yayla arasına sıkça gidiş-geliş yapılır Bu sayede diğer ihtiyaçlarını karşılarlar. Yaylaya götürülecek yükler motorlu araçlarla veya yük hayvanlarıyla taşınır.

Yaylacılık aile arasında bazen dönüşümlü yapılır bu yüzden yaylada aileden kaç kişinin sürekli kalacağı kesin değildir.

3.3. Yayla Yerleşmelerindeki Nüfusun Demografik Özellikleri

Nüfus her hangi bir yerleşim yerindeki toplam insan sayısıdır. Bu sayı beşeri, ekonomik sebeplerden dolayı sürekli değişken haldedir. Doğumlar, ölümler ve göçler nüfusun sürekli değişmesine sebep olmaktadır.

Araştırma sahamızdaki yaylaların nüfus durumunu şu şekilde açıklayabiliriz. Yaylada yaylacılık geleneğini sürdüren hayvancıkla uğraşan nüfus ile yaylaya sayfiye için gelen nüfus farklıdır. Köy yerleşmesi ile ulaşımın kısa ve rahat olması köyde ki tarımsal faaliyetler için köye gitme zorunluluğu sebepleriyle yaylacı nüfus sabit değildir. Yaylaya çıkan köylerin nüfusu geleneksel yaylacılıkla uğraşan nüfus hakkında fikir verebilir (tablo 10). Yaylaya sayfiye amaçlı gelenlerin çoğunluğu yakın büyük şehirlerde yaşayan farklı iş uğraşları olan insanlardır. Araştırma bölgemizdeki tespitlerimize göre miras yoluyla arazinin bölünmesi ve modern hayvancıkla rekabet edemeyen geleneksel yaylacıların, yaylacılıktan vaz geçerek geçimlerini sağlamak için farklı iş imkânlarına sahip büyük şehirlere göçü söz konusudur. Araştırma sahamızdaki 2000 ve 2007 yılı genel nüfus sayım sonuçlarına göre Tablo:10de görüldüğü gibi daimi yerleşimlerin nüfusunda bariz bir azalma göze çarpar. Fakat bu durumu göç sebebiyle nüfusun azalmasına bağlamamız yanlış olur. Nüfuzdaki görünen bu düşüşün nedenleri arasında 2007 yılı nüfus sayımının adrese dayalı nüfus sayım sonuçları olmasından kaynaklanmaktadır. Daha önceki nüfus sayımlarında farklı yerleşim yerinde ikamet ettiği halde devlet tarafından yerleşim yerine verilecek ödenekten yararlanılması amacıyla misafir nüfus fazladır. Ayrıca 1999 yılında yaşanan Marmara depreminden sonra kentten kırsal alanlara olan göç kır nüfusunun artmasına sebep olmuştur. Kırdan

kente yaşanan geri dönüş sebebiyle 2007 nüfusunun 2000 yılına oranla düşük olmasına sebep olmuştur. Yaz aylarında yapılan yaylacılık faaliyeti sırasında Keremali- Elmacık Dağındaki bazı yaylalardaki yoğun nüfus çevre illerde yaşayan yöre halkının sayfiye amaçlı olarak yaylayı ziyaretlerinden kaynaklanır. Bu durum yayla şenlikleri haftasında daha fazla artar.

Tablo 10:Yaylaya Çıkan Daimi Yerleşmelerin Nüfusu

İL	İLÇE/BELDE	YERLEŞMESİ	NÜFUS
----	------------	------------	-------

			2000	2007
SAKARYA	HENDEK/KARADERE	AKSU	248	374
	AKYAZI	MADENLER	277	279
	AKYAZI/DOKURCUN	DEDELER	537	478
	AKYAZI/DOKURCUN		2813	2906
	HENDEK/ÇAMLICA		2804	2895
	HENDEK	DİKMEN	1401	1135
	AKYAZI	ŞEREFİYE	636	635
	HENDEK/KARADERE	AKSU	640	374
	HENDEK/KARADERE	GÖKSU	349	285
	HENDEK7KARADERE	KURTULUŞ	519	388
	HENDEK	BEYLİCE	285	240
DÜZCE	MERKEZ	AYDINPINAR/dere	3807	2546
	KAYNAŞLI	UĞUR KÖYÜ	652	552
	KAYNAŞLI	BIÇKIYANI	470	410
	GÖLYAKA	HAMAMÜSTÜ	549	614
	MERKEZ	AYDINPINAR	2248	2546
	MERKEZ	AKTARLA	87	100
	MERKEZ	GÖL ORMAN	1878	1932
	GÖLYAKA	YUNUS EFENDİ	791	678
	GÖLYAKA	ÇAMLİBEL	504	388
	GÖLYAKA	BAKACAK	435	675
	GÖLYAKA	SAÇMALIPINAR	1260	1297
	GÖLYAKA	DEĞİRMEN TEPE	281	355
BOLU	MUDURNU/TAŞKESTİ	ORTAKÖY	218	269
	MUDURNU/TAŞKESTİ	KARACASU MANDIRA	130	182
Genel Toplam			23699	22533

Kaynak: D.İ.E 2000.ve TUIK 2007.

3.4.Yayla Evleri

Keremali-Elmacık dağındaki yayla evleri doğal çevre özelliklerini yansıtır. Malzemesi ahşap olan kalıcı konutlardan oluşmaktadır. Geleneksel yayla evleri iki katlı, çatısı ahşap, pencere sayısı az, kapıları doğuya bakan, balkonlu, 1-2 odalı evlerdir. Çatı kısımları ahşap olan ve sonradan saçla kaplanan evlerde vardır. Bu evlerin yapımının çok eskiye dayandığı ahşabın renginden anlaşılabılır. Yayla evlerinde kalabalık olmadıkça oturma ve yatak odası olarak tek oda kullanılır. Geceleri ve bazen de gündüzleri soba yakmak gerekir. Soğuktan korunmak amacıyla pencereler küçüktür. Kış mevsiminde yayla evlerini korumak amacıyla pencerelere dışarıdan ahşap kapaklar yapılmıştır.

Evler yapılırken hayvancılık özellikle düşünülerek yapılmıştır. Hayvanları soğuktan ve yabani hayvanlardan korumak amacıyla yapılan iki katlı yayla evlerinin alt katı ahır olarak kullanılır. Evin alt katını bazen tamamen bazen de yarısını kaplar. Geceleri düşen ısıyla ahırın evin alt katında olması ısınmaya yardımcı olur.

Evin hemen yanında yapılmış geniş eklentiler ev sahiplerinin çok sayıda hayvan beslediklerinin göstergesidir. Bu eklentiler onarıp günümüzde de kullanılmaktadır. Eski yayla evlerin yapılırken düşünülen başka bir ayrıntı hayvan barınağına ilaveten süt hanelerin varlığıdır.

Günümüzde araştırma alanımızdaki yayla evleri, yaylalar arasında ve yayla içinde birbirinden farklılık gösterir. Yeni yapılan yayla evleri geleneksel yaylacılığın az olduğu yaylacılıkta hayvancılığın yerini dinlenme turizminin aldığı yaylalarda çok sayıda görülür.

Yeni yapılan yayla evlerinin belirli bir tip modeli yoksa da, genelde bir, iki katlı, balkonludur. Pencere ve oda sayısı eski evlere oranla daha fazladır. Mutfağı ve odaları ayrı, tuvaleti içerde bazılarında balkon oldukça geniş tutulmuştur. Bu evler villa tarzında yapılmış modern evlerdir. Rahatlık için tüm imkânlar kullanılmıştır. Elektriği ve suyu olan yaylalardaki evlerin bazılarında televizyon, çamaşır makinesi kullanılmaktadır. İklimden ve yabani hayvanlardan etkilenmeyecek şekilde yapılan yayla evlerinde kış döneminde evdeki eşyaları köye taşımaya gerek yoktur(Şekil:12,13,14).

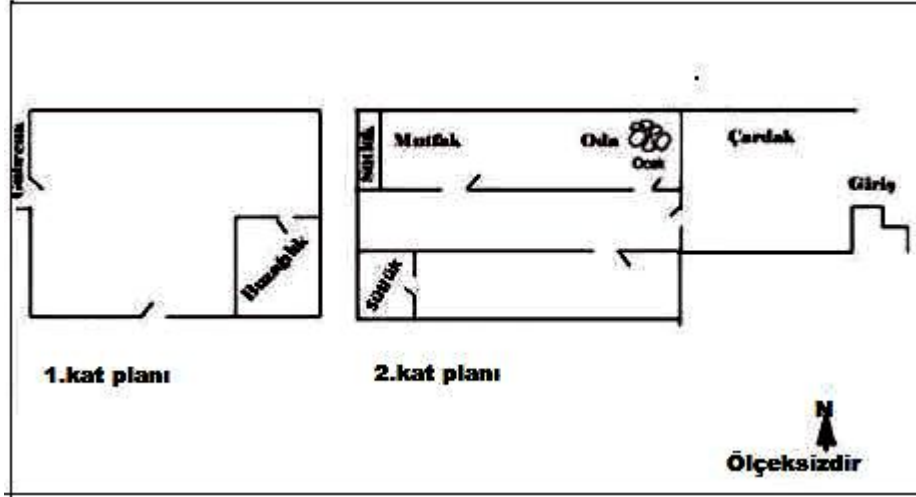
Şekil 12: Çiğdem Yaylası'ndan İkincil Ev Olarak Kullanılan Yayla Meskenleri

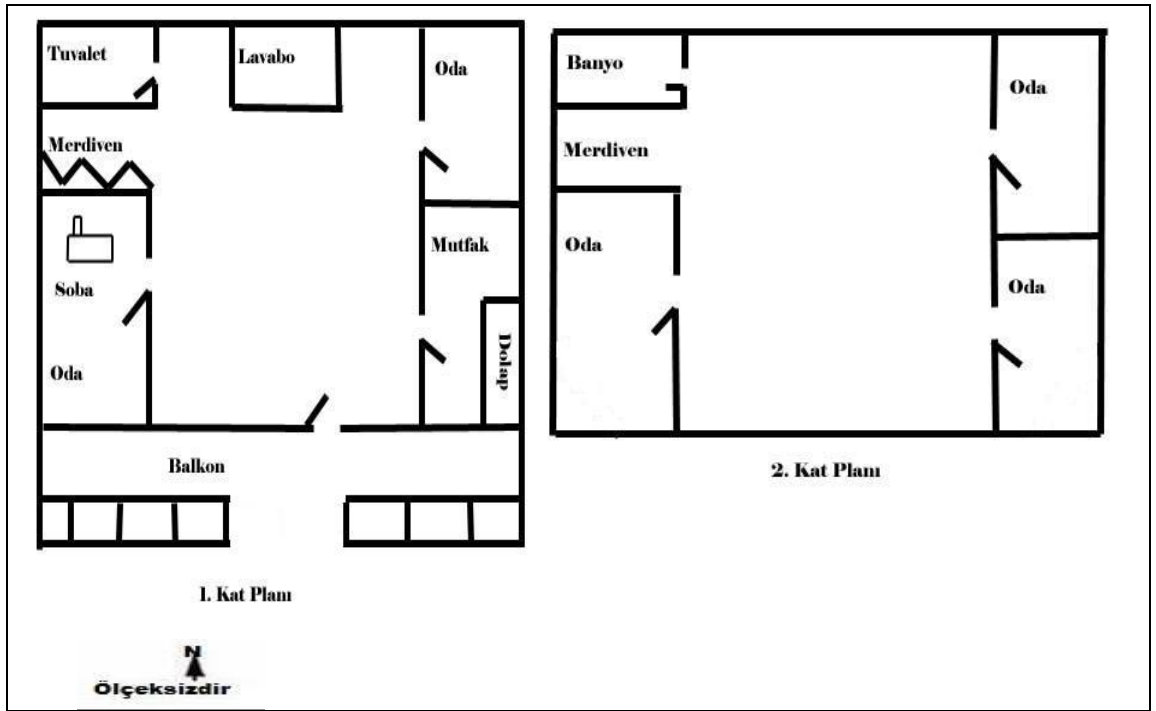
Yeni yapılan evlerin çoğunluğu tuğladan yapılan betonarme evlerdir. Doğal ortama yakışmayan fakat bazıları oldukça gösterişli yapılan bu evlerin yasal olarak yıkılmaması için yaylacılar tarafın çözüm bulunmuştur. Doğal ortama uydurulmaya çalışılmış beton evlerin dış tarafı ahşapla kaplanarak ahşaptan yapılan ev görüntüsü verilmiştir. Zira yaylalarda doğal ortama uymayan ev yapmak 25.2.1998 tarih 4342 sayılı mera kanununa göre yasak ve valilikçe yıkıma tabi tutulur. İmar izni olmayan yaylalarda yaylalara yeni yapılan evlerin bir kısmı eski yayla evlerinin onarılma bahaneleriyle izin alınıp eklentiler yapılması ve bu eklentilerin zamanla yeni ev haline dönüştürülmesi şeklindedir. Sonuçta onarılan yayla evleri orijinalinden farklı bir hale gelmekte bu da yayladaki doğal görüntüyü bozmaktadır.

Kamu malı olan yaylalarda imar izni olmamasına rağmen yayla dokusunun değişiminin başlamış olduğu ve bütüne yayılmaya başladığını gözlemledik.

Şekil 13.Keremali Dağı Yaylası’ndan Eski Bir Yayla Evi Planı

Şekil 14: Keremali Dağı Yaylası'ndan Yeni Bir Yayla Evi Planı

3.5.Keremali-Elmacık Dağı'ndan Ekonomik Amaçlı Yararlanma

3.5.1.Hayvancılık: Araştırma alanımızdaki köylerin sahip olduğu temel ekonomik faaliyet hayvancılıktır. Köylerdeki doğal çevre özellikleri hayvancılık faaliyetini gerekli kılmıştır. Kışın köyde kapalı mekânlarda hayvanları beslemek zahmetli ve pahalıdır. Yaz sıcaklığında kapalı yerde hayvanları tutmak zordur. Geçimlerini hayvancılıkla sağlayanlar, hayvanlarını beslemek için, ucuz ve bol ot bulma imkânı olan yaylalara çıkarlar. Hayvancılık yaylacılığın temelini oluşturur. Geleneksel yaylacılığın yapıldığı yaylalarda büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık devam eder. Kasaplık hayvan satımı için yetiştirilen hayvanların sütünden ve yününden de ekonomik olarak yararlanılır.

Yaylada büyükbaş hayvan yetiştiriciliği oldukça yoğundur. Yetiştirilen en fazla büyükbaş hayvan cinsi kırma denilen yerli cins hayvanlardır. Küçükbaş hayvan olarak koyun yetiştiriciliği yaygındır. Kıl keçisi yetiştiriciliği ormana verdiği zarar nedeniyle yasaklanmıştır.

Hayvanların belirli bir otlatılma düzeni vardır. Sabah 8.00’de ormana otlatılmaya gönderilen hayvanlar öğle sıcaklığında 12.00–14.00 arası ahırlarda dinlendirilip 16.00’da tekrar otlağa götürülürler. Ağustos ayında hava sıcaklığı düşmeye başlayınca hayvanlar bütün gün ormanda bırakılır. Artık bu dönemde öğle sıcaklığı nedeniyle hayvanları ağıla getirmeye gerek kalmaz.

Büyükbaş bir hayvandan alınan süt üretimi ortalama 8 kg/gün dür. Yayladaki verimli otların hayvanların süt ve et verimine faydası büyüktür. Yaylacıların ifadelerine göre yayla dönüşü hayvanların ağırlıkları %30-40 oranında artmaktadır.

Hayvancılık Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yaylalarda dengeli değildir. Değişen yaylacılık geleneğiyle hayvancılıkla uğraşan yaylacılar azalmıştır. Var olan yaylacıların bir kısmı da hayvansal ürünlerini yeterince değerlendirememektedir. Keremali Dağı’ndaki birçok yaylada sütler Akyazı’dan gelen sütçüye çok ucuza satılmaktadır (2007 yazında 40 krş/kg den satılmaktadır). Peynir, yoğurt, tereyağı olarak satışta kar oranı artsa da bu satış imkânı her yayla için geçerli değildir. Bazı yayla köyleri hayvansal ürünleri pazarlamak amacıyla kooperatifleşmişlerdir. Keremali-Elmacık Dağı’nın Düzce’de kalan kısmında Saçmal Pınar Köyü’nde süt kooperatifiyle, özel sektör ile bazı yaylalarda hayvansal ürünler bu şekilde değerlendirebilmektedir. Fakat her yaylada süt ürünlerinin değerlendirildiği imkânlar yoktur. Çalışma alanımızda

yaptığımız görüşmelerde yaylacılık geleneğini hayvancılık olarak devam ettirenlerin bir kısmı yaptığı işten maddi ve manevi olarak memnun. Bir kısmı ise bu işi zorunluluktan yaptıklarını maddi manevi memnuniyetsizliklerini dile getirmekteler.

Şekil 15: Keremali –Elmacık Yaylaları’nda Hayvancılık

Yaylalardaki hayvan sayısı her yıl değişmektedir. Bu değişim oranı abartılı değildir. Yaylarda yaptığımız gezilerde bazı yaylacılar hayvan sayılarını belirtmek istememekteler. Yaylalardaki hayvan sayıları yaylacıların bize verdikleri sayılardır. Büyükbaş hayvanlar tarım müdürlüklerince küpelendiği için kayıt altına alınabilmektedir. Bu nedenle özellikle küçükbaş hayvan sayısını net olarak belirtme imkânı yoktur. Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yaylaya çıkan köylülerin sahip olduğu hayvan sayısıyla Keremali-Elmacık Dağı’ndaki yaylalardaki hayvan sayıları hakkında fikre varılabilir(Tablo11).

Yeşil Ot Verimi= (500 kg, Otlama Günü Sayısı=120 gün, Günlük Yeşil Yem İhtiyacı 50 kg/gün alınmıştır. 1BBHB=500 kg canlı ağırlığındaki bir hayvan).

Tablo11: Keremali-Elmacık Dağı’nda Yaylacılık Yapan Köylerin (2002-2003 verilerine göre) Sahip Oldukları Hayvan Sayısı

İl/ilçe/köy	Köyündeki BBHB hayvanı varlığı (1BBHB=500 kg hayvan ağırlındaki bir hayvan)
Sakarya/Düzce/Çınardüzü:	294
Düzce/Uğur köyü:	317
Çınarlı Çakır, hacı İbrahim köylüleri	25-77
Düzce/Merkez/Aydınpınar köyü:	159
Düzce/Merkez/Gölormanı köyü:	287
Düzce/Merkez/Çatalçam ve Tavak köyleri:	104- 89
Düzce/Merkez /Hamamüstü Köyü:	178
Hendek/Aksu Köyü:	243
Hendek /Çamlıca:	184
Akyazı/Dokurcun:	771
Akyazı/Dedeler:	183
Hendek/Yeniyayla:	96
Hendek/Karadere:	120
Hendek/Kurtuluş Köyü:	692
Hendek/Göksu:	160
Hendek/Kurtuluş:	278
Hendek/Dikmen:	572
Akyazı/Madenler:	125

Kaynak: Tarım il Müdürlüğü Düzce, (2002), Sakarya, (2007).

3.5.2.Tarım:

Keremali-Elmacık Dağı'ndaki yaylalarda ekonomik amaçlı tarımsal faaliyet yayla evlerinin yanına ettikleri patatesten, sebzeden ibarettir (Şekil:16). Kendi ihtiyaçlarını karşılamak kışa saklamak ve ihtiyacının fazlasının da satmak amacıyla ekmektedirler. Birkaç yıl öncesine kadar daha fazla yaylacının yaygın olarak yayla evlerinin yanına patates, soğan, marul, pırasa gibi sebzeleri diktiklerini yaylada kaldıkları süre boyunca tükettiklerini ve şimdi ise az sayıdaki yaylacıların sebze tarımıyla uğraştığını belirtmekte.

Şekil 16: Göl Yayla'dan Bir Görünüm. Ağırlıklı Olarak Patates Ekimi Yapılan Bir Bahçe

Keremali-Elmacık Dağı'nın Düzce ili sınırlarında yer alan köy yerleşmelerinde iklim şartlarının uygunluğuna bağlı olarak tarım üretiminin en başında fındık üretimi gelir. Araştırma alanımızda bol yağış alan alanlarda mısır üretimi ikinci sıradır. Buğday, şekerpancarı, sebze ve meyve üretimi yapılmaktadır (Gölyaka kaymakamlığı, bilgilendirme raporu 2007).

Sakarya'nın Hendek ilçesinde tarımsal ürünler içerisinde ekonomik değeri en önemli ürün fındıktır. Diğer ürünler sırasıyla buğday, mısır, patates, tütün, şeker pancarı, soya, soğan ile az miktarda kuru fasulye ve sarımsaktır. Akyazı ilçesinde, tarımsal üretim ilçe ekonomisinde büyük bir öneme sahiptir. Mısır, buğday, şeker pancarı, patates, yonca, tütün, fasulye tarla bitkilerinde ilk sıralarını paylaşmaktadır. Meyvecilikte fındık en

fazla üretim alanına sahiptir. Fındık dışında diğer meyveler aile tüketimini karşılayacak nitelikte olup ekonomik önemi çok azdır (Sakarya il tarım müdürlüğü 2007 yılı faaliyet raporu).

Bolu İli'nin Mudurnu ilçesinin araştırma alanımızda kalan bölümünde görülen iklim farklılığından dolayı yetiştirilen tarım ürünlerinin başında buğday üretimi gelir. Buğdayın ardından arpa üretim alanıyla ikinci sıradadır. Patates, korunga, yulaf, fasulye, fiğ, şeker pancarı, tritikale, nohut, mısır Mudurnu ilçesinin araştırma alanımızda kalan bölümünde yetiştirilir [Bolu Valiliği Tarım il müdürlüğü, (2004)].

Araştırma alanımızdaki köylerde son yıllarda dağ çileği üretimi ekimi yaygınlaşmıştır. Yöredeki fındık üretimine rakip yetiştirilen dağ çileği üretiminin maddi getirisi köylüleri üretime yöneltmiştir. 2007 yazında kg. 5 TL den satılmaktadır. Sakarya, Düzce ilçelerinin Keremali Dağı'nda yaylacılık yapılan birçok köyünde özellikle Balkaya, Çakırhasan, Güzeldere, Aksu Köylülerinde dağ çileği yetiştiriciliği yapmaktadırlar. Bazı yaylalarda orman içlerine ekimi yapılmaktadır. Ormandan doğal dağ çileği toplayarak, satışı yapılan yaylalarda vardır. Dırındırın yaylasında olduğu gibi.

Yaylalardaki ekonomik gelir kaynaklarından biride mantar toplayıcılığıdır. Yaylalardaki ormanlık alanlardan ilkbahar ve sonbahar aylarında toplanan mantarlara talep çoktur. Derebalık, Dırındırın, Turnalık Yayla'ları dağ mantarı toplayıcılığı yapılan yaylalardandır.

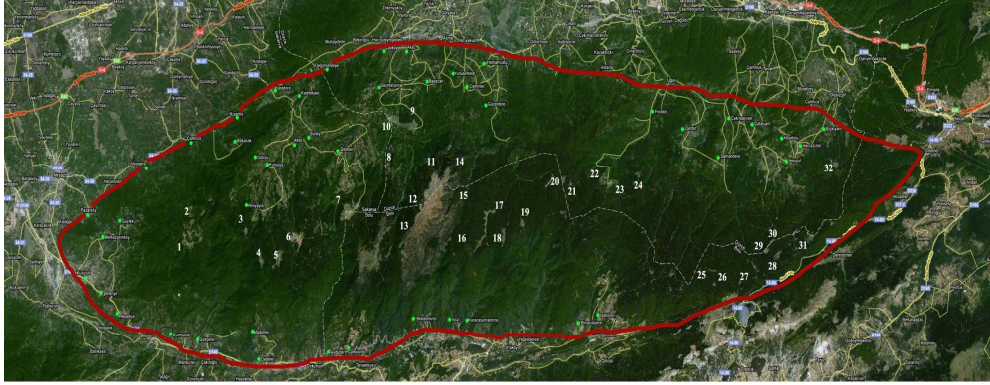
Yaylacıların çam ağacının yeni oluşan kozalağından yaptıkları bir tür bitkisel ilaç vardır. Acımsı tadını gidermek için şekerlendiğinden *kozalak reçeli* diye adlandırılır. Bronşit, astım gibi rahatsızlıklara iyi gelindiğine inanılan reçelin alıcısı çoktur. Çevre illerden ziyarete gelen kişilerin düzenli olarak aldığı kozalak reçeli Dırındırın Yaylası'nda 1kg mı 10-15 TL ye satılmaktadır. Düzenli bir gelir olmasa da yaylacılara ufak bir gelir kaynağı sağlamaktadır.

3.5.3.Ormancılık: Orman köylülerinin, yaylacıların ormanlardan gelir elde etmesi şu şekildedir: Yaşlanan ağaçlar orman şefliğince belirlenir ve yöre halkına kesim izni verilir, yöre halkının odun ihtiyacı karşılanmış olur.

Yöre halkı kayın ağaçlarının gençleştirme zamanı, kayın ağacının dibinden kayın tohumunu toplar kg başına orman şefliğine satar. Kayın ağacının gençleştirilmesi sağlanırken yöre halkı da kazanç elde eder. Kayın tohumlarının dikimi için yine yöre halkı çalışır. Günlük çalışma karşılığı olarak orman şefliğince ücreti ödenir.

Ormancıların belirlediği yaşlı ve verimsiz ağaçların kesimi için yöre halkı günlük ücret karşılığı çalışır.

Harita 6: Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Yayla Yerleşmeleri

	Keremali- Elmacık Dağlarındaki daimi yerleşmeler	Keremali- Elmacık Dağlarındaki Yayla Yerleşimleri
	Sakarya - Düzce - Bolu il sınırı	1. Keremali Yaylaları
	Çalışma alanı sınırı	17. Çasırcık Yayla
	Efteniye Gölü	18. Pürenli Yayla
		19. Hıra Yayla
		20. Derebalık Yayla
		21. Sırıkıyanı Yayla
		22. Yanık Yayla
		23. Çınardüzü Yayla
		24. Torkul Yayla
		25. Şehirli Yayla
		26. Koca Yayla
		27. Sinekli Yayla
		28. Bolu Yayla
		29. Sakarca Yayla
		30. Kütüklü (Ayvazlı) Yayla
		31. Eğreltilik Yayla
		32. Topuk Yayla

Tablo 12:Keremali-Elmacık Dağı'na Yaylacılık Amacıyla Çıkan İl, İlçe Ve Köyler:

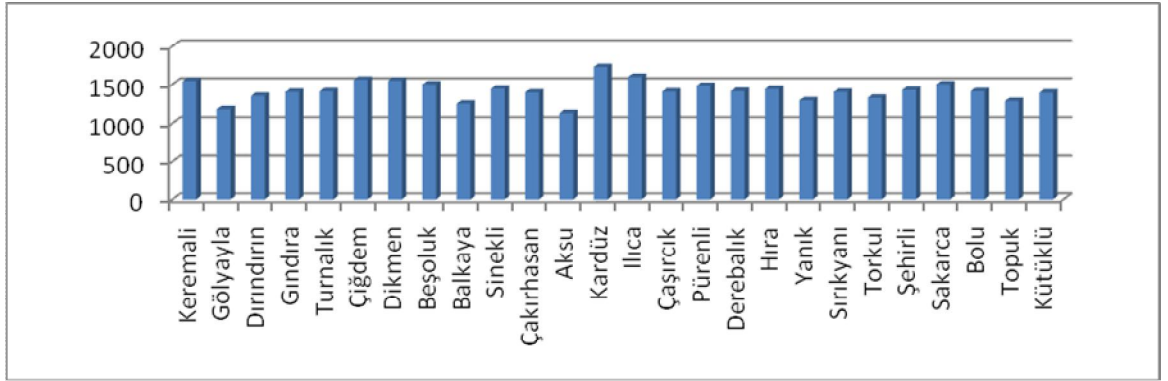
İl/İlçe	Köy	Kullandığı Yayla
Düzce/Merkez	Aydın pınar köyü,	Kardüz Yayla'sı
Bolu/Mudurnu/Taşkesti	Orta köy	Pürenli Yayla,
Bolu/Mudurnu	Karacasumandıra köyü	Kaymaklı Yayla,
Düzce/Gölyaka	Hamamüstü Köyü	Ilıca Yayla
Düzce/Merkez	Aydın pınar Köyleri	Derebalık Yayla
Düzce/Merkez	Aktarla Köyleri	Hereli(Hıra) Yayla
Düzce/Merkez	Gölorman Köyleri	Büyük Balık(Çaşırcık Y.)
Düzce/Gölyaka	Yunusefendi, Çamlıbel köyleri	Beygir Yayla'sı
Düzce/Gölyaka	Bakacak Köyü, Saçmalıpınar Köyü, Değirmen Tepe Köyü.	Kardüz Yayla'sı, Mahalleleri: Ermeni obası ve Ordulu obasıdır.
Düzce/Gölyaka	Çamlıbel Köy2ü	Beygir Yayla
Düzce	Terk edilmiştir.	Aksu Yayla
Düzce/Merkeze bağlı Bolu/Mudurnu		Koca yayla.
Sakarya/Hendek/Karadere	Aksu Köyü	Beşoluk Y.
Sakarya/Akyazı/	Dokurcun Belde'si	Kiraz yatağı Y.
Sakarya/Hendek	Aksu Köy'ü	DırındırınY.
Sakarya/Akyazı	Madenler Köy'ü	Gındıra(Kındıra) Y.
Sakarya/Akyazı/Dokurcun	Dedeler Köy'ü	Turnalık Y.
Sakarya/Akyazı/Dokurcun	Dokurcun beldesi	Öküzova(Öküz düzü) Y.
Sakarya/Hendek	Çamlıca beldesi	Gölyayla Y.
Sakarya/Hendek	Dikmen Köy'ü	Dikmen Y.
Sakarya/Akyazı	Şerefiye Köy'ü	Çiğdem Y.
Sakarya/Hendek	Aksu	Çiğdem Y.
Sakarya/Hendek	Göksu	Çiğdem Y.
Sakarya/Hendek	Kurtuluş	Çiğdem Y.
Sakarya/Hendek	Beylice	Çiğdem Y.
Bolu/Mudurnu	Uğur Köy'ü	Şehirli Y. (Dombay)
Bolu/Mudurnu	Uğur Köy'ü	Odayeri Y.
Düzce/Merkez	Beyköy Beldesi Samandere, Çakırsayan Köy'eri	Sinekli Y.
Bir kısmı Bolu bir kısmı Düzce'ye ait	Yanıklık Köyü	Sakarca Y.
Bolu /Mudurnu	Taşkesti	Kütüklü Y.
	Derdin Köy'ü	Çiçekli Y.

Tablo 12 (Devamı): Keremali-Elmacık Dağına Yaylacılık Amacıyla Çıkan İl, İlçe Ve Köyler

Düzce	Kavakbıçkı Köy'ü	Sırık Y
Düzce/Kaynaşlı	Uğur Köy'ü	Torkul Y.
Düzce/Kaynaşlı	Bıçkıyanı Köy'ü	Topuk Yayla'sı

3.6.Keremali-Elmacık Dağı'nda ki Yaylalar ve Özellikleri

Şekil 17. Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Bazı Yayla Yerleşmelerinin Yükselteleri.

Keremali-Elmacık Dağı üzerinde farklı büyüklüklerde 43 tane yayla yerleşmesi bulunmaktadır. Bunlardan on tanesi Sakarya ili sınırları içerisinde. Beşoluk yaylası, Kirazyatağı yaylası, Dırındırın yaylası, Gındıra, Turnalık, Gölyayla, Çiğdem, Dikmen, Keremali.

Düzceye ait yaylalar: Kardüz, Pürenli, Torkul, Unuk, Ilıca, Sinekli, Çiçekli, Odayeri, Gölcekdüzü, Yellice, Yanık, Çaşırıcık, Derebalık, Hıra, Koca, Sakarca, Sırıkyanı, Çiçekli, Gölcekdüzü, Aksu, Kızıltepe, Çakırhasan, Balkaya, Yanık, Dere mahallesi, Unluktepe, Şehirli, Kütüklü, Topuk, Kocayayla, Kaymaklı Bolu iline ait: Bolu Yaylası, Şehirli, Koca Yayla.

3.6.1.Beşoluk Yaylası: 40°39'14'' Kuzey paralelleri 30°52'16''Doğu meridyenleri arasında kalır. Alanı 140 dekadır. Sakarya ilinin Hendek ilçesine bağlı Aksu, Şerbetçiler, Çengeller köylerinin ortak kullandığı yayladır. Köyün kuruluşu 1800'lü yıllara dayanır. Trabzon'un Çaykara ilçesinden ve Kafkasya'dan göç edenler tarafından kurulmuştur. Köyün temel geçim kaynakları fındık üretimi ve hayvancılıktır. Hayvancılık faaliyeti için köy halkı her yıl köyden 15km uzakta olan 1500m yükseltideki Çiğdem ve Beşoluk Yaylaları'na göçer.

Şekil 18.Beşoluk Yaylasındaki Yerleşim Düzeni

Beşoluk yaylası orman içinde asırlık köknarlar arasında geniş ve verimli otlakları olan bir yayla yerleşmesidir.

3.6.2.Kirazyatağı Yaylası: Sakarya ili Akyazı ilçesine bağlı Dokurcun Beldesi'nin Çengeller mahallesine ait küçük bir yayla yerleşmesidir. 1490m yükseltide olup 40°39'41'' kuzey paralelleri 30°52'36'' doğu meridyenleri arasında Beşoluk Yaylası'na çok yakın bir konumdadır. Kirazyatağı 5 haneli küçük bir yayla yerleşmesidir ve buraya yaylacıların geliş amacı rekreasyondur.

3.6.3.Dırındırın Yaylası: 40°39'68'' kuzey paraleli ve 30°48'20''doğu meridyeni arasında kalır. Alanı 160 da. dır. Yükseltisi 1350m olan yaylanın batısında 1576m yüksekliğinde Ambarkaya Tepe, Güneydoğusunda Dombaydüzü Tepeleri kuzeydoğusunda Yeniyayla köy yerleşmesi bulunur. Dırındırın Yaylası Sakarya ilinin Hendek ilçesinin Aksu köyünün Yeniyayla beldesine ait bir yayla yerleşmesidir. Yayla yerleşmesi ile köy arası mesafe 6 km.dir. Yayla orman içinde kalmış bir orman içi yerleşme'dir. Yaylanın hemen güneyinde orman yangın gözetleme kulesi bulunur. Orman örtüsü köknar, kayın, çam ağaçları ve orman altı bitki örtüsü olarak orman gülleriyle kaplıdır. Dırındırın Yaylası'nın 120 yıllık bir geçmişi vardır. Yaylada yaptığımız incelemeler sırasında 80 yaşlarındaki yaylacıların dedelerinin zamanından itibaren yaylacılığın bu sahada devam ettiğini belirtmeleriyle bu sonuca varılmıştır. Yaylacılar; yaylanın ve çevresindeki ormanında koruyuculuğunu gönüllü olarak

üstlenmişlerdir. Bu sahada ormancıların 300 yıllık olduğunu söyledikleri kayın ağaçları bütün görkemiyle yol kenarında gelenleri ve gidenleri selamlayan doğal bir mirastır.

25 hanelik yaylada nüfus miktarı 2007 Haziranında 60 -70 kişidir. Bu sayının 10 yıl öncesinde yaklaşık üç katı kadar olduğunu zaman içerisinde azaldığı yaylacılar tarafından belirtilmiştir. Yaylacılar bugün kısmen hayvancılıkla uğraşmakla birlikte rekreatif olarak ta burada konaklamaktadırlar.

2007 tarihindeki yaylacılık faaliyetinin başında 60–70 civarında olan yayla nüfusu fındık hasadı dönemi olan ağustos ayında 11kişiye kadar düşmüştür.

Yaylanın içinde akmakta olan pınar, yaylacıların su ihtiyacını karşılamaktadır. Fakat sıcaklıkların artmasıyla birlikte Ağustos'ta kuraklıktan azalan pınar suyu yayla için yetersiz kalmakta ve gerekli olan su ihtiyacı 1800m uzaklıktaki başka bir pınardan karşılanmaktadır.

Yayladaki meskenler genel olarak yayla dokusuna uygun olarak ahşaptan yapılmış, çatı malzemesi olarak ise genelde saç veya kiremit kullanılmıştır. Dırındırın yaylasında sadece iki tane beton malzeme ile inşa edilmiş ev bulunmaktadır. Bu evler doğal yapıya uygunsuzluk arz ettikleri için Sakarya Valiliği tarafından sökülmesi uygun görülmüştür. Yıkım kararına karşılık olarak ev sahipleri doğal yapıyı bozmamak için bu evleri ahşapla kaplatmayı kabul etmişlerdir. Yayla arazisi orman içinde kalmış yeşil alan olarak görüldüğü için orman müdürlüğünden yeni ev imarına izni verilmemektedir. Yaylada yeni yapılan meskenler yayla sakinlerinin eski olan ev ve eklentilerini yenileme niyetiyle bir iki odalı eklenti şeklinde yaptıkları meskenlerdir.

Yaylada havanın özellikle geceleri serin olmasından dolayı soba yakılmakta, sobada kullanılan odunlar çevredeki ormandan ormancılar tarafından belirlenmiş kurumuş yaşlı olan ağaçlardan temin edilmektedir. Buradaki ormanlardan kereste ve yakacak temini dışında da yararlanılmaktadır. Ormandan topladığı taze çam kozalaklarıyla reçel üreten Fatma Dere yılların verdiği tecrübelerle çam kozalağından reçel yapıp yaylaya ziyarete gelenlere satmaktadır. Bronşit türü üst solunum yolları hastalığına iyi geldiği söylenen reçel çok fazla talep görmektedir. Ayrıca ormanda doğal olarak yetişen yabani dağ çileği toplayıcılığı diğer bir ekonomik faaliyettir. Dağ çileğinin yayladaki satış fiyatı 5 TL/kg dir(2007).

3.6.4.Gındıra (Kındıra) Yaylası: 40°38'10" kuzey paralelleri 30°49'10" doğu meridyenleri arasındadır. Alanı 200 da dır.1400m yükseltidedir. Kuzeyinde Dombaydüzü tepeleri, Çatalçam Tepe, kuzey batısında Dırındırın Yayla'sı, doğusunda Turnalık Yayla'sı güneyinde ise Akyazı'ya bağlı Madenler Köyü Yayla'sı yer alır. Sakarya'nın Hendek İlçe'si Güney Köyü'nün kullandığı bir yayladır.

Köy ve yayla arası yol 10km'lik stabilize orman yoludur. Yaylacılar köye yürüyerek yaklaşık 1 saate varabilmektedirler. Mesafenin uzun olmaması nedeniyle yayladan köye her ihtiyaç olduğunda bazen her gün gidip dönelebilmektedir.

Gındıra Yaylası'nda ki hane sayısı 35dir ve bu evlerde yaklaşık 80 kişi yaşamaktadır. Diğer bütün yaylalarda olduğu gibi burada da küçükbaş ve büyük baş hayvancılık yapılır. Gındıra Yaylası'nda hayvancılık dışında tatil amaçlı gelenlerin sayısı azdır. Buradaki yaylacılığın temelinde hayvancılık vardır. Yayladaki hayvan sayısı 2000 civarındadır. Yaylada hayvanlardan elde edilen sütler yaylanın yakın olmasının da etisiyle Akyazı 'dan gelen sütçüye 38 krş/kg. satılmaktadır. Bunun haricinde ise aileler az miktarda kendi kışlık ihtiyaçlarına yönelik olarak tereyağı ve peynir üretmektedirler.

Geçmiş 100 yıldan fazla olan Gındıra Yaylası'nda eski evlerin yanında yeni yapılmış evlerde vardır. Orman içerisinde yer alan yaylada evler orman yolu boyunca sıralanmıştır.

Gındıra Yaylası'nın ortasındaki ki çanak görünümlü mera sahasında eriyen kar sularının birikmesiyle uzun süre bataklık görünümünde olan ve içerdiği mineraller bakımından çok zengin olan torf toprağı oluşmuştur (Şekil 19). Bu toprak saksı toprağı olarak da adlandırılır.

Şekil 19.Gındıra Yaylası’ndaki Torf Oluşum Alanı

Torf toprağının değerlendirilmesi ile ilgili Sakarya valiliği tarafından 2006 tarihinde bir proje düşünülmüştür. Projeye göre; torf toprağının paketlenerek çiçekçilere satılmasıyla kazanç sağlamak amaçlanmıştır. Çıkarılan torftan sonra çevreye verilen zarar ile oluşan çanak eriyen kar suları ve yağmur sularının birikmesiyle gölete dönüştürülecektir. Böylelikle oluşturulacak gölete getirilecek kayıklarla yayla yerleşmesi turizme açılacaktır.

Yaylacılar yaylalarındaki iskân sorununun giderilmesini ve elektrik gelmesini arzu etmekte. Elektriğin gelmesi yaylacılara bazı kolaylıklar sağlayabilir: Süt ürünlerini değerlendirirken elektrikli yayık kullanmak ve süt ürünlerini daha uzun süre muhafaza edebilmek için elektriğin yaylalarına gelmesini istemektedirler. Fakat yaylaların şehrsel yaşamdan kısa bir süreliğine uzaklaşılabilen yerler olmaktan çıkarılıp kentselleştirilmesinin 100’lerce yıllık yaylalarımızın özelliklerini kaybetmesine sebep olacağı da göz önünde bulundurulmalıdır. Yaylalar bu özelliklerini kaybetmemeli hatta değişmemelidirler. Yaylalarda kurulacak üretici birlikleri veya kooperatifler sayesinde süthaneler kurulabilir, böylece daha fazla kar elde edilebilir.

3.6.5.Turnalık Yaylası: 40°37’26"kuzey paralelleri 30°50’14’’doğu meridyenleri arasında yer alır. 1408m yüksekliktedir. Yaylanın kuzeyi geçilmez orman alanıdır. Kuzeydoğusunda 1525m yükseklikteki taşlı tepe doğusunda kayın –köknar-çam

ağaçlarının olduğu ormanlık alan batısı Gındıra Yaylası güneyinde Turnalık Tepe(1482m)yer alır. Alanı 450 da dır. Yayla Akyazı ilçesinin Dedeler Köyü'ne aittir. Yayla ile köy arası 1 saattir. Yaylaya ulaşım stabilize yoldan sağlanır. Her türlü motorlu araçla yaylaya çıkılabilmektedir. Köy ile yayla yerleşmesi arasında yazın sürekli bağlantı sağlanabilir.

Yaylanın konumu orman içinde olup evler orman kenarındadır. Yaylanın orta kısmı açık ve boş alandır. Turnalık Yaylası'nda çok sayıdaki pınarlar sayesinde su sıkıntısı yaşanmamaktadır. Yaylada su sıkıntısının olmaması yerleşme düzenini etkilemiştir. Evler birbirine fazla yakın değildir. 30 hanelik yaylada nüfus 20 kişidir. 2007 yaz mevsiminde fazla gelen olmamıştır. Yayladaki birçok ev uzun süredir düzenli kullanılmamıştır. Yaylaya rekreasyon amaçlı gelenler ise farklı dönemlerde kısa süreliğine gelip giderler.

Yaylanın sulak bir arazi üzerinde olması verimli otlaklarının olmasına sebep olur. Yaylada büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Hayvan sayısı 2007 yazında 100-200 arasındadır.

Yaylada bir süre öncesine kadar hayvancılıkla beraber azda olsa tarım yapıldığını, evlerin yakınlarına patates soğan ekildiğini, şimdi ise tarım işleriyle uğraşmadığını gözlemledik.

3.6.6.Öküz Ovası Yaylası: Öküz ova yaylası 1510m yükseltidedir. Yayla Taşkestiye aittir. Öküz ovası yaylasına bağlı aynı yerde 5 mahallesi vardır. Bunlar: Gölyaka yaylası, Mezarlıkyanı Yaylası, Değirmenağzı Yayla'sı, Çaşır Yaylası, Kızaklı Yayla'dır. Yaylanın kuzeyinde Taşlıkırık Tepe1548m, doğusunda Sarıdede Tepe1454m ve orman bekçi kulübesi vardır. Batısında 1477m ile Sarıçam Tepe yer alır.

Öküzovası Yaylası'nda evlerin yapı malzemesi ahşaptır. Bir kısım yayla evleri oldukça eskidir. Yeni yapılmış evlerde vardır. Yeni yapılan evler oldukça modern tarzdadır. Villa tarzında yapılmış bu evlerin kullanım süresi 3-4 aydır. Bu evler yazlık ikinci ev olarak kullanılır. Bu evlerin sahiplerinin yaylaya geliş amaçları dinlenmedir. Yaz sıcağından ve şehir hayatından kaçarak, sakin ve serin yayla havasını tercih edenler için bu olmazsa olmaz bir gelenektir.

Yaylaya özgü başka bir gelenek, mantar, ısırgan otu, kaldirik gibi çok sayıda doğal ürünün dağdan toplanmasının ardından yine yaylada üretilen tereyağı ile lezzetli yemekler haline dönüştürülmesidir. Yaylada toplanan taze kekik (*Thymus serpyllum*) çay olarak demlenir. Bu çayın mideye, sabah öksürüğüne, kas tutulmalarına iyi geldiği düşünülmektedir.

3.6.7.Çaşır Yaylası (Büyük Balık Yaylası): 40°37'83''Kuzey paralelleri 30°55'86''Doğu meridyenleri arasında yer alır. Yükseltisi 1406mdır. Öküz Ova Yaylasının en büyük mahallesidir.

Buradaki yaylacılıkta temel amaç hayvancılıktır. Yaylada hayvan sayısı çok olanlar süt sağma makineleri kullanmaktadır. Sütler Akyazı Dokurcundan gelen sütçüye 45 krş/kg(2007) satılmaktadır.

3.6.8. Göl Yaylası (Mayapınar Yaylası): 40°40'27" Kuzey Enlemleri, 30°45'87" Doğu meridyenleri arasındadır. 1180 m yükseltidedir. Göl Yayla, Sakarya ilinin Hendek ilçesinin Çamlıca Köyü'nün kullandığı yayladır. Yayla ile köy arasındaki uzaklık 1.30 saat sürer ve bu mesafe yaylacıların yürüyerek kat ettikleri mesafedir. Yayla orman için de yer alır. Yaylaya çıkılmasındaki amaç hayvancılık ve rekreasyondur. Yaylaya geliş ve gidişte stabilize olan orman yolu kullanılmaktadır. Bu yolda her türlü motorlu araçla rahatlıkla gidilebilir.

Köyle yayla arasında ulaşımında sorun yaşanmaz. Genelde haftada bir gün yaylacılar köye inerler. Yaylada ekmek yapabilecek fırın olduğu halde ekmek almaya köye gidenlerde vardır.

Yaylada hane sayısı 13 nüfus 20 civarında olup 2007 tespitlerine göre yaylada toplam 35 tane büyük baş yerli cins hayvan bulunmaktadır. Hayvanlar sahipleri tarafından otlatılır. Bir hayvandan alınan süt miktarı 5-10 kg arasındadır. Elde edilen süt ve süt ürünleri kendi ihtiyaçlarını karşılayacak miktardadır. Bu nedenle satış yapılmaz. Kışın ağıllarda kalan hayvanlar samanla mısır koçanıyla beslenir. Yazın hayvanların yaylada otlatılması sebebiyle et ve süt üretimi artar. Yayla çevresinde yetişen "yeşil kurbağa otu" hayvanların zehirlenip ölmesine sebep olabilir. Ayrıca yabani hayvanların saldırılarıyla da yaylacılar çok sık karşılaşır. Hayvanlarda salgın hastalığa rastlanmaz çünkü hayvanlar düzenli olarak veteriner tarafından kontrol edilir.

Yaylada su sıkıntısı yaşanabiliyor yakındaki pınarların suyu yazın azalıyor ve su çevredeki diğer kaynaklarından temin ediliyor. Yayla evlerinin yapı malzemesi ahşap

geleneksel dokunun korunması kuralı uygulanarak korunuyor. Çatı malzemesi yağışlara dayanıklı olması için, saçtan yapılmıştır. Göl Yayla'da yakacak olarak kuru odun kullanır.

Yaylaya aile bireylerinin bir kısmı çıkıyor ve köyde iş olduğu için köy evi kapatılmıyor. Göl Yayla geleneksel dokusu korunmuş küçük bir yayladır.

3.6.9.Çiğdem Yaylası: Çiğdem Yaylası, 40°38'90"K enlemleri, 30°50'97"D meridyenleri arasındadır. Alanı 660 da. dır. Yükseltisi 1560m dir. Sakarya'nın Hendek ilçesi sınırlarında kalan Keremali Dağ'ı üzerinde yörenin en büyük ve önemli yaylalarından birisidir. Bahar aylarında açan çiğdem çiçekleriyle bezenen yayla adını buradan alır. Çiğdemler yaylada 2 defa açar ilkbahar ayında açan çiğdemler yaylacıları yaylaya davet eder. Yaylacılar arasında vargel çiçeği olarak adlandırılır. 2.kez ise sonbahar ayında açar. Yaylacılar vargit çiçeği olarak adlandırdıkları bu çiçekle köye gitme zamanının geldiğini anlarlar. Çiğdemlere kardelenler, papatyalar ve birçok farklı çiçek eşlik eder. Yaylanın topuk otu olarak adlandırılan çimle kaplı alanı ve bu alan içerisinde hafif eğimli tepeleri vardır.

Her türlü araçla ulaşmanın mümkün olduğu yaylaya en kısa ulaşım Hendek- Karadere yolu üzerinden sağlanır. Ayrıca Akyazı-Dokurcun üzerinden de ulaşım mümkündür fakat yol biraz daha uzundur.

Keremali Dağları'ndaki en büyük yaylalardan birisi olan Çiğdem Yayla'sı; Hendeğin Göksu, Aksu, Kurtuluş, Yeniyayla beldeleri ile Akyazı'nın Maden ve Dokurcun Beldeleri'nden gelenleri Haziran ayından Eylül ayna kadar misafir eder. Yayla deniz seviyesinden 1540 m yükseltiye sahiptir. Bu yükseklikte ağırlıklı olarak meşe ve köknarlardan oluşan karışık ormanlara rastlanır. 35–40 m ye ulaşan devasa köknar, çam, kayın ağaçları arasında mis gibi kokan çam kokusuna karışan kekik kokuları mistik bir hava verir bu yaylaya.

Ev sayısının 120'yi aştığı yaylada eski evler ile yayla dokusuna uygun yapılan modern evler yan yana durur. Alt katının ahır olarak kullanıldığı eski yayla evleri hayvancılığın geçmişte burada daha bir önemli olduğunu gösterir. Yeni yapılan evlerde hayvancılıkla uğraşan aileler ahırlarını evden ayrı olarak yapmışlar, bir kısım aileler ise hayvancılıkla ilgileri olmadığı için hiç ahır yapmamıştır. Aslen buralı olan ikincil ev sahiplerinin

sürekli ikamet etikleri yerler İstanbul, Adapazarı ve çevredeki diğer şehirlerdir. Kent hayatının yoğun stresini bedenlerinden ve ruhlarından atmak amacıyla sadece doğayla baş başa olmayı amaçlayarak yaz aylarını burada geçirmekteler.

Yaylada nüfus Temmuz ayının ikinci haftası düzenlenen yayla şenlikleri nedeniyle 4-5 kata kadar artmaktadır. Adına “Kadırga şenlikleri” denilen etkinlik yöreye doğu Karadeniz'den Osmanlı Rus savaşı ve I. Dünya Savaşı döneminde göçle gelenlerin getirmiş olduğu bir gelenektir. Yüzlerce yıllık geçmişi olan gelenek Trabzon'un Kadırga Yayla'sı ve bu yaylada düzenlenen şenlilerden adını almaktadır.

Çevre yaylalarından da gelenlerin misafir edildiği sosyal bir dayanışmanın yaşandığı şenlik 1954 yılından itibaren düzenli olarak devam eden bir gelenek haline gelmiş ve 1999 yılından itibaren yerel yönetimlerin organizasyonu ile daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Yerel basın ve televizyon aracılığıyla, el ilanlarıyla tanıtımı yapılan şenliklere katılım her yıl artarak devam etmektedir. Horonun kemençeyle buluştuğu bu şenlikte halka pilav dağıtılmakta esnaf ve halk satmaya getirdiklerini burada sergilemektedir.

Çiğdem Yaylası'nda iki tip yaylacılık bir arada görülür. Bunlardan ilki geleneksel olarak yürütülen ve hayvancılık faaliyetini yürütmeyi amaçlayan geleneksel yaylacılıktır. İkincisi ise tatil amaçlı olarak gerçekleştirilen yaylacılıktır. Yaylalar yazın sıcağından kurtulmak isteyenler için bol oksijenli temiz havası ve sakinliğiyle bir cazibe merkezidir.

Şekil 20. Çığdem Yaylası'ndan Bir Bölüm

Göksu'dan gelenlerin çoğunluğunu oluşturduğu insanlar geleneksel hayvancılık faaliyeti nedeniyle yaylaya çıkarlar. Yerli ırk olan büyükbaş hayvanlar ve küçükbaşlar 500'e yakındır. Yaylaya getirilen hayvanlar, sahipleri tarafından otlatılır. Yaylada hayvanlardaki süt verimi artarak ortalama 7-8 kg/gün'e ulaşır. Et ve sütlerin veriminin artması yanında yayladaki otların kalitesi nedeniyle lezzetlerinin de arttığı yolunda genel bir kanaat vardır. Elde edilen sütler Akyazı'dan gelen sütçülere 35 krş/kg 'dan, ekşimik peynirini ise Hendekten gelen alıcılara 1,5 TL/kg ye satılmaktadır(2007). Hayvanlardan elde edilen ürünler daha çok süt olarak satıldığından yaylacılar diğer süt ürünlerinden kar elde edememektedirler. Tereyağı ve peynir gibi geleneksel ürünlerini kendi ihtiyaçları ölçüsünde üretmektedirler. Oysa burada üretilen süt ve süt ürünleri burada değerlendirilebilseydi en az %50 daha fazla değer kazanmış olurdu.

Yayla kültürüne özgü doğal bitkilerden oluşan yemekler yayla kültürünü canlandırmakta, yaylaya gelen misafirlerin ilgisini çekmektedir. Uzun yıllardır bilinen ve çeşitli şekillerde değerlendirilen bitkiler; atigen, hoşkiran (*Amaranthus lividus* L), yavşı (*Artemisia*), sütleyen (*Euphorbia*), ısırgan (*Urtica dioica*), kuş pancarı (), baldıran (*Conium maculatum*), ezerten (*Pimpinella anisum* L.), kaldirik (*Borago officinalis*), kazayağı (*Galcaria vulgaris*), torpuka() ve ebegümeçi (*Malva*) otları tatilcilerin ve ekolojik turizm meraklılarının ilgisini çekmektedir. Yaylada bu otlardan

yapılan yemeklere baktığımızda; Yavşu ve sütleleyen otları karıştırılarak çorbası, Isırganın sarımsaklı yemeği ve böreği, Hoşkırın otunu bulgurla karıştırıp kavurması yapılır. Ezerten haşlanır süzülür, barbunyayla yemeği yapılır. Baldıran mısır yarması, un barbunya ile kavrulur. Ebegümececinin yemeği ve kavurması yapılır.

Buradaki bütün yemekler yaylada yapılan tereyağı ile yapılmakta ve yayla halkı sağlıklarını bu şifalı otlara bağlamaktadırlar. Yaylada yetişen kekikle çay yapılır, buradaki ormanlardan toplanan kuşburnundan ise çay ve marmelât yapılarak faydalanılır. Çiğdem Yaylası'nda Temmuz 2007 de yayla şenlikleri esnasında yapılan araştırmalarda şenliğe katılanların yaylalara ilgilerinin çok fazla olduğu fakat burada konaklama imkânlarının olmamasının büyük bir eksiklik olduğunu tespit ettik. Çiğdem Yaylası'nda bulunan orman işletmesinin memurlara kurs vermek amacıyla yaptığı ve şu an atıl durumda olan binayı restore edip yazlık kamp yeri yapmak ve yaylaya gelen bir kısım misafirleri burada ağırlamayı amaçlamıştır. Şenlik süresinde katılımcılar ya günübirlik gelip dönmekte, ya da çadır ve arabalarında konaklamaktadırlar. Bölgeye olan turizm potansiyelinin değerlendirilip yayla halkı için gelir kaynağı haline dönüştürülmesi amacıyla yayla dokusuna uygun küçük ahşap kulübeler yapılarak bölge kolaylıkla ekolojik turizme açılabilir.

Bu yaylanın farklı yerden gelenlerin ortak kullanımında olması sebebiyle geçmişte yaylada yer ile ilgili sorunların yaşanması bu gün girişimci gençleri engellese de halkın içinden çıkan yetkili insanlarda imkânları doğrultusunda yaylayı korumaya geliştirmeye çalışmaktalar. Şenlikler için Hendek Belediye'si tarafından yapılan tuvaletler de önemli bir çevre sorunu sıkıntısını gidermiştir.

Geleneksel manada yaylacılık Haziran ayı ile başlayan Eylül ayı ile biten bir faaliyet olmakla birlikte Çiğdem Yaylası'na mart ayı itibariyle turlarla doğa yürüyüşleri, spor kampları, motorlu araçlı geziler düzenlenmektedir. Yapılacak uygun yatırımlarla yayla bütün yıl boyunca kullanılabilir hale getirilebilir.

Elektriğin bulunduğu yaylada yatırımların yapılması bölgedeki diğer yaylalara göre daha kolay olacaktır.

Planlı bir şekilde turizme açtığımız yaylalarımızda üretim artacak yöresel kültürümüz tanıtılacak karşılıklı kazanç sağlanacaktır.

3.6.10.Kardüz Yaylası: Araştırma alanımız olan Keremali -Elmacık Dağı'nın Elmacık Dağı'ı bölümündeki yaylacılık geleneğinde çok eskiye dayanır. Yöredeki yaptığımız görüşmelerde Osmanlı döneminde de yaylacılığın var olduğu bilinmektedir. Hayvancılık nedeniyle başlanan yaylacılık geleneğiyle uğraşanlar Karadeniz'den göç edenler ile kendilerini manav, kabakçı olarak nitelendiren kişilerdir. Doğu Karadeniz'den Trabzon(Tonya), Giresun(Tirebolu), Ordu(Mesudiye) dan göç edenler yaylacılık geleneğini Düzce ili Elmacık Dağı'nda da devam ettirmişlerdir. Kardüz Yayla'sı bu kesimde en çok tanınan yaylalardandır.

Kardüz Yaylası, 40°40'26" kuzey paralelleri 31°00'76"doğu meridyenleri arasındadır. Elmacık Dağı üzerinde göknar, kayın, ıhlamur, çınar ve gürgenler arasından gidilerek ulaşılan Kardüz yaylası 1730 m yüksekliktedir. Kardüz Yaylası'nın güneyinde Ermeni Obası, kuzeyinde ise Ordulu Obası yer alır. Doğusunda Beygir Yaylası vardır.

Kardüz Yaylası'na ulaşım kolaydır. İstanbul yönünden otoyolu kullanarak Düzce ayrımına 2 saatte varabilmektedir. Düzce İli'nden ise Gölyaka sapağına dönüp, Köprübaşı köyünden Gölyaka güzergâhına yönelip, İçmeler Köyü, Yeniköy ve Aksu Deresi köprüsünden geçilerek asfalt olan Kardüz Yayla'sı yolundan devam edilir. Saçmalıpınar Köyü ve Bakacak Köyünü de geçerek Kardüz Yaylası'na ulaşılır. Kardüz Yayla'sı ile Gölyaka arası 35 km dir.

Yaz mevsiminde kar sularıyla beslenen zümrüt yeşili topuk otuyla serilmiş yaylada renk renk açan çiçeklerin kokusu, bol oksijenli serin havasıyla şifa kaynağıdır. Yaylaya gelenlerin bir kısmı bronşit, astım, uykusuzluk problemi yaşayanlar ve sıcaktan bunalanlardır.

Sakarya - Hendek - Akyazı tarafından da ulaşım mümkündür. Hendek-Karadere üzerinden Güney Köyü'nü geçerek Dikmen Köyü'ne ulaşılır. Buradan Düzce ili'nin Gölyaka ilçe'si Saçmal Pınar Köyü'ne varıldığında Kardüz yol güzergâhına ulaşılır. Diğer bir güzergah ise Sakarya'nın Akyazı ilçesi'ne bağlı Dokurcun Belde'si üzerinden Çiğdem Yaylası'na, oradan Dikmen Köyüne varılır. Dikmen Köyü'nü takiben Saçmalıpınar-Kardüz yol güzergâhına ulaşılır.

Şekil 21. Erenler Tepesi'nden Kardüz Yaylası'nın Görünümü. Arka Planda Düzce Ovası Görülmektedir.

Kardüz Yaylası Düzce ilinin Gölyaka ilçesinin kullandığı bir yayladır. Gölyaka eski bir yerleşmedir. Buraya ilk yerleşenler Proto Hititler olmuş daha sonra birçok medeniyetin yerleşme yeri olan Gölyaka'ya Osmanlı İmparatorluğu'nun 1.Dünya savaşı öncesinde ve sonrasında otoritesinin zayıfladığı topraklardan büyük göçler yaşanmıştır. Balkanlardan, Kafkasya'dan, Doğu Karadeniz Bölgesi'nden, Kuzey Irak'tan, Akdeniz Bölgesi'nden olmak üzere 5 ayrı yerden göç almıştır. Gölyaka'da ise Anadolu'ya yerleşen ilk Türk topluluklarından olan Manavlar yerleşmiştir.

Manavlarla beraber yaşamaya başlayan göçmenler Batum, Giresun, Ordu, Rize, Trabzon, Selanik ve Antalya'dan göç edenler liderlerinin adıyla anılan köyler kurmuşlardır. Gelen her göçmen geleneğini, göreneğini de yeni yerleşim böylesinde yaşatmaya devam etmiştir. Kardüz Yaylası'nda ve civar yaylalarda yaylacılık geleneğiyle uğraşanlar daha çok Karadeniz göçmenleri ve Yerli manavlardır. Kafkas göçmenlerini; Çerkezleri yaylacılıkta fazla göremeyiz. Yaylacılık geleneğinin temelinde hayvancılık yer alır. Süt ve süt ürünleri özellikle manda sütünden yapılan ürünler talep

görmektedir. Sütlerin her sabah gelen sütçüye satılarak değerlendirilmesinin yanında civardaki kooperatiflere ve özel sektöre satılarak da değerlendirilir.

Yöre mutfağı geleneklerin farklılığına bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Yerli Türkmenlerin yöresel yemeklerinden, *kabaklı yufka*, Balkan göçmenlerinden *kolaç*, Trabzon göçmenlerinden *yağlaş*, Sohum göçmenlerinden *mamursa* farklı geleneklerin farklı tatlarındandır.

Kardüz Yaylası çevresindeki sarıçam, karaçam ormanlarıyla zengin bir orman yapısını barındırır. Bu ormanlarda ki ağaçların boyları 10-50m, yaşları ortalama 140-150 yıl arasındadır. Yayla ormanlarından üretim amacıyla yararlanılmaktadır.

Yayladaki meskenlerin yapı malzemesi ahşaptır. Çatısı yağmur ve kardan etkilenmemesi amacıyla genellikle saçtan yapılmıştır.

Kardüz Yaylası'nda karın yerde kalma süresi yaz aylarına kadar devam etmektedir Bu durum kış turizmi için önemli bir potansiyel yaratmaktadır. 2003 yılında Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün konuyla alakalı olarak yapılan çalışmalar sonucunda kış turizmine uygunluk raporunun verildiğini Kardüz Yaylası'nda orman kadastro çalışması tamamlandıktan sonra, kış turizmi için çalışmalara başlanacağını yaylanın yazın, çim kayağı turizmi içinde elverişli olduğu belirtilmektedir(Düzce Valiliği).

Kardüz yaylasının turizm derneği tarafından her yıl 20 Temmuz da geleneksel olarak Kardüz Yayla Şenlikleri düzenlenir. Şenliklerde halkoyunları oynanır, güreşler yapılır, yürüyüşler düzenlenir.1999 yılına kadar yayla şenliğine katılımda şenlik sahasına girişte araba başına bahşiş şeklinde ücret toplanırken daha sonra bu uygulamadan vazgeçilmiştir.

3.6.11.Pürenli Yaylası: 40°38'73" kuzey paralelleri, 31°02'42" doğu meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1482 m dir. Pürenli Yaylası adını yayladaki halıya benzeyen ardıç türünden alır. Yayla alanı yaklaşık 305 da. dır. Aydınpınar ve Aktarla köylüleri tarafından ortak olarak kullanılır. Köylere uzaklığı yaklaşık 20 km 'dir. Şehir merkezine 28 km. uzaklıktadır. Yaylada ulaşım sorunu yaşanmaz. Yaylaya Efteni Gölü ve Güzeldere Şelale'si yolundan ulaşım mümkündür. Yayla Mudurnu ile sınırdır. Yayladan Abant'a, Odayeri Yaylası'na, Samandere Şelalesi'ne ve Kardüz Yaylası'na ulaşım mümkündür.

Pürenli Yaylası'nda, hane sayısı fazla değildir. Yayla dinlenmek, huzur bulmak, kamp, yürüyüş yapmak için tercih edilen bir yerdir. Gölyaka orman şefi Cihat Aydın Pürenli

Yaylası'nı şöyle tanımlıyor; *“Yeryüzünde cennete benzer bir yer varsa orası Pürenli'dir”* diyor. Yaylada orman şefliğinin çevreyi denetlemek amacıyla kullandığı orman evi vardır. Yaylada elektrik yoktur, şefliğe ait jeneratör mevcuttur.

Geleneksel olarak her yıl temmuz ayında Taşkesti - Pürenli Yayla'sı Bayram şenlikleri düzenlenir. Yaylaya turizm şirketleri tarafından turlar düzenlenmeye başlanmıştır.

3.6.12.Torkul Yaylası: 40°40'38" kuzey paralelleri 31°10'64" doğu meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1328m dir. Kaynaşlı ilçesinin Uğur Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 15km'dir. Odayeri Yaylası'na 6 km, Bolu Dağı D-100 karayoluna 15 km uzaklıktadır. Torkul Yaylası'ndan Düzce Ovası ve Karadeniz görülebilmektedir. Yaylada Torkul Gölet'i vardır.

Yaylada geleneksel yaylacılık devam eder. Torkul Yayla'sı yaklaşık 185 dekar dır. Alanında 12 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır (2002-2003 yılı Düzce tarım İl Müdürlüğü verilerine göre).

3.6.13.Unuk Yaylası: Yunusefendi Köylülerinin kullandığı yayladır. Geleneksel yaylacılık devam eder. Ormanlarında karaca, geyik, yaban keçisi barındıran yaylaya, avlamak için kışın da çıkanlar vardır. Düzce'nin Elmacık Dağı'nda bulunan birçok yaylasında elektrik olduğu için kışın dahi kalınan yaylalar vardır. Unuk Yaylası da bunlar arasındadır. Bu yaylalar bağlı oldukları köyün artık mahallesi olmuş yaylalardır.

3.6.14.İlca Yayla (Kızık Yaylası): 40°39'99" kuzey paralelleri, 30°59'10" doğu meridyenleri arasında ve 1598m.yükseltidedir. Alanı Yaklaşık 240 da, dır. Hamamüstü ve Güzeldere köylüleri tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Kuşburnu boğazı denilen mevkideki yaylada geleneksel yaylacılık yapılır. Köylere uzaklığı yaklaşık 15 km'dir. Yaylada yaylacılık geleneği devam etmektedir. Yaylaya çıkan Hamamüstü Köyünün 178 BBHB hayvanı vardır. (2002-2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü).

3.6.15.Sinekli Yayla: 40°38'18"Kuzey paralelleri -31°17'13"Doğu meridyenleri arasında, yükseltisi 1442m dir. Doğusunda Bolu Yayla kuzeyinde Eski Oba Yayla Sakarca Yayla yer alır. Yaylacılık faaliyetlerinin hala devam ettiği yaylalardandır.

3.6.16. Dikmen Yaylası: Keremali Dağları'nın eteklerinde kurulmuştur. 40°39'26"Kuzey paralelleri 30°54'36"Doğu meridyenleri arasındadır. Alanı (Dikmen Tepe alanı ve yayla alanı), 830 dekar, yükseltisi 1550 m dir. Batısında Yurt Deresi, doğuda Arpalık Boğazı, Güneyde Bıçkı Dere yer alır. Dikmen Yaylası'nda eğim % 5 dir. Yaylanın toprak yapısı ise killi taşlıdır.

Dikmen Yaylası Sakarya'nın Hendek ilçesinin Dikmen köylüleri tarafından kullanılır. Yaylaya ulaşım, Hendek ilçesi Karadere Beldesi üzerinden Dikmen ve Çiğdem Köyleri'ne buradan da Dikmen Yayla'ya ulaşılır. Köyün Hendek ilçesine uzaklığı 30km yaylanın köye uzaklığı ise 7 km'dir. Yayla Sakarya'nın Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Çiğdem Yaylası'ndan sonra 2. büyük yaylasıdır. Yaylada geleneksel yaylacılık devam eder. Ayrıca Dikmen Yaylası'na hayvan otlatma dışında dinlenme amaçlı gelenler de çoğunluktadır. Bu nedenle yazın artan nüfus nedeniyle yaylada cami yapılmıştır. Yayla yazın küçük bir köy yerleşmesini andırır. Yaylada elektrik mevcuttur.

Dikmen Yaylası'nın batısında yer alan Dikmen Tepe'si, 1727m yükseltisiyle Keremali –Elmacık Dağı'nın Sakarya'da kalan kısmının en yüksek yeridir. Burada şehitlik bulunmaktadır.

Haziran ayında yayla şenlikleri düzenlenir. Ağustos ayında Dikmen Tepe'sinde yemek verilip mevlit okutulur. Dikmen Yayla'nın alanı kamp yapmaya uygundur.

Şekil 22: Dikmen Yaylası'ndan Bir Görünüm

3.6.17.Çiçekli Yayla: Yaklaşık 70 da alana sahip olan yayla Derdin Köyü tarafından kullanılmaktadır. Yaylacılar hayvanlarını otlatmaktadırlar. Alanın 5 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır (2002-2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü). Bu durum yaylada hayvan otlatma sahasının son derece yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu nedenle hayvanlar mera sahası dışında kalan orman içlerindeki otlardan da faydalanırlar.

3.6.18.Odayeri Yaylası (Çınardüzü y.): 40°40'01" kuzey paralelleri, 31°09'01" doğu meridyenleri arasındadır. Düzce Beyköy-Uğur Köyü yolu üzerinden, orman yolunu takiben ulaşılır. Yükseltisi 1200 m dir. Çınardüzü Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 10 km'dir. Düzce'ye 28 km. uzaklıktadır. Alanı yaklaşık 247 da'dır. Geleneksel yaylacılık devam eder. Alanın 16 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır.

Orman içerisinde bulunan Odayeri Yaylası'nda Orman İşletme Müdürlüğü'ne ait konaklama tesisi vardır. Bugün için yalnızca günübirlik, turizm amaçlı olarak kullanılan Odayeri Yaylası'nın, olta balıkçılığı yapılabilecek dereleri, doğal ortamı ve güzellikleri ile dağ turizmine elverişli mekânları vardır.

2007 yılına kadar her yıl Ağustos ayında yayla şenlikleri düzenlenen Odayeri Yaylası'nda 2007 yılında yapılan şenliklerde silah atımı nedeniyle yaşanan üzücü bir olay şenliğin iptal edilmesine neden olmuştur.

Ağustos ayında Odayeri Yaylası'na Düzce İzci Komitesi tarafından izcilik kampı kuruluyor. Odayeri Yaylası'nda her yıl 19 Mayıs Gençlik ve Spor Haftası'nda, geleneksel hale gelen ve Türkiye Orman Mühendisleri Odası'nın önderliğinde gerçekleşen "Doğa Yürüyüşü" de düzenleniyor. Yaylada elektrik yoktur yaylanın suyla çalışan jeneratörü vardır.

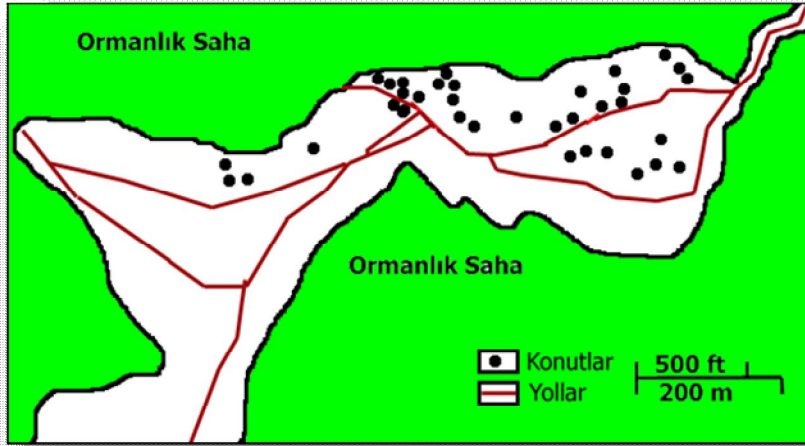
3.6.19.Gölcekdüzü Yaylası (Delmeler): Yaklaşık 35 dekarlık alan üzerinde kurulu bulunan yayla Derdin Köyü köylüleri tarafından kullanılmaktadır. Köye yakındır, ulaşımı rahattır. Çiftçiler hayvanlarını otlatmaktadırlar. Alanın 4 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır (2002-2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü).

3.6.20.Yellice Yayla: Yaklaşık 45da'dır Derdin Köyü tarafından kullanılmaktadır. Hayvancılık devam eder. Alanın 4 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır (2002–2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü)

3.6.21.Yanık Yaylası: 40°40'83" kuzey paralelleri, 31°08'85" doğu meridyenleri arasındadır. 1281m yükseltiye sahiptir. Yaklaşık 345da'dır. Çınardüzü Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 10km'dir. Çiftçilere ait evler bulunmakta ve hayvanlarını otlatmaktadırlar. Alanın 23 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır. Köyün 294 BBHB hayvan varlığı mevcuttur.

3.6.22.Çaşırcık Yaylası (Balıklı yayla): 403975 kuzey paralelleri, 310236D meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1395m'dir. Yaklaşık 620da'dır. Gölormanı Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 15 km'dir. Çiftçilere ait 53 adet yayla evi bulunmakta ve hayvanlarını otlatmaktadırlar. Alanın 41 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır, burası Balıklı Yayla olarak da bilinir. İçinde kaymaklı yayla da yer alır.

Harita 7: Çaşircık Yaylası'ndaki Yerleşmeler

Çaşircık yalasında toplu yerleşmeler yaygındır. Araştırma alnımızdaki yayla yerleşmelerinin genelinde olduğu gibi konutlar çoğunlukla yol ve orman kenarındadır.

3.6.23. Derebalık Yaylası:40°40'34" kuzey paralelleri, 31°05'69" doğu meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1412m'dir. Yayla alanı 135da'dır. Aydınpınar Köyü tarafından kullanılmaktadır. Yaylanın Köye uzaklığı yaklaşık 12km'dir. 35 adet yayla evi bulunmaktadır. Yaylada hayvancılık geleneksel olarak devam eder. Derebalık Yayla'sı yakınındaki orman içinde yetişen dağ mantarları tüketimi yaylada oldukça yaygındır. Yayla alanın 9 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır(2002-2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü).

3.6.24. Hıra Yaylası: 40°39'35' paralelleri, 31°04'20" Meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1440m dir. Hıra Yayla Herekli Yayla olarak da bilinir. Düzce'ye ait bir yayladır. Aktarla Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 15 km'dir. Yaklaşık 150da'dır. Çiftçilere ait 10 adet yayla evi bulunmaktadır. Yaylada geleneksel yaylacılık devam etmektedir. Alanın 10 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır, yakın zamanda Hıra Yaylasına Mudurnu'dan da birkaç yayla evi inşa edilmiştir. Yaylada mülk sınırı sorunu henüz yoktur. Fakat bu durum yakın zamanda bu yaylada mülkiyet tartışmalarını gündeme getirecek bir gelişmedir.

3.6.25.Koca Yayla:40°36'61" kuzey paralelleri, 31°15'34" doğu meridyenleri arasındadır. Yükseltisi, 1420m'dir. Kocayayla Yaklaşık 125da'dır. Samandere ve Derdin köylüleri tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Geleneksel yaylacılık devam etmektedir. Düzce ile Mudurnu ormanları arasındadır. Çam, Köknar ve Kayın ormanlarıyla çevrilidir. Kocayayla'ya, Düzce Samandere yolu üzerinden, orman yolundan ulaşılabilir. Düzce'ye yaklaşık 35 km. uzaklıkta bulunan Kocayayla'nın Abant Gölü'ne uzaklığı ise 7 km.dir.

3.6.26. Sakarca Yayla: 40°38'98" kuzey paralelleri, 31°17'08"D meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1503m dir. Bir kısmı Bolu bir kısmı Düzce'ye ait bir yayladır. Doğusunda çam ormanları, batısında kayın ormanları vardır. Düzce İdari sınırları içinde kalan kısmı yaklaşık 50da'dır. Yanıklık Köyü, Çatalçam ve Tavak köylüleri tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Köylere uzaklığı yaklaşık 15km'dir. Geleneksel yaylacılık devam eder.40'a yakın yayla evi vardır. Alanın 3 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır (2002-2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü).

Sakarca Yaylası'nın ünü yaylada yetişen hayvanların etinden gelir. Bahar ve yaz aylarında yaylayı kaplayan çeşit çeşit çiçekler ve kekik bitkisiyle beslenen hayvanların etinin çok lezzetli olduğu için talebinde fazla olduğunu yörede

yaptığımız görüşmelerde yaylacılar belirtmekteler çay olarak da tüketilen kekik bitkisi, yöresel *agut* yemeğine de katılarak yaylacılar tarafından tüketilir.

3.6.27. Sırıkyanı yayla (Kuzyurt Alanı): 40°40'40" kuzey paralelleri, 31°06'39" doğu meridyenleri arasında, yükseltisi 1400m, alanı yaklaşık 181da'dır. Kavak Bıçkı Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 15 km'dir. Geleneksel Yaylacılık devam eder. Yaylada 37 adet yayla evi bulunmaktadır.

Alanın 12 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır (2002-2003 yılı Düzce İl Tarım Müdürlüğü).

Sırıkyanı Yaylası'nda 300 yaşında tarihi bir ağaç bulunmaktadır, Çapı 1,36m, boyu 7 m olan ağaç doğaseverler tarafından ilgi görmektedir (<http://www.agacler.net>16.12.2008).

3.6.28. Çiçekli yayla: Yaklaşık 70da alana sahip yayla Derdin Köyü tarafından kullanılmaktadır. Geleneksel yaylacılık devam eder.

3.6.29.Gölcekdüzü Yaylası (Delmeler): Yaklaşık 35 da, Derdin köyü tarafından kullanılan bir yayladır.

3.6.30. Aksu Yayla: Yaklaşık 100 dadır. Yunusefendi ve Çamlıbel köylüleri tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Yükseltisi 1105m dir. Köylere uzaklığı yaklaşık 5 km'dir. Geleneksel yaylacılık devam etmektedir. Alanın 7 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır.

3.6.31.Kızık Tepe: Yaklaşık 550 dadır. Yunusefendi ve Çamlıbel köylüleri tarafından ortak olarak kullanılmaktadır. Köylere uzaklığı yaklaşık 12 km'dir. Geleneksel Yaylacılık devam eder. Alanın 37 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır.

3.6.32.Çakırhasan Yaylası: Yaklaşık 250da'dır. Saçmalıpınar Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 2 km'dir. Çakırhasan Yayla'sı 1152m yükseltidedir. Elektriği olan bir yayladır.

Geleneksel yaylacılık devam eder. Ayrıca yaylacılar yabani dağ çileği toplayıcılığı ve orman alanına dikilen dağ çileği yetiştiriciliği yaparlar. Orman koruma yasalarına göre yaylada tarım yapmak, devlet arazisini işgale girdiğinden yasal değildir (www.ogm.gov.tr.2.12.2008).

3.6.33. Balkaya Yaylası: Yaklaşık 500da'dır, Saçmalıpınar Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 1 km'dir. Yükseltisi 1250m dir. Yaylada hayvancılık yapılır. Alanın 33 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır. Yayla köye yakınlığı nedeniyle neredeyse köyün bir mahallesi görünümündedir.

3.6.34. Yanık Yayla: 40°40'69" kuzey paralelleri, 31°08'14" doğu meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1292m dir. Yaklaşık 1500da'dır. Saçmalıpınar Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 2 km'dir. Çiftçiler hayvanlarını burada otlatmaktadırlar. Alanın 100 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır.

3.6.35. Dere Mahallesi Yaylası: Yaklaşık 100da'dır, Değirmentepe Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 10 km'dir. Yaylaya çıkış amacı hayvancılıktır. Alanın 7 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır.

3.6.36.Unluk Tepesi Yaylası: Yaklaşık 270da'dır. Yunusefendi Köyü tarafından kullanılmaktadır. Köye uzaklığı yaklaşık 2 km'dir. Çiftçiler hayvanlarını burada otlatmaktadırlar. Alanın 18 BBHB otlatma kapasitesi bulunmaktadır. Köyün merası bulunmadığından bu alana ihtiyaç duymaktadır.

3.6.37.Şehirli Yayla: 40°36'75" kuzey enlemleri, 31°14'10" doğu boylamları arasındadır. Yükseltisi 1426m'dir. Dombay Yayla olarak ta bilinir. Kuzeyinde, Cırcırgenlikkırın Tepe, doğusunda Koca Yayla, batısında Yukarı Karasu Tepe yer alır.

3.6.38.Kütüklü Yaylası: (Ayvazlı y) olarak da bilinir. Yükseltisi 1391m'dir. 40°39'09" kuzey, paralelleri, 31°19'74" doğu meridyenleri arasındadır. Kuzeyinde Çayırılı Tepe, güneydoğusunda Eğreltilik Yayla, batısında, Sakarca Yayla, doğusunda Derece ören yerleşmesi vardır. Yaylada 30'a yakın yayla evi bulunmaktadır.

Geleneksel yaylacılık devam eder. Bunun yanında yaylalardaki değişim dönüşümü burada da görüyoruz. Yaz aylarını geçirmek amaçlı gelenler vardır.

Yaylanın havasının ve yaylada toplanan bitkilerin, astım, damar sertliği, şeker hastalıkları gibi çeşitli rahatsızlıklara iyi geldiği düşünülür. Bu amaçla yaylaya yurt dışından Almanya'dan da yaz tatillerini geçirmek için gelenlerde vardır.

3.6.39.Topuk Yaylası: Düzce ili Kaynaşlı ilçesi Bıçkı yanı köyünün kullandığı yayladır. Kuzeyinde, Topuk Göleti ve Bıçkıyanı, doğusunda, Göybuk Doruğu ve Ömerler, Batısında, Samandere güneyinde, Derece ören yer alır. 40°41'28" kuzey paralelleri, 31°27'53" doğu meridyenleri arasındadır. Yükseltisi 1285m'dir. Yaylanın Köyden uzaklığı 3 km.dir. Sarıçam, kayın, göknar, kavak, gürgen ağaçları arasındaki yaylada Topuk yayla Göleti vardır. 1997 yılında yayladan çıkan suyu Köy Hizmetleri plan proje dâhilinde önüne set çekip doldurarak yapay bir göl haline getirmişlerdir. Bıçkıyanı Köyü sınırları içinde hayvanların İçme Suyu ihtiyacını karşılamak için yapılan bir gölettir, kaynak suları ile beslenir. Göletin, derinliği 1m-12m. arasında

değişir. Denizden yüksekliği 1300m'dir. Olta balıkçılığına uygundur. İklimin uygunluğu nedeniyle 5 Nisan'dan - Kasım sonuna kadar göletin görülme imkânı vardır.

Yayla yakınındaki köylüler Giresun kökenlidir. Halk Topuk yaylası ve göletini görmeye gelecek herkese yardıma açıktır. Göl kenarında bir mescit ve çay ocağı da vardır. Piknik masaları, içilebilir pınar suyu çeşmeleri ve 4 adet de seyyar tuvaleti vardır. Köy muhtarlığınca temin edilen kayıklarla, yazın gölde gezinti yapılabilir.

26 Haziran tarihinde geleneksel Topuk Yaylası Şenliği yapılır. Yöresel sanatçılar davet edilir, halk oyunları oynanır, yürüyüşler, piknikler düzenlenir.

Kaynaşlı'ya depremde yardım amaçlı gönderilen fiberglas malzemeden üretilen iglolara benzer çadırlar göl çevresine iki küme halinde sıralanmıştır. 23 adet İspanyol yapımı bu çadırları piknik ya da kamp amacıyla gelenler ücretsiz olarak yararlanabilmektedir

Şekil 23. Topuk Yaylası, Topuk Göleti Kenarındaki İglo Tarzı Dinlenme ve Kamp Çadırları

Kaynak: www.karadenizgezi.net/duzce/15.12.2008

3.6.40. Koca Yayla: 40°36'56" kuzey paralelleri, 31°15'57" doğu meridyenleri arasındadır. Kocayayla 1420 metre yüksekliktedir. Düzce Merkez ilçeye bağlı bir yayladır. Mudurnu ormanları ile Düzce ormanları arasında kalır, bu nedenle iki il arasında sınır sorunu mülkiyet sorununa sebep olmuştur. Mudurnu İğneciler Köyü ve Düzce Samandere Köyleri arasında sorunlar yaşanmaktadır. Koca Yayla'nın Orman

kadastrasına göre Düzce'nin sınırında olması, Mülk kadastrasına göre Mudurnu sınırları arasında kalması soruna sebep olmuştur.

Yayla tabiat parkı olarak değerlendirilebilir. Kocayayla alt yapısı hazırlandığı takdirde, Sportif balıkçılık, günübirlik piknik ve kamp için elverişlidir.

3.6.41. Kaymaklı Yayla: Geleneksel yaylacılık yapılmaktadır. Çok küçük bir yayladır.

3.6.42. Keremali Yaylası: Keremali Dağı'nın eteklerinde yer alan dört yaylanın birleşmesinden oluşan büyük bir yayladır. Yaylalar 40°39' kuzey paralelleri, 30°45' doğu meridyenleri arasındadır. Yayla yükseltileri 1300m lerde olup Keremali Türbesi'nin bulunduğu Keremali Dağı 1543m dir. Yaylanın kuzeyinde Köse Köy Mahallesi, güneyinde, Sivriçalı Tepe, Batısında Kuzuluk, Doğusunda, Kandıra ve Dirimdirim Yayla'sı yer alır.

Şekil 24: Keremali Dağı Yaylaları

Yaylalar adını yakınında ki Keremali Dağı'ndan alır. Keremali adı bu dağda yer alan şehitlikten gelir. Keremali İslamiyeti bu bölgede tanıtmak amacıyla gelen ermiştir. Rivayete göre Keremali'nin taşa oturduğu iz ve kılıcının kestiğine inanılan taş türbenin olduğu yerdedir. Ayrıca ölümü nedeniyle ağlayan kayanın olduğuna inanılır. Görmek

için her yıl düzenli ziyarete gelenler vardır. Ziyaretçilerle ilgilenen ve türbenin bakımından sorumlu, türbe yanındaki evde kalan bir aile vardır.

Yayla Sakarya ili Akyazı ilçesi, Güzlek ve Yeni köy tarafından kullanılır. Yayla alanı 302da'dır. Yaylanın Akyazı'ya uzaklığı 30-35 dakika'dır. Geleneksel yaylacılık devam eder. Yayla mesken yapısı genelde ahşaptır.

3.6.43. Bolu Yaylası: Sakarca Yaylası'nın doğusundadır yaylada 3-5 tane yayla evi bulunmaktadır ve geleneksel yaylacılık yapılır.

3.7.Keremali-Elmacık Dağında Kullanılmayan Eski Yayla Yerleşmeleri:

3.7.1.Karabakkal Yaylası: Eskiden yayla yerleşmesi olarak kullanılan bu alan, beslenen keçinin ormana zarar vermesi nedeniyle şimdi koruma altında. Yayla evleri tamamen sökülüş. Eski yayla yerleşmesinde atıl durumda orman bekçi kulübesi var. Burada şifalı su olduğuna inanılan tadı biraz farklı içme hala ilgi görmektedir.

İkizoluk, Eskioba Yaylaları: Şuan da yerleşim yoktur.

3.7.2.Hızar Dere Yaylası: Hızar Dere Yayla'sı, Hamamüstü köyünün kullandığı eski bir yayla yerleşmesidir. 1950 li yıllarında Tirebolu göçmenlerinin yerleşmesi için toprak verilmesiyle Hızardere gelişmiş ve büyümüştür. Tirebolu göçmenlerinin yerleştiği yıllarda adını eskiden Bıçkı Deresi'nde bulunan mekanik hızardan alan Hızar dere mahallesi 1990 yılında Güzeldere adı verilen müstakil bir köy konumuna gelmiştir.

Güzel dere köyünde aynı adla anılan Güzeldere şelalesi vardır. Şelaleye olan ilgi Güzeldere köyünün gelişmesinde etkili olmuştur.

3.7.3.Dereevi Yaylası: Yaylanın bulunduğu yerde şimdi yayla evi yok. Orman teşkilatının üretim barakaları bir süre kaldıysa da şu anda bulunmamakta. Bu yayla Gelik (Kelik) Yayla olarak da bilinir.

Keremali-Elmacık Dağı'nda yaylacılık geleneği devam eden yaylaların yanı sıra sadece dinlenme amaçlı kullanılan yaylalar vardır. Bazı yaylalar ise her iki amaçla da kullanılır. Yaylalar Ormanlık alanlar içerisinde oldukları için kamp yapmak amacıyla birçok kişi ve kuruluş tarafından tercih edilir. Orman kanununa göre ormanlara giriş ve çıkışlar

kontrollüdür, izne tabidir. Zarar verebilecek her türlü tehlikeden ormanı korumak gerekir. Ormanı korumak da o bölgedeki orman şefliğine aittir.

3.8. Keremali –Elmacık Dağı’nda Yayla Organizasyonları ve Dini Etkilikler

Yayla şenlikleri yaylacılığın başladığı eski dönemlerden itibaren yaşanan bir gelenektir. Yaylacıların yaylaya göçünden belli bir süre sonra köy halkının topluluk halinde yaylayı, yaylacıları ziyaretlerinde beraberinde getirdikleri davul, kemeçe, akordüyon ile yöresel halk oyunlarının hep beraber oynandığı eğlenildiği hoşça vakit geçirildiği, yemekler yenildiği yöresel bir organizasyondur (Şekil:25).

Şekil 25: Çiğdem Yaylası Şenlik Alanından Bir Görünüm

Kaynak: [www.sakarya.bel.tr/Picture/ galeri](http://www.sakarya.bel.tr/Picture/galeri) tarih 12.2.2009

Bu organizasyonun amacı civar yöredeki halkın arasında kaynaşma sağlamak ve bir geleneği devam ettirmektir. Çevre il ve ilçelerden organizasyona katılan nüfus çoktur. Keremali-Elmacık Dağı’nın birçok yerinde yaz mevsiminde düzenlenen şenlikler dışında vaktiyle Keremali-Elmacık Dağları’nın bulunduğu yöreye İslamiyeti öğretmek ve yaymak amacıyla gelen erenlerin buradaki naaşları başında farklı zamanlarda mevlit okutulma etkinlikleri de vardır.

Kitle iletişim araçlarının tanıtımıyla her yıl artan şenlik nüfusunun getireceği olumsuzluklar yerel yönetimin şenliklerdeki organizasyonlarıyla giderilmeye çalışılsa da doğadaki tahribatı kontrol edip önlemeye yeterli değildir.

Yaylaların çok zengin bitki örtüsüne sahip olmaları, orman varlığı, gölleri, akarsuları, kış sporları yapma imkânı, av yapabilme, yayla şenlikleri, el sanatları, temiz doğal yapısı ve benzeri özelliklerinden dolayı yaylalardan yararlanılır.

Tablo13: Keremali-Elmacık Dağı’nda Düzenlenen Yayla Şenlikleri, Tarihi ve Organizatörleri

Yaylası şenlik veya etkinlik adı	Şenlik zamanı	Organizatör
Çiğdem Yaylası Kadirga şenliği	Temmuz ayının 2. Veya 3. Haftasında kutlanır	Hendek belediyesi
Dikmen Yayla şenliği	26 Haziran - 3 gün sürer.	Hendek belediyesi
Dikmen tepesi: Keşkek yemeği yenir ve mevlit okutulur.(Hendek, Akyazı)	5 ağustos	Dikmen Köyü Halkı
Keremali Yayla Şenlikleri (Hendek)	Temmuz Ayının son Pazar günü veya Ağustos Ayının ilk Pazar günü kutlanır.	Çamlıca Belediyesi
Kardüz Yayla şenliği (Gölyaka)	Temmuz ayının ikinci haftası kutlanır.	Saçmal pınar köyü muhtarlığı düzenler.
Çınardüzü Köyü Odayeri Yaylası Yayla Şenliği	Temmuz 4.hafta-Ağustos 1. Hafta	
Muhabdede Türbesi (Düzce)	Yöre halkının her zaman ziyaret edebildiği yerdir.	Muhabdede Türbesi (Düzce)
Çaşırcık(Balıkli yayla)	Mevlit okutulur yemek yenir.	Çaşırcık(Balıkli yayla)
Pürenli Yayla Şenliği	Temmuz ayının ikinci haftasına denk gelen hafta sonunda yapılır.	Pürenli Yayla Şenliği

Odayeri Yayla Şenliği	2007 yılına kadar düzenli yapılan şenlikler, şenlikte yaşanan silah atımıyla yaşanan ölüm olayı nedeniyle şenlikler iptal edilmiştir.	Odayeri Yayla Şenliği
Sinekli Yayla Şenliği: Beyköy	Temmuz 4.hafta	Beyköy belediyesi

BÖLÜM 4: YAYLACILIK FAALİYETİNDEN TURİZM AMAÇLI YARARLANMA BİÇİMLERİ

4.1. Turizm Kavramı ve Tanımları

Kavram olarak turizm, seyahattir, yer değiştirme faaliyetidir. Turizm kavramı bilim adamlarının ilgisini 19. yüzyılın sonlarından itibaren turizmin gelişmesi ile birlikte çekmeye başlamıştır. Bu konuda 1883’de E. Guyer-Freuler tarafından Zürih’te yayınlanan makale ilk olma özelliğini taşımaktadır. 1905 yılında yine, E. Guyer-Freuler tarafından yapılan tanım ise turizm konusunda yapılan ilk tanımdır ayrıca dönemin turizme olan bakışı hakkında fikir vermektedir. Bu tanıma göre turizm, gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğidir. Doğanın insanlara mutluluk verdiğine inanılır, ticaret ve sanayinin gelişmesiyle ulaşım araçlarının iyileşmesi sonucu ulusların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren modern çağa özgü bir olgu olarak tanımlanır (Kozak, N.Kozak, M.A. Kozak,M.2000:1, E. Guyer-Freuler).

W.Hunziker ve K.Krapf turizmde bulunması gereken özellikleri de göz önünde tutarak turizm olgusunu şöyle tanımlamışlardır. “Sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı hiçbir uğraşıda bulunmamak koşulu ile yabancıların geçici süre konaklamalarından doğan olayların tümü turizm”dir. (Ürger, 1992, S.10)

Turizm: boş zamanını değerlendirmek amacıyla seyahat eden kimselerin yolculukları ve geçici süreyle konaklamaları sonucu ortaya çıkan olaylar ve ilişkiler bütünüdür (Özgüç,1994:8).

İnsanlar artan şehir baskısından kurtulmak için vücudun ve zihnin dinlenme ve tazelenmesi amacıyla temiz havadan ve güneş ışığından, şifalı sulardan yararlanmak amacıyla turizme katılırlar. Ayrıca spor faaliyetlerine aktif olarak katılmak için, insan

merakı, salt zevk, eğlence ve heyecan için farklı yerler görme arzusuyla, akrabaları ziyaret için bazen de her gün birlikte olunan yakınlardan bir süre uzaklaşma ihtiyacı için turizmi tercih ederler (Tümertekin, 1994).

Uluslar arası turizm uzmanları birliği (AIEST) turizm faaliyetini şöyle tanımlamaktadır: “Yabancıların geçici veya devamlı, asli kazanç elde etme faaliyeti için yerleşmeye dönüşmemek şartıyla konaklamalarından doğan ilişkilerin ve olayların bütünüdür” (pr.atilim.edu.tr/yayınlar)12.04.2009

İlk çağlardan itibaren insanların yeni topraklar edinme, dini, macera gibi sebeplerle seyahatleri turizm faaliyetlerinin oluşmasına sebep olmuştur (Doğaner, 2001).

Şifalı içmelerin, kaplıcaların ve deniz suyunun sağlığa yararlı, olduğunun farkına varılması da turizmin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. On sekizinci yüzyılın ikinci yarısında deniz kıyılarına gitmek moda olunca, kıyıya yoğun ilgi başlamıştır. Giderek artan sayıda diğer toplumsal sınıflamalardaki kimseler de denize doğru aristokratları izlemeye başladılar. Bu durum 19. yüzyıl boyunca Batı Avrupa’daki sanayi devriminin getirdiği zenginliğin bir ölçüde yaygınlaşmasıyla gerçekleşmiştir. Demir yollarının ilerlemesiyle ulaşımdaki kolaylık da deniz kıyısı sayfiyelerinin gelişmesini arttırmıştır. 1880’lerde güneşte yanmak moda olunca güneşli iklimlere yönelmeler olmuştur. Ve sonuçta mevsimsel turizm faaliyetinde bulunan oteller açılmaya başlamıştır. Grup turizminin hızla gelişmesine, paket turların sayılarının artmasına turizm endüstrisinin, özellikle uluslar arası turizmin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Paket turlarla dış seyahat kolay, ucuz ve moda olmuştur (Tümertekin, 1994).

1.ve 2. Dünya savaşları ve 1929 yılındaki ekonomik kriz turizm faaliyetlerindeki artan hızı yavaşlatsa da devam ederek bu günkü duruma erişmiştir. İkinci Dünya savaşı sonrası ortaya çıkan ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel, psikolojik ve teknolojik gelişmeler, insan ihtiyaçlarını ve alışkanlıklarını büyük ölçüde etkilemiş, bunun sonucu uluslararası düzeyde yaygın bir turizm hareketi ortaya çıkmış ve günümüzde çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Turizm sektörü dünyanın en geniş ve en hızlı gelişen sektörlerinden biri haline gelmiştir. Dünyada yaşanan gelişmeler ve her alanda yaşanan değişikliklerin etkisi ile turizm ülkelerin ilgisini çeken dev boyutlu bir olay haline gelmiştir. Bugün dünyada yaklaşık 850 milyon kişi uluslararası turizm faaliyetlerine

katılarak 735 milyar ABD dolarına yakın bir harcama yapmaktadır. Bunun yanında iç turizmi de buna eklersek dünyada turizmin neden olduğu ekonomik büyüklük 2 trilyon dolara yaklaşmaktadır (Sarkım, 2007).

Turizm faaliyetini gerçekleştiren kişilere turist denir. 1963 yılına kadar OECD turizm komitesine göre turist: Devamlı oturduğu ülkenin dışında herhangi bir ülkeyi 24 saatten az olmayan bir sürede ziyaret eden kişi olarak kabul etmiştir.

Sağlık, ailevi, sebepleriyle seyahat edenler, ilmi, idari, iş, diplomatik, dini, sportif vb. sebeplerle toplantılara katılmak amacıyla seyahat edenler turist kabul edilir. Deniz gezileriyle gelenler, bu gezi süresi 24 saatten az olsa dahi turist olarak kabul edilir.

Bir işte çalışmak için, anlaşmalı veya anlaşmasız, bir ülkeye giren kişiler, yatılı okullardaki öğrenci ve gençler, sınır bölgelerinde yaşayıp da çalışmak üzere komşu ülkeye gitmek üzere sınırı geçen kişiler, bir ülkeden yolculuk 24 saatten çok sürerse bile, durmaksızın geçerek yolculuk edenler turist değildir (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü).

Çalışma zamanlarının düzenlenmesiyle boş zaman artışı, ücretli tatil sürelerinin uzaması, tatile ilginin yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Motorlu araçlardaki teknik gelişmeler demir yollarının gelişmesi mesafeyi kısaltarak rekreasyon amacıyla gidilebilecek yerlerin artmasına büyük kolaylık sağlamıştır.

Turizm turistlerin sosyal, psikolojik ve kültürel gereksinimlerinin giderilmesi isteğinden doğar. Eğitim, kültür, işteki izinin süresi ve zamanı, zevk ve modadaki değişimler turizm seçiminde etkili olabilecek kriterlerdir. Farklı ihtiyaçlara göre tercih edilebilecek bazı turizm alanları Tablo 14’de verilmiştir. Turizm alanlarındaki çeşitlilik gelir kaynakları açısından farklı imkânlar sağladığı gibi farklı turizm türlerini oluşması turizm sektörlerinin çeşitlenmesine sebep olur. Av turizmi, kongre turizmi, golf turizmi, dağcılık, trekking turizmi, mağara turizmi, kış turizmi yayla turizmi gibi.

Küresel ısınmanın hızla fark edilir olması temiz havaya, suya, toprağa verilen değeri hatırlatmıştır. Doğallıktan uzaklaştıkça, yanlış beslenmeyle ortaya çıkabilen rahatsızların çevresel etkilerle artışı insanların teknolojinin zararlarını fark eder hala gelmesine sebep olmuştur. Bundan dolayı eskiye dönüş merakı başlamış tarımda,

giyimde hayatın her alanında kimyasallardan uzak durma trendi insanları kır yaşamına, dağın havasına, suyuna yönlendirmiştir.

Bugün tatil kavramında beş yıldızlı, her şey dâhil, lüks otellere talebin yanında bazı turist grubu dağ ikliminde, kırsal yaşamda, ağaç evelerde yaşama tecrübesini tatmak istemekte hatta çadır kurarak da bu isteğini gerçekleştirmektedir. Yayla turizmine artan talepte bu ilgede doğmaktadır.

Tablo 14:Turizm Alanları

1. Yer seçiminde tercih faktörü olarak iklim; a)kışlık dinlenmeler için, b)yazlık dinlenmeler için, c)ilkbahar ve sonbahardaki dinlenmeler için, d)her zaman elverişli iklim.
2. Manzara(landschaft) üstünlükleri; a) genel olarak güzel bir manzara-örneğin dağlar göller, b)bitki örtüsü-örneğin ormanlık bölge, ovalar, yaylalar ya da güney ülkelerinin bitki örtüsü, c)şelaleler, volkanlar, mağaralar, kayalıklar vb. ilginç doğal özellikler:
3.Spor olanakları: a)dağlar, b)kış sporları, c)su sporları ve spor amacıyla yapılan balıkçılık, d)avcılık, binicilik e)golf, tenis, vb.
4.Plaajlar;
5.Kaplıcalar, içmeler, kür yapılan yerler, tuzlalar, sıcak su kaynakları;
6. Güzel manzaralı, antik şehirler, sanat şehirleri; antik tapınak ya da harabeleri, müzeleri olan şehirler;
7.Tarihsel anıtlar, savaş alanları, ünlü kişilerin doğduğu evlerin bulunduğu yerleşmeler;
8.Eski halk yaşamının, halk festivallerinin görülebildiği, dinsel ziyaret yerlerin bulunduğu yerleşmeler;
9. Kültürel düzenlemeler yapılan yerler-Bayram haftası, festivaller, tiyatrolar, tatil kursları gibi;
10.Ekonomik yapılar ve limanlar; baraj, hava limanı, köprü, fuar, ilginç iş yerleri atölyeleri.
11.Ulaşım merkezleri, ulaşım ağının yoğun olduğu noktalar, özellikle birbiriyle kesişen yolların kavşak noktasındaki yerleşmeler;
12. Çeşitli eğlence noktaları ve çok çeşitli yapılarıyla merkezi yerler.

Kaynak: Tümerterkin, E. (1994:660-661)

4.2.Türkiye’deki Yaylaların Mevcut Durumu

Anadolu’nun, batıdan doğuya doğru yükseklik artışının olması morfolojik, topoğrafik yapısı doğal bitki örtüsü ve iklim şartları açısından farklılık göstermesi yaylacılık faaliyetlerine elverişli olmasına sebep olur.

Yaylalarımız, Kuzey Anadolu'da Artvin'in doğusunda Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) sınırından başlar. Çoruh Vadisi Karadeniz arasında uzanan dağ sıraları üzerinde devam eder ve ülkemizin hemen her yerine yayılır. Karadeniz

Bölgesi yaylaları, genellikle ormanın üst sınırı üstünde daha çok Alpin çayırıklarının yaygın olduğu 2000-2400 metre ve daha yüksek platolarda yoğunlaşmıştır. Bunlardan bazıları: Yusufeli, Ayder, Kadirga, Zorkun, Elevit, İkizdere, Kaçkar yaylalarıdır. Doğu Anadolu'da da yaylacılar 2000-2700 metre yükseltideki platolara sıralanmış durumdadır. Tortum, Narman, Kars, Güllü, Karasu, Allahuekber, Aras Yaylaları bu yaylalardan birkaçıdır. İç Anadolu Bölgesi'nde, Yukarı Sakarya Bölümü yaylaları ise Sündiken ve Türkmen Dağları ile Kayseri'nin güneyindeki Erciyes Dağı yaylaları, köy yerleşmeleriyle aynı yükseklikte, köylerden uzak ve otlaklarla kaplı alanlardan oluşmaktadır. Akdeniz ve Ege Bölgesi'nde de yaylalarımız mevcuttur. Akdeniz Bölgesinde Çamlıyayla, Ulaş, Meşelik, Çamalan, Damlama, Gözne, Belen, Fındıkpınarı, Aslanköy gibi belli başlı yaylaları sayabiliriz.

Ege bölgesinde ise yaylalar Honaz ve Mardan dağları çevresinde yoğunlaşmıştır (Subaşı, 2004:2-3).

Yaylalarda bulunan evler yerleşik ve göçebe evler şeklindedir. Genellikle yerleşik evler, bölgeden bölgeye fiziki şartlara göre ve sahibinin kültür, zenginlik gibi durumlarına göre değişmekle birlikte, plan bakımından hayvancılık ekonomisinin gereklerine uygun olarak yapılan yapılardır. Bu yapılarda kullanılan malzemeler: Akdeniz Bölgesi'nde taş, İç Anadolu'da: kerpiç ve ahşap-taş karışımı. Karadeniz'de yapı malzemesi genelde ahşaptır. Çatı ise; ahşap veya çoğunlukla yağışlardan dolayı saçtır. Doğu Anadolu'da evlerin yapı malzemesi taştır. Çatı: çamur harcı ile yapılmaktadır. Ege'de ise devamlı yayla konutları yaygın değildir. Ülkemiz yaylalarından bir kısmı yaylacılık faaliyetleri için kullanılırken diğer bir kısmı gezme- dinlenme amaçlı kullanılmaktadır. Türkiye'de toplam 26.000 adet yayla yerleşimi bulunmaktadır. (tahmini). Ülkemizin çok büyük kısmında yaylacılık faaliyetine katılımlar olmaktadır. Çoğunlukla hayvancılık ekonomisine dayalı olan yayla ve yaylacılık, günümüzde yapılan alt yapı ve teşvik çalışmaları ile turizme de açılmaya başlamıştır.

Türkiye’de ki yaylaları, yararlanma biçimlerine göre genel olarak üç guruba ayırabiliriz; Tatil ve Dinlenme amacıyla kullanılan yaylalar: Bolu’da Abant, Gölcük, Hatay’da Soğukoluk, Artvin’de Yusufeli, Bursa’da Kadiyayla ve Sarıalan, Adana’da Bürücek, Mersin’de Abanoz ve Gözne, Rize’de Ayder, Balıkesir-Edremit Kazdağı, İzmir Ödemiş Bozdağı yaylaları.

Hem tatil hem de hayvancılık amacıyla kullanılan yaylalar: Ankara’da Akyarma, Antalya’da Yazır, Karçukuru, İzmir’de Kozak, Tokat’ta Çamiçi, Trabzon’da Düzköy, Mersin ilinde Namrun, Ordu ilinde Çarşamba ve Perşembe, Trabzon ilinde de Kadırğa, Osmaniye’de Zorkun Yaylaları.

Sadece hayvancılık amacıyla kullanılan yaylalar: Afyon’da Yağlıpınar, Antalya’da Yazır, Bingöl’de Şerafettin Dağı, Erzurum’da Bardır, Kayseri’de Tekir, Niğde’de Eznevit, Rize’de Elevit ve Kaçkar ve Tunceli’deki Mercan yaylaları örnek olarak verilebilir. Birgül Subaşı da bu konuda aynı görüşleri beyan etmiştir (www.kultur.gov.tr, 12.2.2009).

4.3. Ülkemizde Yayla Turizminin Gelişimi İçin Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde yaylaların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanımı yaylacılık faaliyeti kadar eski olmasına rağmen yaylaların turizme açılması oldukça geç olmuştur. Ülkemizde yayla turizmine yönelik devletin teşvikiyle 1990 yılından itibaren başlamıştır. Turizm bakanlığı Doğu Karadeniz Bölümü’nde 12 yaylayı turizm merkezi ilan ederek teşvik kredileriyle yatırımcıları yaylalara çekmeyi amaçlamıştır. Turizm merkezi ilan edilen ilk yaylalardan bazıları; Giresun- Bektaş, Çaykara-Uzungöl, Akçaabat-Karadağ, Tonya – Tonya-Erikbeli yaylaları bunlardan bazılarıdır. 1991 yılında 12 yaylanın jeolojik etütleri ve çevre düzeni planlarının hazırlanması iller bankasına verilmiştir. Turizm bakanlığıyla ortak yürütülen çalışma sonucunda 12 yaylanın 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları hazırlanmıştır. Bu planlarda tüm yapıların geleneksel yapılaşmayla uyumlu olmasına, en fazla 2 katlı olmasına dikkat edilmiş, spor tesisleri, kamp alanları da, yürüyüş yolları da düzenlenmiştir.

Ülkemizdeki Yayla Turizm Merkezlerinin Seçimindeki Turizm Bakanlığının Genel Kriterleri şunlardır.

Kırsal kesimde yaşayanların da turizm gelirlerinden pay almasının sağlanması, Yayla turizminin sürdürülebilirliği için ürün çeşitliliğinin sağlanması, Yayla turizmine yönlendirilecek turist profilinin belirlenmesi.

Turizm yatırımcısı için ekonomik açıdan uygun ve cazip yayla turizm merkezlerinin oluşturulması (Kaynak: <http://www.kultur.gov.tr>). 20.9.2008. Yayla Turizminden beklenen hedefler ise şunlardır:

Kırsal kesimde yaşayanların da turizm gelirlerinden yararlanmasını sağlamak, Turizm yatırımcısı için ekonomik açıdan uygun ve cazip yayla turizm merkezlerinin oluşturulması, Yayla turizminin sürdürülebilirliği için ürün çeşitliliğinin sağlanması,

Yayla turizmine yönlendirilecek turist profilinin belirlenmesi. (Kaynak: <http://www.kultur.gov.tr>).

Doğu Karadeniz Dağları'nın 3000m'ye ulaşan dağlık alandaki platoları, su kaynakları, bitki örtüsü, ahşap mimarı örnekleriyle, yayla turizmine uygunluğunu Şekil30'de görebiliyoruz. Turizmde verilen hizmetler açısından en gelişmiş ve tanınmış olan yayla, Ayder yaylasıdır.

Rize – Ayder Yaylası: Yükseltisi 1350m, Sıcak su kaynaklarıyla termalizm, Kaçkar doruğuna kuzeyden çıkış hattı üzerinde bulunması bakımından Alpinizme de hizmet vermektedir. 1967 yılında 2 kaplıca binasının inşa edilmesiyle turizme açılmıştır.

Şekil 26: Ülkemizde Yayla Turizminin Gelişimi İçin Kültür ve Turizm Bakanlığı Tarafından Yapılan Çalışma alanları

Kaynak:<http://www.kultur.gov.tr>.13.1.2009

Ülkemizdeki yayla turizminde, yükselti, su kaynakları, bitki örtüsü, mimarı yapı, fauna gibi özgün özelliklerin varlığı yayla turizmine ilgiyi arttırmaktadır.

Artvin'in Kafkasör Yaylasındaki Boğa güreşleri, Trabzon'un Kadirga yaylasındaki Kadirga şenlikleri, Giresun'un Kümbet Yaylası'ndaki Yayla şenlikleri yurt içi ve yurt dışından gelen ziyaretçilerle oldukça kalabalık geçmektedir. Bu şenliklerde yöre halkı yöresel el sanatlarını, gıda maddelerini satarak ekonomik kaynak sağlanmaktadır (<http://www.kultur.gov.tr>). 20.9.2008)

Turizm merkezi ilan edilen yaylalardan 12 adedinin altyapılarının tamamlanabilmesi için "Gerçekleşme Programı" hazırlanmaktadır. Bu programla yoğun yapılaşma baskısı altında bulunan yaylalardaki yapılaşmayı kontrol altında tutmak ve planlı bir gelişmeyi sağlamak amaçlanmıştır. Daha önce hazırlanan gerçekleşme programları ile planlama çalışmaları yapılmaktadır.

Tablo15: Çevre Düzeni Planı (Ç.D.P.) Hazırlanan Yaylalar

İl	Yayla	ÇDP Sayısı
Ordu	Çambaşı, Keyfalan	2
Gaziantep	Huzurlu	1
Giresun	Kümbet, Bektaş	2
Trabzon	Şolma, Karadağ ve Erikbeli	3
Rize	Ayder, Yukarı Kavron ve Anzer	2
Artvin	Kaçkar	1
Gümüşhane	Zigana	1
Bayburt	Kop Dağı	1

Kaynak: www.kultur.gov.tr.(20.9.2008).

Tablo16: Ülkemizde Turizm Merkezi İlan Edilen Yaylalar

A-Yalnız Yayla Özelliğine Sahip olanlar
1. Artvin Kaçkar
2. Artvin Kafkasör
3. Gaziantep Islahiye Huzurlu Yaylası
4. Giresun Kümbet Yaylası
5. Giresun Yavuzkema1 Yaylası
6. Manisa Spil Dağı
7. Ordu Çambaşı Yaylası
8. Ordu Akkuş-Argın Yaylası
9. Ordu Aybastı Perşembe Yaylası
10. Ordu Mesudiye Keyfalan Yaylası
11. Rize Anzer
12. Sinop Ayancık Akgöl
13. Sinop Kozfındık Bozarmut Yaylası
14. Sinop Türkeli Kurugöl
15. Trabzon Akçaabat Karadağ
16. Trabzon Tonya Armutlu
17. Gümüşhane Kürtün Erikbeli
18. Trabzon Maçka Şolma
19. Trabzon Araklı Pazarcık Yaylası
20. Antalya İbradı Maşata Yaylası
21. Ordu Mesudiye Yeşilce Topçam Yaylası
22. Trabzon Araklı Yeşilyurt Yılantaş Yaylası
B- Hem Kayak Merkezi, Hem Yayla Özelliğine Sahip Turizm Merkezleri
1. Bayburt Kop Dağı
2. Giresun Bektaş Yaylası
3. Gümüşhane Zigana
C- Hem Termal Turizm, Hem Yayla Özelliğine Sahip Turizm Merkezleri
1. Rize Çamlıhemşin Ayder Kaplıcası

Kaynak:<http://www.kultur.gov.tr.20.9.2008>.

4.4.Ekoturizm Kavramı

Ekoturizm kavramı Uluslar arası Doğa Koruma Birliği'nin tanımına göre, doğayı ve kültürel kaynakları korumayı destekleyen, düşük ziyaretçi etkisi olan ve yerel halka sosyo-ekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat ve ziyaretir (Özkan Yürük, E.2003:1).

Uluslar arası Ekoturizm Topluluğu TIES (The International Ecotourism Society); "Ekoturizm, çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözetir, doğal alanlara karşı duyarlı seyahattir" olarak tanımlamıştır.

Ekoturizm, küçük aile işletmelerinin yer aldığı geleneksel kaynakların kullanımının sağlandığı bir tür ekonomik faaliyettir.

Dünya Turizm Örgütünün ekoturizm bileşenlerine göre ekoturizm, biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunur, yerel halkın refahını gözetir, turistlerin ve yerel halkın bilinçlendirilmesini sağlar. Küçük ölçekli işletmeler tarafından küçük turist gruplarına hizmet verilmesi, turistlerin ve yerel halkın turizm endüstrisi hakkında sorumlu hareket etmesinin sağlar. Geri dönüşü olmayan kaynakların en düşük düzeyde tüketilmesi, turizm yönetimine yerel düzeyde katılımın önemsenmesi, İş fırsatlarının ve mülkiyetin yerel halk lehinde gelişmesi sağlanmış olur (www. World-tourism Org)23.3.2009.

Türkiye'de turizm çeşitlendirilmesi, ülke sathına ve 12 aya yaygınlaştırılması politikası doğrultusunda, çeşitli yörelerimizin turizm potansiyelinin belirlenmesi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Bu doğrultuda Turizm Bakanlığı tarafından yapılan turizmin çeşitlendirilmesi projeleri şöyledir.

Turizm Bakanlığı ekoturizmi; yayla turizmi, ornitoloji (kuş gözleme) turizmi, foto safari, akarsu sporları (kano-rafting) çiftlik turizmi, botanik (bitki inceleme) turizmi, bisiklet turları, atlı doğa yürüyüşü, kamp-karavan turizmi, mağara turizmi, dağ turizmi ve doğa yürüyüşü, botanik (bitki inceleme), rüzgâr sörfü gibi başlıklar altında değerlendirmektedir.

Uluslar arası ekoturizm yılı çerçevesinde Dünya Turizm Örgütü tarafından Almanya, Kanada, İspanya, İtalya ve İngiltere’de yapılan araştırmalarda; ekoturizm pazarındaki turist profili 35-54 yaş arası, yüksek gelir sahibi ve yüksek eğitilmiş ve kültüre ilgi duyan kişiler olarak belirlenmiştir(Özkan Yürük, E.2003:1).

Ekoturizm amacına uygun gerçekleştirildiği takdirde, hassas ekosistemlerin korunması sağlanmış olacak aynı zamanda da bölgelerin içersinde ve çevresindeki yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik gelişmesi için kaynak yaratabilen bir araç olacaktır.

Ekoturizm, organik tarım ürünlerine olan ilginin artışıyla dağlık ve ormanlık bölgelerdeki köylerde yaşayan halkın yoksulluğunu azaltabilir. Tabi üretilen tüm ürünlerin satışının da yörede yapılmasıyla kazanç sağlanacaktır çünkü bu ürünler şehirlerde satılmak için çok daha ucuza alınmakta üretici çiftçinin emeğini karşılayamamaktadır. Üretici çiftçi denetimden uzak politikalarla getirisi olmayan tarım ve hayvancılığı bırakma durumunda kalabilmektedir. Ekoturizm ile bu önlenbilir.

Kırsal alanda miras yoluyla arazilerin parçalanmasının yarattığı gelir düşmesi Keremali Dağı-Elmacık Dağı üzerindeki yayla yerleşmelerindeki tarım ve hayvancılığın azalmasının nedenleri arasındadır. Köyde ve yayladaki geliri yetersiz kalan kişiler kendilerine yeni uğraşlar aramışlar ve yakın sahadaki Adapazarı ve Düzce’de kurulan fabrikalara yönelmişlerdir. Bunun sonucu olarak sanayide çalışan ve tatil için yaylayı kullanan bir yaylacı kesim ortaya çıkmıştır.

Keremali Dağı üzerindeki yaylalarda yaptığımız gözlemlerimiz sonucunda yayla yerleşmelerinin bir kısmının yaylacılık amacı dışına çıktığını yayla evlerinin ikincil ev olarak kullanıldığını belirledik.

Bugün ikinci ev olarak kullanılan yayla meskenleri büyük oranda emekli ve yaşlılar tarafından kullanılmaktadır. Artık yaylalarda, hayvancılıkla uğraşamayan yaşlı ilerleyen eski yaylacılar ve uğraşmak istemeyen genç nesil yaylacılığı bırakmışlar, yaylalarını dinlenme amaçlı kullanmaya başlamışlardır. Bu özellik yaylaların çoğunluğunda olup, Çiğdem Yayla’sı gibi bazı yaylaların tamamına yakını bu amaç doğrultusunda şekil değiştirmiş durumdadır. Ekoturizmle canlanacak tarım ve hayvancılığın hatta ikincil ev olarak kullanılan evlerin yöresel işletmecilikle değerlendirilmesi sonucu yörede ekonomik hareketlilik yaşanmaya başlayacaktır.

Bu bağlamda doğal yapısı büyük oranda bozulmamış olan Keremali Dağı gerek yaylacılık geleneğiyle gerekse tanımaya değer doğasıyla, yöresel değerleri ve kültürel etkinlikleriyle eko turizm potansiyeli yüksek olan bir bölgedir. Keremali dağındaki: Yaylacılık faaliyetlerini, şenlikleri, dağ yürüyüşü etkinliklerini, bisiklet turlarını, motorsklet turlarını, kış sporları, izci kamplarını, birer ekoturizm kaynağı olarak sayabiliriz.

Keremali Dağları'na dinlenmeye gelenler arasında her yaş grubundan ve her meslek grubundan insan vardır. İstanbul, Sakarya, Düzce, İzmit, Bolu ve Bursa'dan günübirlik ya da birkaç günlüğüne dinlenmek amacıyla buradaki yaylaları ziyaret edenler bulunmaktadır. Günübirlik gelen ziyaretçiler dışında tatilcilerin tamamına yakınının bir şekilde buradaki yaylalarla veya yaylacılarla bağlantısı bulunmaktadır.

Şekil 27. Keremali Yaylaları'ndan Bir Görünüm

Keremali Dağı'ndaki bu değerlerin farkına varılarak yöreye ilgi olsa da Dünya Turizm Örgütüne göre belirlenen ekoturizmin bileşenlerini henüz içermemektedir.

Ekoturizmle yaylalarda üretilen tüm hayvansal ürünler, yaylalarda tüketilerek yok pahasına satılmalarının önüne geçilir. Ekoturizmden elde edilecek gelir dağ ve orman köylülerinin sosyal sınıflar arasındaki dengesizliğini azaltabileceği gibi doğal değerlerin korunmasıyla geleneksel kültürler yaşatılmış olur. Bu sayede yaylalarda sürdürülebilir bir kalkınma gerçekleşir.

4.4.1.Keremali Dağları’ndan Ekoturizm Amaçlı Yararlanma

Keremali-Elmacık Dağı’ndaki turizm potansiyelinin temel bileşenleri sahip olduğu doğal, kültürel değerlerdir. Bu değerler korunabildiği sürece Keremali-Elmacık Dağı’nın turizmdeki payı artarak devam edebilecektir. Bunun için yörenin turizm açısından kullanımında ve altyapı kararlarının yerel ve merkezi yönetimlerce doğru olarak verilmesi gereklidir.

Ekoturizm çevresel, ekonomik ve sosyal ilişkiler bütünüdür. Bu nedenle yöredeki tüm faaliyetlerin sosyal, ekonomik, kültürel ve ekolojik çevre üzerindeki etkilerinin değerlendirilerek ekoturizm ilkelerine uygun olmasına dikkat edilmesi gereklidir. Yayla turizmi, kamp-karavan turizmi, kaplıca ziyaretleri, dağ turizmi, dinlenme amacıyla ve şenliklerdeki katılımlarda, yerel kaynakların kullanımının sağlandığı etkinlikler ekoturizmle ekonomik olarak değerlendirilebilir.

Ekoturizmin ilkelerini yerine getirmek zor olsada ekosistemin korunması açısından gereklidir. Keremali-Elmacık Dağı’ndaki ekoturizm kaynakları fark edilir olmasına rağmen ekosistemin korunmasına yönelik çalışmalara henüz yer verilmemiştir.

Keremali-Elmacık Dağı’nı ziyaret edenlerin beklentileri, alışıla gelmiş yaşantılarına farklılık katabilmektir. Bazen kurdukları çadırlarıyla doğada çam kokuları arasında dinlenmiş olarak uyanmak, doğada yürümek, doğayı fotoğraflamak, açık havada yemek yemek, gece yanan kuzine sobada ısınmak ve yaz ortasında serinde çayını yudumlamak gibi insanı rahatlatan dinlendiren etkinliklerle bunları gerçekleştirmekteler. Bu etkinlikleri Keremali-Elmacık Dağı’nda çoğaltmak mümkündür. Çocukların hayvanları gözlemlemeleri hatta her sabah kendi sağdıkları taze sütleri içmeleri, toprakla uğraşmaları, balık tutmaları onlara farklı tecrübeler kazandıracaktır. Keremali-Elmacık Dağlarındaki potansiyel turizm kaynaklarının korunması noktasında ekoturizm anlayışıyla hem ekonomik hemde ekolojik olarak değerlendirmek gereklidir.

4. 4.1.1.Doğa Yürüyüşleri (Trekking)

Genelde iki günlük olmak üzere dağda yapılan kampli etkinliktir. Şehrin gürültü ve kirlenmiş ortamından uzaklaşarak dağlarda doğal güzelliklere sahip sessiz alanların yürüme parkuru olarak tercih edilmesi sonucu ortaya çıkan turizm türüdür(trekking). Sağlıklı yaşam için uzun yayla yürüyüşleri yayla turizm merkezlerine düzenlenen tur programlarında olduğu gibi Keremali-Elmacık Dağı'ndaki yaylalar da düzenlenen hafta sonu turlarının programında da yer almaktadır.

Şehirde yaşayan insanlar temiz havada yürümenin faydalarından yeterince yararlanamamaktadırlar. Gelişen teknolojiyle yürüyüş bantlarında yürümek doğada yürüyüşün yerini tutmamaktadır

Doğa yürüyüşlerinin amacı, yürüyüşün faydalarından azami oranda yararlanmaktır. Tablo17'de yer alan yürüyüşün çok sayıdaki faydası, yaşam kalitesinin iyileşmesi için gereklidir.

İlkbahar ve Sonbahar mevsimleri, Mart, Nisan, Mayıs ile Eylül, Ekim, Kasım ayları treking için en uygun zamanlardır. 2001 yılından itibaren her yıl yerel yönetimlerin düzenlendiği geleneksel Keremali –Elmacık Dağı zirve yürüyüşleri, 1 Haziran Çiğdem Yaylası yürüyüşü, 19 Ekim Dikmen, Kardüz Yaylaları doğa yürüyüşü yapılmaktadır. Keremali-Elmacık Dağı'na ayrıca çeşitli spor kulüpleri, -örneğin Gedoks çeşitli zamanlarda kamplar ve yürüyüşler düzenlenmektedir.

Doğada yapılacak herhangi bir yürüyüşte uyulacak temel kurallardan en önemlisi ekip düzeninin sağlanmasıdır. Bu düzene göre tur lideri en öne geçer ve ekip tek sıra halinde tur liderinin arkasında yer alır. Tur lideri yürüyüş rotasını seçer, tempoyu ayarlar, molaların sıklığını ve uzunluğunu belirler, yürüyüş sırasında alınması gereken kararları alır ve son kararı verme yetkisi her zaman tur liderindedir.

Yürüyüş sırasında herkesin sırtında küçük bir sırt çantası bulunmalıdır. Sırt çantasının içinde yürüyüşün uzunluğuna göre en az 1 litre su, hava koşullarına göre bere, eldiven ve çeşitli yiyecekler, devamlı kişinin kullanması gereken ilaçlar bulunmalıdır.

Genellikle 50 dakikalık bir yürüyüş sonrasında 10 dakikalık molalar verilir. Tur lideri bunun dışında gelişigüzel molalar vermez, çünkü devamlı durup hareket etmek kişiyi

dinlendirmekten çok, fiziksel ve psikolojik konsantrasyonu bozarak daha fazla yorgunluğa neden olur. (http://www.gata.com.tr/out_trekn.asp, 21.6.2008)

Tablo 17: Doğada Yürüyüşün Faydaları

Yürüyüş kan akımını ve kan damarlarının miktarını artırarak, dolaşımı iyileştirir, kalp-damar ve beynin damarsal hastalıkları riskini azaltır.
Kalp kası dâhil, vücut kaslarını kuvvetlendirerek, daha etkin çalışmalarını sağlar.
Her bir kasılmada kalbin pompaladığı kan miktarını artırarak, istirahatatta kalp atım sayısını (nabızı) azaltır.
Egzersiz ve stres durumunda arteriel kan basıncında (tansiyonda) oluşan yükselmeyi azaltır.
Kan basıncını düzenler.
Kalp kasının yan damarlardan beslenmesini destekler. Böylece kalbin ana damarlarında oluşacak tıkanıklıkların vereceği zararı azaltır.
Şişmanlık riskini azaltır.
Sindirimi kolaylaştırır.
Beyine oksijen sağlanmasını artırarak, zihinsel keskinlik ve yaratıcı düşünce potansiyelini yükseltir.
Lenfatik dolaşıma yardımcı olur.
Egzersiz sırasında ve sonrasında metabolizmayı uyarır.
Solunumsal kapasiteyi ve aerobik gücü artırır.
Büyümeyi ve travma sonrası toparlanmayı olumlu etkiler.
Kan yağlarının (trigliserid) düzeyini düşürür.
HDL/LDL (iyi huylu-kötü huylu kolesterol) dengesini düzenler.
Koordinasyona olumlu etki yapar.
Eklem ve kasların esnekliğini artırarak, bel ve boyun ağrılarını hafifletir.
Kemiklerin sertleşmesini ve kuvvetlenmesini sağlar.
Dayanıklılığı artırır.
Yorgunluk duyumunu engeller.
Uykusuzluğu azaltır, rahatlamaya yardımcı olur.
Vücudun doğal keyif verici hormonları olan endorfinlerin salınımını sağlar.
Yaşlanma sürecini geciktirerek, genç görünüm sağlar.
Moral, özgüven ve iyimserliği artırır.

Kaynak: www.hekimce.com (2.10.2008).

Doğa yürüyüşleri (Trekking) insana doğayı ve kendini keşfettirir. Sevdendir. Bu yürüyüşlerin faydalarından biriside kişinin iradesini ve dayanıklılığını kuvvetlendirmesidir. Grupla yapılan bu yürüyüşler ekip duygusunu da güçlendirir.

Keremali-Elmacık Dağı'nda Düzenlenen Trekking (Dağ Yürüyüşü) Parkurlarına Örnekler

1-Çiğdem Yaylası Parkuru:

Sakarya Hendek Güney, Çakallık Köyü, Sümbüllü Köyü, Karadere Köyü Dere Mahallesi geçilir. Kadifekale yerleşmesine ulaşılır. Güney, Eski yatak yerleşmelerinden sonra Dikmen köyü ve Çiğdem Yaylası'na ulaşılır.

2-Odayeri – Torkul Trekking Parkuru

Düzce'den Beyköyüne ulaştıktan sonra, köyün güneyinden Dolay Köyü'ne ulaşılır. Buradan yaylaların bulunduğu yükseklerle doğru tırmanılıp yaylalara ulaşılıyor. Güzergâh üzerinde 1400 –1500 m. Yükseltiye ulaşıncaya, göknar ve kayın ormanları içinden geçilerek, dağın tepesine ulaşılır. Bu nokta muhteşem göl manzarasına sahiptir. Burada kamp kurmak orman işletmesinin iznine tabidir.

Bu parkurda her yıl Türkiye Orman Mühendisleri Odası'nın önderliğinde 'Doğa Yürüyüşü' düzenleniyor.

Keremali-Elmacık Dağı'na Trekking aktiviteleri düzenleyen birçok tur şirketi bulunmaktadır. Trekking turları günübirlik olduğu gibi, daha uzun süreli de olabilmektedir. Günübirlik parkurların İstanbul'a yaklaşık olarak 1,5-2 saat uzaklıkta olmaları bu tür turların tercih edilme oranını arttırmaktadır (wordpress.com//dağ yürüyüşü-nedir-nasıl-yapılır 20.6.2008). Bir kaç günlük turlar kamp kurularak, çadırlar da gerçekleşir.

3-Keremali-Elmacık Dağı'ndaki Diğer Parkur Alanları

Güzeldere Şelalesi, Gonaj Vadisi, Pürenli Yaylası Güzeldere Deresi, Balıklı Yayla, Derebalık Yaylası Odayeri Yaylası, Kızılca Pınar vadisidir.

Keremali-Elmacık Dağı'nda düzenlenen bu trekking parkurları en çok tercih edilen parkurlardır.

4.4.1. 2. Kış Sporları:

Sıcak kesimlerde yazın serinlemek ve dinlenmek için çıkılan dağlar, ülkemizin belirli kesimlerinde giderek daha çok kış aylarında kış sporları için kullanılmaya başlamıştır. (Özgüç, 1994:S,308). Kış mevsiminde yaylalardaki temiz havadan, nem oranının insan sağlığına olumlu etkilerinden yararlanmak, dinlenmek, amaçlı, dağların kar alabilen yükselti kuşağında kar kayağı yapmak amacıyla tercih edilen bir turizm türüdür. Yaz

turizmi kadar yoğun talep olmasa da doğayla baş başa kalmak isteyenlere, senelik izinlerini kış döneminde geçirecek olanlar için alternatif turizm türüdür.

Kış turizm alanlarının yer seçimini etkileyen etmenler arasında, karın yağıışı, karın yerde kalma süresi, rüzgâr, ulaşım, yeryüzü şekilleri, kar kalınlığı ortalama 1m ve karın yerde kalma süresi 120 günü aşan yerler kış turizmine uygun alanlardır. Kış turizminde kar kalınlığı karın yerde kalma süresi ve karın kuru, hafif, beyaz olması önemlidir (www.kultur.gov.tr).

Ülkemizde kayak sporunun ilk uygulanaışı cumhuriyet döneminde, askeri amaçlıdır. Kayak sporu için 1927 yılında Eğridir Dağcılık Talimgâhında kayak bölükleri oluşturulmuştur. 1930'lara kadar bu şekilde devam eden kayak sporunun ilk sivilleşmesi ise 1930 yılında gerçekleşmiştir(T.K.F. kayak.org. tr).12-3-2009

2007 yılı verilerine göre ülkemizde kış turizmi için Isparta'dan Kars'a, Samsun'dan Antalya'ya 25 konaklama tesisinde 8 bin yatak kapasitesi bulunuyor (www.kultur.gov.tr). Yaz-kış üzerinden kar eksik olmayan dağlarıyla ve bu dağlarda yer alan kayak tesisleriyle önemli bir kış turizmi merkezi durumunda olan ülkemizde, kuzeyden güneye, doğudan batıya birçok kayak tesisi bulunuyor. Bu tesisler günün gelişen teknolojilerine göre her geçen gün kendilerini yenilemeye çalışıyor (www.kultur.gov.tr, 23.3.2009).

Türkiye'de bulunan kayak merkezlerinin başında Ağrı-Bubi Dağı, Ankara-Elmadağ, Antalya-Saklıkent, Bingöl-Yolaçtı, Bitlis-Merkez, Bolu-Kartalkaya, Bursa-Uludağ, Elazığ-Sivrice Hazarbaba, Erzincan-Bolkar, Erzurum-Palandöken, Gümüşhane-Zigana, Isparta-Davraz, İzmir-Ödemiş, Bozdağ, Kastamonu-Ilgaz, Kars-Sarıkamış, Kayseri-Erciyes yer alıyor.

Kuzey Anadolu Dağları'nın batı ucunda yer alan Samanlı Dağları üzerindeki Kartepe'nin beş yıldızlı bir otelle kış turizmine açılması ve özellikle İstanbul'dan buraya olan yoğun talep nedeniyle Sakarya Valiliğince de Keremali-Elmacık Dağları üzerinde benzer bir işletmeyi faaliyete geçirmek amacıyla yer belirlemeye yönelik etüt çalışmaları yapılmıştır. Keremali-Elmacık Dağları'nın Sakarya ili sınırları içerisinde kalan en yüksek noktası olan Dikmen Tepe'si kış turizminin gerçekleştirilebileceği saha olarak ön plana çıkmıştır. Ayrıca bilirkişiler tarafından gençlik ve spor genel müdürlüğü tesisler daire başkanlığına yazılan raporda, Dikmen Tepe'nin kayak yapmak için çok

uygun konumda olduğu, kayak alanının tamamının iki adet teleski tesisi kaldırabileceği, Dikmen Tepe'ye ulaşım sorunun ise mekanik tesislerle çözülebileceği belirtilmiştir.

Hendek –Dikmen Tepe'de 04.04.2007 ve 15.05.2007 tarihlerinde yapılan etüt çalışmalarına göre Nisan ayında ölçülen kar kalınlığı 50-60cm olduğu ve kar yüksekliğinin, kayak mevsiminin süresinin Nisan ayına kadar devam edebileceği yargısına varılmıştır (Sakarya gençlik ve spor müdürlüğü).

Kardüz yaylasında da kayak tesisi için ön araştırmalar yapılmış kayak pisti yapımına uygun görülmüştür. Ayrıca çim kayağı sporu içinde uygundur (www.duzcekulturturizm.gov.tr 5.9.2008).

Böyle projelerin gerçekleşmesi halinde oluşturulacak olan konaklama tesislerinden yaz aylarında da yayla turizmi için faydalanılabilecek ve böylece 12 ay boyunca tam kapasite ile kullanılacak yatırımlar yapılmış olacaktır. Fakat burada esas yatırımların büyük bir otel işletmesi şeklinde değil, yayla dokusuna uygun, ahşap, küçük evlerden oluşan ve yayla ile iç içe kullanıma sahip pansiyon tarzı işletmeler şeklinde yapılması daha sağlıklı olacaktır.

4.4.1. 3.Doğada Yaşamak: Kamp

Kamp, yaşanan ortamdan kısa bir süreliğine de olsa uzaklaşıp doğayla baş başa kalınabilme imkânıdır. Büyük şehirlerde dört duvar arasında farkına varılamayan gerçek dünyanın farkına varılabildiği bir ortamdır. Yıldızlar altında uyumak demektir kamp. Büyük küçük herkesin farklı tatlar aldığı kişiliğine duygu durumuna, pozitiflik kattığı ortamdır doğada yaşamak. Çocukların kitaplardan öğrendiği, televizyondan gördüğü doğanın kendisiyle buluştuğu yerlerdir kamp alanları. Bilgisayar oyunlarından daha gerçekçi macera oyunlarını bedeni kullanarak denge sağlayarak oynadığı, ekip arkadaşlığı duygusunu tattığı, paylaşmayı öğrendiği bir yerdir.

1900'lü yıllardaki İngiliz gençliğinin başıboş, amaçsız yaşadıklarını düşünen Albay Baden-Powell 21 çocuğu Dorset'teki, Brownsea adasında kamp kurmaya davet eder. 1907 yılında yapılan bu kamp ilk "İzci Kampı" olma özelliğini taşır. Kamp sonunda Albay amacına ulaşmış, çocuklarda başarı sağlamış kampa ilgide artmıştır. Aynı yıllarda Türkiye'de de izcilik duyulmaya başlar. 1912'de ilk izci örgütü Enver Paşa'nın öncülüğünde kurulur. 1991 tarihinde İzcilik Federasyonu kurularak izcilik faaliyetleri

bu federasyon tarafından da yürütölmeye başlanmıştır (www.sakaryaizcileri.com 2.7.2008). İzçilik kampı tamamen gönüllölük esasına dayalı, doğada informal eğitimin verildiğı, üniforması olan bir gençlik kuruluşudur. İzçilikte amaç çocuğı tanıyarak yeteneklerini açığa çıkarabilecek güven duygunsu oluşturmak, geliştirmek ve sağlıklı bir kişilik kazandırmaktır. Sağlıklı kişilik eğitiminin içinde toplumsal çevrenin ve fiziksel çevrenin istekleriyle uyumlu ama bağımsız yaşama özelliğine sahip yaşamın güzelliklerinden zevk alan bunları sağlıklı bir şekilde algılayabilen ve ifade edebilen özelliğe sahip bireyler yetiştirmektir. Ayrıca insanlığı; dil, din, ırk, renk, eğitim vb. inançlarda farklılık görmeksizin sevebilen, insanlarla dost olabilen, ahlaki sorumluluk sahibi vatandaşlık bilinci gelişen, sağlıklı fiziksel ve psikolojik uyumu olan bireyler yetiştirmektir (ilköğretim izçilik kulübü programı). İlköğretim ve orta öğretim kurumlarında izci egzersiz çalışmaları yapılmakta izci grupları oluşturularak doğada eğitim verilmektedir. Yaylalar izci eğitim kampları için ideal yerlerdir. Keremali-Elmacık Dağında kamplar kurularak izci çalışmaları yapılmaktadır.

Sakarya Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi'nden 14 izci öğrenci 10.6.2008 tarihinde lider öğretmenleriyle Keremali –Elmacık Dağı'nın Hendek ilçe sınırlarındaki Keremali Dağı'nda kamp kurarlar. Üç gün iki gece süren kampta havanın yağışlı olması nedeniyle zor doğa koşulları ile mücadele etmeyi öğrenirler. Keremali Dağı'nın zirvesindeki kampta izciler yürüyüş yapıp, gece eğitimlerine çıkarlar. Balık tutmayı öğrenirler, çevreyi tanımaya çalışırlar. İzçiler ayrıca bölgeye adını veren Keremalinin Türbesi'ni ziyaret ederler. İzci öğrenciler hem eğitim görürler hem de güzel bir hafta sonu tatili geçirirler (www.sakaryaizcileri.com 2.7.2008).

Keremali-Elmacık Dağında düzenlenen kamlara örnekler:

Topuk Yaylasında İzçilik Kampı: İstanbul veya Ankara gibi kentlerden otoyoldan ayrıldıktan sonra Kaynaşlı - Bakacak'a çıkıldığında Dipsiz Göl - Topuk Yaylası ve Göleti - Kocayayla - Sinekli Yayla - Derdin Yayla'ları - Torkul Göleti ve Yaylaları - Odayeri Yayla'sı - Şehirli Yayla - Unluk Yayla - Yanık Yayla - Pürenli ve Balıklı Yaylalar - Kardüz Yaylası'na kadar orman içi yaylalar zinciridir. Kaynaşlı, Bakacak mevkiinden Topuk Yaylasına doğru önceleri asfalt sonra kullanılabilir toprak yol ile ulaşılabilir. Kaynaşlı ilçesi Bıçkı yani Köyü mevkinde olan Topuk Yaylası'nda izci kampları kurulmaktadır(www.duzce.gov) 5.3.2009.

Pürenli yaylası hafta sonu kampı: Pürenli Yayla, Balıklı Yayla ve Güzeldere Şelalesi kamp süresince görülen yerlerdir. Kamp Gölyaka'dan 11 km uzaklıkta yapılır. Kamptaki grup sayısı 10-22 arasında dır(www.bukla.com/rehberler)2.3.2009.

Şekil 28. Keremali Dağı-Gölyayla Kamp Alanı

Keremali-Elmacık Dağındaki birçok yerde kamp kurma imkânı vardır. Yaylalar, göl kıyıları, nehir kenarları Dikmen, Erenler, Kardüz Tepeleri kamp yapmaya uygun alanlardır.

4.4.1. 4 Sağlık Amacıyla Yaylalardan Yararlanma Sağlık Turizmi

İlk çağlardan bu yana insanlar ağrılarından, sızılardan, kurtulmak, sağlık bulmak için, olanaklar aramışlar, doğanın sağlık verici özelliklerini keşfetmişlerdir. İnsanların şifa buldukları kaynaklara ilginin artması turizm sektörüne ayrı bir çekicilik kazandırmıştır. Artan bu ilgi sağlık turizmini ortaya çıkarmıştır.

Sağlık turizmi: Deniz, kaplıca, dağ, mağara, maden suyu, hamam, çamur, içmeler vb. kaynaklı tedaviyi içine alan sağlık turizm şeklidir. 2 alt başlık şeklinde ele alabiliriz:1-Termalizm, 2-Klimatizm(www.turizmerkezi.net,11.11.2008).

4.4.1.4.1.Klimatizm

Prof.Dr. W.AMELUNG orta yükseklikte dağlık ve ormanlık yörelerdeki sağlıklı iklimde bulunma ve yaşama eylemini “*sürekli ve doğal yolla yapılan bir doktor denetimi*” olarak nitelendirir (Ülker,1988:116).

Klimatizm, sağlıklı iklim ortamında bulunmayı ifade eder. Klimatik kaynaklar; dağlar, mağaralar, vb. yerlerdir. Bir başka deyişle dağ istasyonundaki açık havanın sağlık üzerindeki şifa verici etkisinden yararlanmak için uygulanan bir tedavi sistemi ve sağlıklı iklimde yapılan temiz hava kürüdür(www.turizmerkezi.net,12.12.2008).

Giderek önem kazanan dağlar ve yaylalar klimatik özellikleri nedeniyle birer tedavi merkezidir (Başbüyük, A.yazıcı, H. Ertürk, M. 2001,32). Klimatizmde insan sağlığına faydalar 800metre yükseklikten itibaren başlar, 2000metreye kadar devam eder. Orta yükseklikteki dağlar ve orman örtüsünün yayılış gösterdiği bu alanlarda havadaki nem oranının düşük olması, basınç, yoğunluk ve oksijen değerlerinin az olmasıyla güneş ışınlarının etkileri orman ve dağ iklimi kuşaklarında ısımayla ultraviyole ışınlarının etkisi artmasıyla atmosferdeki ozon "O3" oluşumu hızlanır. Ultraviyole her 1000 metre yükseklikte %15 oranında artar. Bu nedenlerle yüksek yöreler "ozon jeneratörü"olarak adlandırılır. Ozonun indirgen özelliği havadaki kirletici artıkları indirgeyerek, havanın doğal yolla temizlenmesini sağlar (Ülker, 1988: 115).

Yaylalardaki orman örtüleri, havadaki bağıl nemi düzenler. Rüzgârın etkisiyle de sıcaklık değişimleri görülür. Çam (pinus) ormanlarının geniş yayılış gösterdiği yerlerde, çam ağacının doğal salgılarla çıkardığı koku sinir sistemi üzerinde uyarıcı ve olumlu bir etki yapar. Sıcaklık, normal atmosfer koşulları içerisinde yerden itibaren yükseldikçe 0,5 ile 1,0 °C arasında azalır. Ancak yaz mevsimi serin ve ılıman orta yükseklikteki dağlarda kış mevsiminde etkili güneş ısıması nedeniyle sıcaklık terselmesi gerçekleşir, sıcaklık yükseklikle azalacağı yerde artış gösterir. Bu durum sonucu hava nemli, kirli ve daha ağır havası bulunan vadi ve ova tabanlarına göre daha sıcak olur. Bu durum orta yükseklikteki dağlık ve ormanlık yörelerin yaz ve kış mevsimi kullanım zamanlarını etkileyerek, iklim kürleri ve turizmi cazip kılar. Dağ ikliminde hava daha saf, kuru, hafif, hemen hemen tamamen mikropsuz ve oksijence fakirdir. Bu da orada yaşayan canlıların devamlı, muntazam derin teneffüs etmesini sağlayarak akciğer ve kalbin daha

fazla çalışmasına sebep olur. Dağ ortamındaki artan performans sporcular için bir süre vücudun aynı tempoda çalışmasına sebep olarak başarılarını artırmada olumlu etki yapar. Oksijence fakir hava aynı zamanda iliğin daha fazla kırmızı kan üretmesine sebep olur. Yaylada alyuvarların oranı %20 oranında artar. Bunun sonucu kan basıncı, kan dolaşımı hızlanmaktadır. Bu olay kas ve hücrelerin güçlenmesine olanak sağlar. İnsan bedeninin hareketlilik ve güç performansını yükseltmektedir. Ayrıca günümüzde birçok yayla bitkisi şifalı bitkiler kapsamında kullanılmaktadır. Bilinen birçok ilacın ana maddesini bitkiler oluşturmaktadır. Dağ İklimi yayla bitkilerine tesir ederek hayvan sütünün vitamin, mineral ve proteince zenginleşmesine, genç hayvanların daha gürbüz gelişmesine de sebep olur. Tıp açısından, sağlıklı bir insanın bünyesi, deniz seviyesinden 2000 metre yüksekliğe kadar herhangi bir rahatsızlık duymaz. Orta yükseklikteki dağlık ve ormanlık yörelere özgü iklimler insan bünyesini uyarıcı, solunum yollarını ve kan dolaşımını güçlendirici etki yapar. Bu nedenlerle seçkin sporcuların güç geliştirme çalışmalarında bu tür dağ iklimi olanaklarından yararlanılır. Bu tür iklim kürü uygulamaları için en az 21 gün, en çok 28 gün süren bir dinlenme, kür programı yapılması gerekir. Kişi 21. günden sonra en yüksek düzeyde güç kazanma seviyesine ulaşmış olur (Ülker, 1988: 115)

Araştırma sahamıza yakın illerde yaşayanlar, doğada vakit geçirmek için, şifalı havasından suyundan faydalanmak isteyenler Keremali-Elmacık Dağı'nda kamp kurarak bu isteklerini gerçekleştirirler.

4.4.1.4.2. Termalizm.

"Sağlık turizminin bir kolu olan termalizim, soğuk ve sıcak mineralli suların sağlık amacıyla kullanıldığı ulaşım ve konaklama gereksinimlerinin karşılandığı bir turizm çeşididir" (Doğaner, S. 2001:74).

Mineralize termal sular ile çamurları, kaynağın yöresindeki çevre ve iklim faktörleri bileşiminde insan sağlığına olumlu katkı sağlamak üzere, uzman doktor denetim ve programında, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, diyet gibi destek tedavilerle koordineli kür uygulamalarına termalizim denmektedir. Bu amaçla yapılan turizm hareketi de termal turizm olarak algılanır. Jeotermal kaynak zenginliği bakımından dünya ilk ona giren Türkiye de sıcak ve soğuk mineralli su kaynağı 1300 civarındadır. Bunlardan yaklaşık 600 kadarı sıcak ve mineralli su kaynaklarıdır. Türkiye'de sağlık

turizmine konu olan tesislerden termal kaynak işletmelerinin önemli bir bölümünün işletmesi İl Özel İdareleri tarafından yapılmaktadır(www.turizmerkezi.net 23.11.2008).

Keremali-Elmacık Dağı'ndaki en çok tanınan termal kaynakları: Araştırma alanımızın batı sınırında yer alan Sakarya/Akyazı/Kuzuluk Kaplıcası ve araştırma alanımızın kuzeyinde Düzce/Gölyaka/ Efteniye Kaplıcası'dır.

Kuzuluk Kaplıcaları: Sakarya/Akyazı ilçesinin Kuzuluk beldesi sınırlarındadır. Selçuklular döneminden bu yana bilinen bir termal merkezi olan kuzuluk kaplıcası Sakarya ilinin en önemli kaplıcasıdır. Kuzuluk kaplıcası birçok hastalık üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Kaplıca suyu sıcaklığı 36-38 C °dir. Kaplıca tedavisinden yararlanırken konaklama imkânı vardır (www.sakaryakulturturizm 3.4.2009).

Efteni Kaplıcası, Düzce – Gölyaka batı yolu üzerinde, Düzce'nin 18 km. batısında, Efteni Gölü'nün kenarındadır. Değişik sıcaklıklarda üç havuzu bulunan Efteni Kaplıcası'nda konaklama evi ve pansiyonlarda bulunmaktadır. Kaplıcada ki suyun debisi 2 lt/sn, sıcaklığı ise 42°C derecedir. Efteni Kaplıcası romatizmal hastalıklar başta olmak üzere birçok hastalıkta tedavi edicidir(www.duzcekulturturizm.gov.tr, 4.4.2009).

Efteniye kaplıcası; rivayete göre Bizans prensesi olduğu söylenen Eftelya amansız bir hastalığa yakalanır. En iyi hekimler bile derman bulamaz derdine. Eli yüzü yaralar içinde kalmıştır. Taze şifalı bitkileri bulmak için muhafızlar, hekimler eşliğinde yola çıkarlar Sonunda kenarında su kaynayan bir düzlüğe gelinir. Bu düzlükte çadır kurulur. Eftelya yatmadan önce elini yüzünü burada yıkar ve dalar uykuya. Gün ışıken uyanır ve yaralarının düzelmeye başladığını görür. İmparator bırakır kızını muhafızları ve hekimleri ile sudan daha fazla faydalansın diye ve Melen Irmağının önüne de bir bent yaptırır biricik kızının yüzmesi için. Böylece Efteni Gölü'nü oluşturur. Eftelya'nın adı dilden dile, kulaktan kulağa geçişerek Eftenia, Efteniye, zamanla da Efteni olarak anılmaya başlar. Prensesin son nefesine dek bu toprakları hiç terk etmediği, mezarının inşa edilen kubbeli hamam binasının önüne olduğu söylenir (www.yurdumuzutaniyalim.com 5.2.2009).

4.4.1. 5. Orman İçi Dinlenme Yeri; Güzeldere Şelalesi

Gölyaka ilçesine 15 km. mesafede olup, Gölyaka- Hacıyakup- Hamamüstü- Güzeldere Köyleri yolu üzerinden veya Düzce- Çınarlı- Gölormanı- Hamamüstü- Toptepe- Güzeldere köyleri üzerinden ulaşılmaktadır. Şelale Güzeldere Köyü, Bıçkı Düzü mevkiinde Bıçkı/ Cevizli Deresi üzerinden 120 m. yüksekliğinde blok kayaların üzerinden 30m yükseklikten aşağı düşüş yapar. Güzeldere Şelalesi, Düzce'nin Gölyaka ilçesinin sınırları içerisinde Düzce'ye 30km, Gölyaka'ya ise 15 km mesafedeki Gölyaka Güzeldere Köyü'ndedir. Hacıyakup- Hamamüstü- Güzeldere köyleri yolu üzerinden veya Düzce- Çınarlı- Gölormanı- Hamamüstü- Güzeldere Köyleri üzerinden ulaşılmaktadır.

Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Koruma Genel Müdürlüğü tarafından “Orman İçi Dinlenme Yeri” olarak tescil edilmiştir. Elmacık Dağı 'na uzanan bu şelale ve çevresi orman yapısı ile de dikkat çekmektedir. Şelalenin bulunduğu alanda, Kayın, Gürgen, Köknar, Sarıçam, Karaçam, Kestane, İhlamur, Akçaağaç, Dişbudak, Ceviz, Orman Gülü, Böğürtlen, Alıç, Kantaron Otu, Kardelen, Menekşe gibi bitkiler de görülmektedir.

Yaban hayatı yönünden de bu bölge zengindir. yöre halkı tarafından boz ayı, kurt, tilki, çakal, karaca, geyik, yaban domuzu, sansar, ve ağaçkakan gibi hayvanlar bölgede görülmektedir.

Şekil 29. Güzeldere Şelalesi

Kaynak:<http://bayfen.com> 9.5.200

TARTIŞMA, SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tartışma:

Bilinen geleneksel yaylacılık tanımı, araştırma bölgemizde tam anlamıyla uymamaktadır. Geleneksel yaylacılık tanımının özündeki hayvancılık faaliyeti araştırma bölgemizin birçok yaylasında yapılmamaktadır. Araştırma alanımızdaki yaylacılığı tanımlarken hayvan otlatmak veya sayfiye amaçlı yaylacılık yapıldığını belirtmemiz de yaylacılığı tanımlamaz. Yaylanın kullanım amacını tanımlayacaktır. Yaylaya çıkan kişileri yaylacı olarak tanımlamamızda, çıkılan yerin neye göre yayla olacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Sayfiye amacıyla çıkılan yer yayla mıdır? Sorusunun cevabı da hukuki değerlendirilmeye de uygun olmalıdır.

Yazın sıcağından ve bunaltıcı şehir hayatından, kış boyu kapalı mekânlarda kalma baskısından kurtulmak, dağların temiz havasıyla bütünleşmek amacıyla geline yayla evleri artık derme çatma olmaktan çıkmış daha modern ikinci ev; yazlık ev durumuna gelmiştir. Oysa 4342 sayılı mera kanununa göre mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz. Ancak, kullanım hakkı kiralanabilir. Kiralama ilkeleri yönetmelikle belirlenir. Hayvan otlatma amacıyla kullanılan yaylalarda kalıcı bina yapılmasının mümkün olmadığı, için"basit inşaat" niteliğinde geçici konutlar yapılabileceğinin karara bağlandığı da belirtilmektedir (Tarım İl müdürlüğü Sakarya). Araştırma alanımızdaki değişen ve sayfiye yaylacılığa dönüşen yaylalarda kanun gereğince verilmeyen özel mülkiyet ve özel kullanım iznine rağmen yapılan yazlık konutların hayvancılık amacıyla yapılabilecek derme çatma ev olmaktan öte olduğu belirlenmiştir. Kamu malı olan yaylarda ev yapılması kamu malını işgale girmektedir. O halde ormana yapılan bu evlerin kanunlaştırılma sorunu ortaya çıkmaktadır. Birçok yaylada uygulanan bu durumun hukuki açıdan değerlendirilmesi, ve çözüm yollarının oluşturulması gereklidir.

Orman vasfını kaybetmiş hazine arazilerinin kanun değişikliği ile satılması durumu yaylalardakinden farklıdır. Fakat yöre halkı tapu için beklentiye girmektedir. Yaylaların tapulaştırılması halinde yaylalar, özel mülkiyet olan arazi vasfına girecektir. Ormanlarımız için üretim ve koruma zorlaşacaktır. Doğal yaşam alanlarının kontrolden çıkması başta içme suyunun kirlenmesi, ekosistemin tamamen bozulması anlamına

gelmektedir. Bu değerlendirmede yasal dzenlemelerle özel mülkiyet hakkı verilmeye çalışılması ne kadar doğru olacaktır?

Sonuç:

Keremali-Elmacık Dağı'ndaki araştırmamızın ilk sonucu yaylacılık faaliyetinin geçmişteki ve günümüzdeki durumunun ortaya konması olmuştur. Araştırma sonunda yaylaların durumu ile ilgili sonuca sahadan toplanan veriler ışığında varılmıştır. Araştırma bölgemize ait çalışmaların az oluşu ve sürekli olmayışı, istatistik bilgilerinin yetersizliği nedeniyle geçmişteki yaylacılığı günümüzdeki kaynaklarla net olarak ortaya koymak yeterli ve kolay olmamıştır.

Keremali-Elmacık Dağı'nın en yüksek noktası Düzce ili sınırlarında yer alan 1837m yüksekliği ile Erenler Tepesi'dir. Sakarya ili sınırlarında ise 1720m'lik yüksekliği ile Dikmen Tepesi en yüksek noktayı oluşturur. Araştırma bölgemizde Sakarya ve Düzce ve Bolu illerine ait 43 yayla yerleşmesi tespit edilmiştir. Keremali-Elmacık Dağı silsilesinde yayla yerleşmeleri genellikle dağın 1200m yükseltisinden başlar. Bu yükseltinin altındaki sahalarda sürekli yerleşmelerin kurulabilmesi için gerekli iklim şartları mevcuttur.

Değişen yaylacılık faaliyetiyle yaylalar tatil yapma ihtiyacının giderildiği mekânlar olmaya başlamıştır. Sahip olunan potansiyel zenginlikleri; gölleri, ırmakları, dereleri, florası ve faunası ile şenliklere ve çeşitli etkinliklere mekân olmuştur. Yaylalar ülke turizmi açısından değeri yeni yeni fark edilen ve büyük oranda hala temiz kalabilen ender mekânlardır. Keremali-Elmacık Dağı'nda ülkemizde ki bu mekânlardan biridir. Üzerinde çok sayıda yayla yerleşmesi vardır. Sayılarında birkaç azalma olmasına rağmen yaptığımız alan çalışmasında 43 yayla yerleşmesinde yerleşmenin hala devam ettiğini 4 yayla yerleşmesinde değişik nedenlerle yerleşmenin ortadan kalktığını tespit ettik. Ayrıca 30-40 yıl önce bir yayla yerleşmesi olan Hızar Dere Yaylası'na Tirebolu göçmenlerinin yerleştirilmesiyle nüfus artmış artık yerleşim yerine dönüşmüştür. Güzeldere Şelalesi'nin yakınlığı adının değişmesine sebep olmuştur. Güzeldere Şelalesi'nin varlığıyla Eski Adı Hızar Dere şimdiki adı Güzeldere Köyü olan yerleşme tanınmaya ve ilgi görmeye başlamıştır.

Yaylalarda insan yaşantısını kolaylaştıran pek çok gelişme yaşanmaktadır. Değişen şartlarla gelişen yaylalara ulaştırılan elektrik şehirselleşmiş yaşam formlarının yaylalara taşınmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmamızın ortaya koyduğu sonuçlardan biriside Keremali-Elmacık Dağı'nda hayvancılıkla uğraşan, geleneksel yaylacılık faaliyetini yürüten ve bunu yapmak zorunda olmaktan sıkıntı duyan yaylacıların olduğudur. Geleneksel yaylacılığı, başka imkânları olmadığından bildikleri tek iş olduğu için yapmaktalar. Hayvan yetiştirip satmak amacıyla yapılan yaylacılık faaliyetinden günümüzde yeterince gelir sağlayamadıklarını, modern koşullarda yapılan hayvancılıkla rekabetlerinin güç olduğunu belirtmişlerdir. Yaylacılar hayvansal ürünlerinin yağ, yoğurt, peynir olarak satılamadığı için kâr edemediklerini düşünmektedirler. Gıda sektöründe her geçen gün doğal ürünlere artan talebin giderilmesinde Keremali -Elmacık Dağı'ndaki yaylar büyük nüfus merkezlerine olan yakınlık nedeniyle önemli bir avantaja sahiptir. Bu avantaj mutlaka kullanılmalı bunun için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır. Yayla sahalarındaki hayvansal üretimi kooperatiflerin yaygınlaştırılmasıyla destekleyerek yaylacılığı kâr amaçlı hale getirmek mümkün olabilir.

Yaylalardaki tarım faaliyetleri de değişen yaylacılık faaliyetiyle önemini yitirmiştir. Yaylacılar, evlerinin yanında oluşturdukları bahçelerin artık eskisi kadar olmadığını, ulaşım imkânının iyileşmesiyle, ihtiyaç duyulan sebzelerin kolaylıkla ilçe yada beldelerdeki pazarlardan temin edilebildiğini belirtmektedirler. Yaylada tarım faaliyetinden uzaklaşılmasının bir başka nedeni de yaylada sürekli kalınmamasıdır.

Göç yollarındaki iyileşmeler sayesinde her türlü motorlu araçla yaylaya çıkmak sorun olmaktan çıkmıştır. Ulaşım imkânlarının iyileşmesi sayesinde de yaylalara günübirlik veya kısa süreli seyahatler mümkün olmuştur.

Saha çalışmalarımızın ortaya koyduğu önemli sonuçlardan bir diğeri de Keremali – Elmacık Dağı'ndaki yaylacılık faaliyetlerinin tek tip olmayışıdır. Ülkemizdeki yayla sahalarındaki dönüşüme benzer gelişmeler bizim alanımızda da gözlemlenmiştir. Geleneksel yaylacılık faaliyetlerinin devam etmediği yayla yerleşmesine rastlanmamıştır. Sadece yaylada bulunanların ekonomik faaliyet olarak yaylacılık yapma oranlarında değişimler vardır. Geleneksel yaylacılık faaliyetinin yanı sıra

Sakarya, İzmit, İstanbul, Düzce Bolu gibi yerleşmelerden bu alana rekreatif amaçlarla da gelinmektedir. Tatil amaçlı olarak gelenleri ise kendi içerisinde iki guruba ayırmak mümkündür. A) *Geçmişte yayla sakini olan fakat zaman içerisinde geleneksel yaylacılık faaliyetinden uzaklaşıp, yaylayı tatil mekanı, yayla evini ise sadece ikinci ev olarak kullanan geçmişin kır, günümüzün şehirli nüfusu.* B) *Bölgedeki yaylalarla herhangi bir bağlantısı olmayan, sadece ikamet ettikleri büyük kentlerin yakınındaki doğal ortamlardan yararlanmak isteyen doğa tutkunları, kampçılar.*

Yayla sahalarındaki yaylayı kullanım amaçlarının değişmesi, kullanılan konaklama mekânlarında da farklılaşmalara neden olmuştur. Yaylalarda temelde iki tip mesken göze çarpmaktadır. Bunlara kalıcı olmayan meskenleri de eklemek mümkündür. Yayla meskenleri;

- a. *Geleneksel yaylacılık faaliyetiyle uğraşan ve ekonomik olarak daha zayıf durumda olan ailelerin sahibi olduğu ahşap malzeme kullanılarak derme çatma yapılmış en fazla iki bölümden oluşan yayla meskenleri. Bunlar hemen yanında eklentilere yada alt kısmında hayvan barınaklarına sahiptir.*
- b. *Dış görüntü olarak ahşap olsalar da gerek kullanılan malzeme gerek içsel planlar açısından geleneksel yayla meskenlerinden uzaklaşmış ikinci ev konumundaki meskenler. Bunlar büyük oranda kırsal yaşantıya ait eklentilere sahip değildirler. Hayvan barınakları, yada depo olarak kullanılacak eklentilere sahip değildirler.*
- c. *Yaylalarda kalıcı meskenler haricinde büyük kentlerden gelen ve bu sahaları kamp, tatil yeri olarak değerlendirmeye çalışan kişilerin oluşturdukları çadır yerleşmeleri de bulunmaktadır.*

Yaylalardaki bu kullanımların hepsinin bir arada öne çıktığı başlıca yaylalar Çiğdem, Dikmen, Kardüz, Pürenli Yaylaları'dır.

Öneriler:

Yerel kaynakların potansiyelinin belirlenmesi ve bu potansiyelin değerlendirilerek bölge ve ülke ekonomisine kazandırılmasına katkı sağlamak, bunu yaparken de mümkün olduğunca ekolojik dengeyi korumak düşüncesiyle yaptığımız bu çalışmada pek çok öneri geliştirme olanağına kavuşulmuştur.

Ulaşım imkânlarının gelişmesiyle Keremali-Elmacık Dağı'ndaki yaylalar çevre il ve ilçelerden dinlenme, eğlenme ve spor amaçlı tercih edilir hale gelmiştir. Bu talep değerlendirilerek bölgede sürdürülebilir bir kalkınma gerçekleştirilebilir. Bu amaçla

- A) Yaylalarda yapılan geleneksel etkinliklere gelen kişiler için konaklayabilecekleri çadır yerleşmeler oluşturularak yaylada kalış süreleri uzatılabilir. Böylelikle geleneksel yaylacılık faaliyeti ile uğraşan yaylacılar ürettikleri ürünleri daha iyi tanıtmaya ve pazarlama imkânı bulurlar. Meskenler taşına bilir olduğundan, aynı meskeni değişik dönemlerde farklı yaylalarda kullanmak mümkün olur. Böylece tatil ihtiyacı için bölgeye gelenlere yönelik kalıcı mesken yapmak için ormanlara zarar verilemiş olur. Kaldı ki yaylanın hukuksal yapısı gereği sabit tatil alanlarının oluşturulması yasal değildir.
- B) Özlenen ortamlar olan yaylalar doğallığın, saflığın simgeleridir. Tertemiz havası, mis kokan ormanları, buz gibi akan suları, göz doyuran yeşillikten herkesin nasibini alması adil bir durumdur. Adil olmayan ise gelecek neslin bu güzelliklerden mahrum kalma ihtimalinin olmasıdır. Her çocuk hayatında en az bir kere kuzuya koyuna, ineğe dokunmak ister onları doğal ortamında görmek ister. Yeşillikte koşturmak ister. Hem günümüz insanına hem de gelecekteki insanlara bunları yaşatabilme imkânına sahibiz. Bunu yöre halkının da kazanç kaynaklarını artırarak geleneksel yaylacılığın devamını sağlayarak gerçekleştirmek mümkündür.
- C) Doğal kaynakların devamı için ekoturizme yönelik yaklaşımların gerçekleşmesi gerekmektedir. Zaten var olan ve artan taleplerle kalabalık ve daha sık yapılan turizm etkinlikleri ekoturizmle kontrol altına alınmış olur. Çünkü artan nüfus demek artan çevre kirliliği demektir. Sahip olduğumuz bu zengin doğal ortamı,

göller, ırmakları, flora ve faunasıyla beraber kirletmeden ve bozmadan değerlendirebilmek için ekoturizme yönelmesi gerekir.

- D) Turizme kayan yaylalardaki değişimin çevreye etkisi şimdilik sadece doğal görünümü bozan evler gibi görünse de evlerin çoğalması artan nüfusla beraber toprak, orman, su olumsuz yönde değişecektir. Dağların kontrolsüzce turizme açılmasıyla kirlenen çevre en başta azalan içme suyumuzu etkileyecektir. Yılda 2-3 ay gibi kısa süre için yapılan yayla evleri tapulaştırılmadan devlet kontrolünde ekoturizm amaçlı değerlendirilebilir. Böylece yavaş yavaş azalan geleneksel yaylacılığa da destek verilmiş olur.

Günümüzde yaylaların turizm amaçlı kullanılmasının yöre halkına fazla bir getirisi yoktur. Planlı şekilde yöre halkının desteğini alarak ekoturizme kazandırılmasıyla halk arasındaki sosyal farklılıklarda azalmış ve bölgede sürdürülebilir bir kalkınma hareketi başlamış olacaktır.

Valilikler yayla sahalarının planlanması ve kalkındırılmasına ekonomik kalkınma projelerinde yer vermişlerse de sahada henüz kayda değer bir faaliyet görülmemektedir. Bu konuda Türkiye genelinde uygulanabilecek ve gelişen yeni durumları da göz önünde bulunduracak ulusal çapta yasal düzenlemeler mutlaka yapılmalıdır. Yayla belirli köylere hayvancılık yapma amacıyla tahsis edilmiş yerlerse, tatil evlerinin statüsünü nereye koymalıyız. Mera alanı olmaktan çıkmışsa o zaman kimler yerleşebilir. Arazi kime aittir, devlete mi, köye mi, yoksa köylüye mi? Bu konuda mutlaka düzenleme yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- ABDÜSSELAMOĞLU, M. Ş. (1956), “Keremali, Elmacık Dağı Bölgesinin Jeolojik Etüdü”, M.T.A. , Rap. No. 2390 (yayınlanmamış), Ankara.
- AKSOY ve Diğerleri, (2007), *Cephalaria Duzceënsis (Dipsacaceae), a new species from the western Black Sea region, Turkey* Nordic Journal of Botany, Volume 25, Numbers 1-2, March 2007, pp. 64-69(6), Blackwell Publishing
- AKSOY, N. (2006), Elmacık Dağı (Düzce) Vejetasyonu Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- ALAGÖZ, C. A. (1941), “Yayla Tabiri Hakkında Rapor”, *Birinci Coğrafya Kongresi*, Raporlar, Müzakereler, Kararlar, s.150–157.
- ALAGÖZ, C.A.(1993), “Türkiye’de Yaylacılık Araştırmaları”, *Ankara Üniv. Araştırma ve Uygulama Dergisi*, Sayı 2, Ankara.
- ARDOS, Mehmet (1995), *Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi*, Çantay Kitabev Yayınları, Cilt. 1,2. Baskı, İstanbul.
- ATALAY, İbrahim (1994), *Türkiye Vejetasyon Coğrafyası*, Ege Üniv. Basım Evi,1. Basım, İzmir.
- ATALAY, İbrahim (1994), *Türkiye Coğrafyası* (Genişletilmiş 4.Baskı) İzmir.
- ATALAY, İbrahim (1997), *Türkiye Coğrafyası*, Ege Üniv. Basım Evi,5. Basım, İzmir.
- ATASOY, M.(2007), “Yaylalardaki Arazi Kullanım Değişiminin CBS İle İzlenmesi.Trabzon Örneği”, Aksaray Üniv. T.M.M. O.B Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, Trabzon.

- BAŞIBÜYÜK, A., H. YAZICI, ve M.ERTÜRK (2001), “Eğriçimen Yaylasında (Koyulhisar-Sivas) Rekreatif Yaylacılık”, *Atatürk Üniversitesi, Türk Coğrafya Kurumu, Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı36, s.31-48, İstanbul.
- BİLGİN, Turgut (1984), *Adapazarı Ovası ve Sapanca Oluğunun Alüvyial Morfolojisi ve Kvarterlerde ki Jeomorfolojik Tekâmülü*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No:2572
- BORU, Hülya, (1994), *Gülen Yaylasının Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenerek Ekolojik Alan Kullanım Prensiplerinin Araştırması*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BOLU VALİLİĞİ TARIM İL MÜDÜRLÜĞÜ
- DEMİREL, Ö. EJDER, N. (1995), “Çamlı Hemşin'in Yaylaları ve Doğa Turizmi Etkinlikleri,” *Karadeniz Teknik Üniv. Ekoloji Çevre Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık, Sayı:17,s.4-9.
- DİNAY, Bülent, (1994), *Keremali Dağı (Akyazı) Flora ve Vejetasyonu*, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü.
- DOĞU, A.F. , İ.ÇİÇEK, G.GÜRGEN, H. TUNÇEL (1996), “Üçdörük (Verçenik) Dağında Buzul Şekilleri, Yaylalar ve Turizm”, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* Sayı 5, s.29-52.
- DOĞANER, Suna (2001), *Türkiye Turizm Coğrafyası*, 1. Baskı, Çantay Yayınları, İstanbul.
- DOĞAN, Uğur (1997), “Giden Gelmez Dağlarında Doğal Ortam”, *Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* Sayı 6, s.1-41-62.
- DOĞANAY, Hayati (1995), *Türkiye Ekonomik Coğrafyası*, 2.Baskı, Öz Eğitim Yayınları, s.534-587, s.261-264, İstanbul.
- DOĞANAY, Hayati (1997), *Türkiye Beşeri Coğrafya*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları:2982, İstanbul.

DOĞU, A.F. , H.TUNCEL, İ.ÇİÇEK, G. GÜRGEN, (1996), “Bulut-Altıparmak Dağlarında Buzul Şekilleri, Yaylalar ve Turizm”, *Ankara Üniv. Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 5.

DÜZCE, SAKARYA,BOLU NÜFUS MÜDÜRLÜĞÜ DÜZCE İL

TARIM MÜDÜRLÜĞÜ

EMİROĞLU, M. (1977), *Bolu'da Yaylalar ve Yaylacılık*, Ankara Üniv. D.T.C.F, Yay. No: 272, Ankara Üniv. Basımevi, Ankara.

EMİROĞLU, M. (1973), *Türkiye'de Orman İçi Kırsal Yerleşmeleri ve Bolu Örneği*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

EMİROĞLU, M. (1977), *Bolu 'da Geçici Bir Yerleşme Tipi “Güzle”*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.

ERTÜRK, Mustafa, (1995), *İskilip'te Yaylacılığın Sosyal ve Ekonomik Hayata Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

EROL, Oğuz (1999), *Genel Klimatoloji*, Çantay Kitabevi, İstanbul,

ERGENE, Abdüsselam (1993), *Toprak Biliminin Esasları*, Atatürk Üniv. Yayın No:586, s.439-525, Erzurum.

ERİNÇ, Sırrı (1996), *Klimatoloji ve Metotları* Alfa Basın Yayın Dağıtım,4.Basım, İstanbul.

GÜLHAN, Görkem, (2007), *Doğal ve Kültürel Değerlere Sahip Alanlarda Turizm Potansiyellerinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Selçuk ve Çevresi Örneği* Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

GÜNER, İbrahim, (1995), “İğdır Ovası ve Çevresinde Yaylacılık”, *Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı 1, s.229.

GÜNGÖRDÜ, Ersin (2007), *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası*, 6.Baskı, Asil Yayınları, Ankara

GÖLYAKA KAYMAKAMLIĞI, İlçe Brifing Raporu Haziran 2007.

HAYIR Meryem, Demir TONGUÇ, Çiğdem (2008), "The Problems That Are Faced in The Turkish Plateaus During The Transition Period of Cattle Breeding to Tourism" Tunus.

http://www.aydinpinar.com/kamp_anilari.htm 11.03. 2008

<http://www.agacler.net/forum/>

<http://www.pr.atilim.edu.tr/yayınlar> 12.04.2009

<http://bayfen.com/12.4.2009>

[http:// www.bukla.com](http://www.bukla.com)2.4.2009

<http://www.duzce.gov.tr> 5.9.2008

<http://www.duzcetanim.com>5.9.2008

<http://www.Duzcecevreorman.gov.tr> 5.9.2008

<http://www.duzcekulturturizm.gov.tr> 5.9.2008

<http://www.duzcetanim.com> 5.9.2008

http://www.gata.com.tr/out_trekn.asp.21,6.2008

<http://www.kultur.gov.tr/tr/belgegoster.aspx?f6e10f8892433cf>. 20.9.2008,12.2.2009

<http://www.meteor.com> <http://www.dmi.gov.tr/index.aspx>.

[http :// www.hekimce.com](http://www.hekimce.com)/2.10.2008.

<http://www.karadenizgezi.net/duzce/>15.12.2008

[http ://www. Kayak. Org. tr/](http://www.Kayak.Org.tr/) Türkiye Kayak federasyonu 12-3-2009

[http:// www.sakaryaizcileri.com](http://www.sakaryaizcileri.com) 2.7.2008

<http://www.sakarya.gov.tr/yeni/turizm1.htm>

[http://www.sakarya.bel.tr/Picture/ galeri](http://www.sakarya.bel.tr/Picture/galeri) tarih 12.2.2009

<http://www.sakarya rehberim.com>

<http://www.unwto.org/index.php> 23.3.2009.

[http://www. http:// Wordpress.com](http://www.wordpress.com)/dağ yürüyüşü-nedir-nasıl-yapılır

<http://www.trekist.com/forum/index.php>

<http://www.turizmdebusabah.com/>

<http://www.ogm.gov.tr>.

<http://www.sakarya.bel.tr/picture/galeri> 2.7.2008

<http://pr.atilim.edu.tr/yayinlar> 12.04,2009, 23.11.2008.

<http://www.sakaryakulturturizm> 3.4.2009)

<http://www.yurdumuzutaniyalim.com/misc.php?do=bbcode> 5.6.2008,2.2009

<http://www.duzcekulturturizm.gov.tr>, 4.4.2009

<http://www.sakaryaizcileri.com> 2.7.2008

<http://www.duzce.gov>) 5.3.2009.

<http://www.bukla.com/rehberler> 2.3.2009.

[http:// www.turizmerkezi.net](http://www.turizmerkezi.net),11.11.2008)

<http://www.turizmerkezi.net>,12.12.2008

<http://bayfen.com> 9.5.2009

İKİEL, Cercis, Muğla ve Çevresinin İklimi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Elazığ, 1997

İNANDIK, Hamit (1958), “Adapazarı Çevresinin İklimi ve Bitki Örtüsü”. *Türk Coğrafya Derg.* No: 13/14, s: 125-136.

KAYMAZ, Beyza (2005), *Geyve’de İklim Koşullarının Bağcılığa Etkisi* Ulusal Coğrafya Kongresi, Bildiri Kitabı, s.565-572, Sakarya.

- Kozak, N. ve Diğerleri (2001) ,"Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar", 5.Baskı, s.1, Ankara. [www.turizm forumu.net/makale/m-aydinalp.doc](http://www.turizmforumu.net/makale/m-aydinalp.doc).2.10.2008
- KIZILIRMAK, İ. (2006), *Yayla Turizmi; tanıtım açısından ekoturizm türü olan yayla turizminin incelenmesi*, s.7.Ankara.
- KOÇMAN, Asaf (1993), *Türkiye İklimi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No.72, İzmir.
- KOCA, H. (1995), "Gözne'de Yayla Turizmi", *Atatürk Üniversitesi Doğu Coğrafya Dergisi*. Sayı 1, s.281.
- KÖKSAL, Aydoğan (1976), *Güney Anadolu Bölgesi İle Kıbrıs'ın Turizm Coğrafyası* Ankara Üniv. Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları No:264, Ankara.
- MANSUROĞLU, Sibel (2006), "Turizm Gelişmelerine Yerel Halkın Yaşamlarının Belirlenmesi, Akseki, Antalya Örneği", *Akdeniz Üniv. Ziraat Fakültesi Dergisi*, Sayı 19, s.35-46.
- NASIR, Niray (2002), *Turizm Küreselleşme İlişkisi ve Tekelleşme Eğilimleri*, T.C Turizm Bakanlığı, II. Turizm Şurası Bildirileri, III. Cilt, s.242 Ankara.
- OZANER Sancar(2002), *Turizm Şurası Bildiri Kitabı, II Cilt, 319-323*, Turizm Bakanlığı Ankara.
- ÖZGÜÇ, Nazmiye (1994), *Turizm Coğrafyası*, Üniversite Yayın No:3821, İstanbul.
- ÖZKAN YÜRİK, Esin (2003), *Turizmin Geleceği: Ekoturizm* Ege Üniversitesi Çeşme Meslek Yüksekokulu, Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı, İzmir.
<http://cmuo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/program.htm> 12.12.08
- ÖKSÜZ, Hüseyin (1999), *3402 Sayılı Kadastro Kanunu ve Talebe Bağlı Değişiklik İşlemlerinin Açıklanması*,1.Basım, Ankara.
- ÖZGÜÇ, Nazmiye (1994), *Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*, 3.Baskı, İstanbul.

SAKARYA VALİLİĞİ (2004), *50.yıl, Yedi Renk Yedi İklim Sakarya*, Promat Basım Yayın, İstanbul.

AKARYA VALİLİĞİ İL ÇEVRE VE ORMAN MÜDÜRLÜĞÜ, (2004), *Sakarya İl Çevre Durum Raporu Sakarya*.

SAKARYA GENÇLİK VE SPOR MÜDÜRLÜĞÜ

SARKIM, Mustafa, (2007), *Sürdürülebilir Turizm kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği* Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Doktora Tezi.

SEZER, İhsan Lütfi (1988), “İklim Vejetasyon Sınıflandırılması Konusunda Yeni Bir İndis Denemesi”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı 4, s179-182.

SEZER, İhsan Lütfi (1990), “Türkiye'de Ortalama Yıllık Sıcaklık Farkının Dağılışı ve Kontinentalite Derecesi Üzerine Yeni Bir Formül *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı 5, s110-151.

SOMUNCU, Mehmet (1997), "Doğu Karadeniz Bölümünde Yayla-dağ Turizminin Bugün ki Yapısı, Sorunları ve Geleceği", *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma Ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı 6, s.273-315.

SOMUNCU, Mehmet (2005), *Aladağlar: Yaylacılık ve Dağ Göçebeliği Konusunda Bir Araştırma*, Gündüz Eğitim ve Yaylacılık, Ankara.

TIRAŞ, Mehmet (2001), “Zorkun Yaylası”, K.S.Üniv. Türk Coğrafya Kurumu Dergisi, Sayı 36.

TÜMERTEKİN, Erol (1994), *Ekonomik Coğrafya*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları, Özgüç N., No.2926, s. 646-700, İstanbul.

TÜMERTEKİN, Erol ve Nazmiye Özgüç (1997), *Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma*, Çantay Kitabevi, İstanbul.

TEMUÇİN, Ecmel (1990), “Aylık Değişme Oranlarına Göre Türkiye”de Yağış Rejim Tipleri” *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı 5, s.160-175.

- ÜLKER, İsmet (1988), *Türkiye’de Sağlık Turizmi ve Kaplıca Planlaması, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Kültür Eserleri Dizisi No:129, Ankara.
- ÜLKER, İsmet (2006), *Dağlarımız Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, ISBN 9751732107
- YALÇIN, Sedat (1985), “Batı Karadeniz Bölümü (Sakarya-Filyos Kesimi) Bitki Örtüsünün Coğrafi Dağılışı” *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi* s. 47-76.
- T.C.Başbakanlık Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, “Türkiye’de ki Bazı illerin 1975-2005 Rasat verileri”, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

25.06.1975 Tarihinde Ankara' da Dünyaya geldi. İlkokulu Konya'nın Kulu ilçesinde 60.yıl ilköğretim okulunda 1989 yılında bitirdi. Orta Öğrenimini 1992 yılında Konya ili, Kulu ilçesi Kulu lisesi matematik bölümünde tamamladı.1995-1999 yılları arasında Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümünde lisansı tamamladı. 30.9.1999 yılında Bitlis İli Güroymak ilçesi, Kaleli köyünde Kaleli ilköğretim okulunda sınıf öğretmeni olarak göreve başladı. 15 Aralık 2000 tarihinde Sakarya Sapanca'da göreve başladı.2003 yılında Coğrafya öğretmenliği branşına geçerek Sapanca Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezinde çalıştı. Halen Sapanca İlköğretim okulunda sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır.